

Chịu trách nhiệm xuất bản
PGS.TS Huỳnh Thành Đạt

Hội đồng biên tập

PGS.TS Vũ Hải Quân
(Chủ tịch)

ThS Nguyễn Văn Hà
(Thường trực)

ThS Dương Thị Kim Anh

TS Nguyễn Anh Tuấn

TS Phạm Tấn Hạ

PGS.TS Lê Vũ Nam

PGS.TS Trần Cao Vinh

PGS.TS Nguyễn Danh Thảo

ThS Trần Tuấn Phương

Tổng biên tập

Nguyễn Văn Hà

Thư ký tòa soạn

Đoàn Thị Minh Châu

Trị sự

Phạm Hữu Nghĩa

Trình bày

Đặng Đức Lợi

Thư Tòa soạn

Bạn đọc thân mến,

Cuối cùng năm 2020 bất ngờ đầy sóng gió bởi thiên tai, dịch bệnh đã qua đi. Và chúng ta cũng bắt đầu dần quen với "trạng thái bình thường mới" của cuộc sống.

Chấp nhận, dung hòa "trạng thái bình thường mới" là chấp nhận, dung hòa với những thay đổi lớn - thậm chí là sự đảo lộn của một số trật tự và giá trị tồn tại trước đây - chủ yếu do hoàn cảnh cực đoan mang lại. Điều này có lẽ chẳng ai muốn và cũng chẳng dễ dàng thực hiện. Nhưng để hoàn thành mục tiêu kép, vừa đảm bảo phát triển kinh tế bền vững vừa phòng chống hiệu quả đại dịch COVID-19, chúng ta không còn chọn lựa nào khác.

Từ khe cửa hẹp, chúng ta đã thấy bình minh ló dạng ở chân trời. Từ những khó khăn, chúng ta đã nhận ra những cơ hội để hoàn thiện và phát triển. Giãn cách xã hội có thể khiến cửa hàng vắng người, siêu thị thưa khách? Đừng quá lo, dịch vụ thương mại điện tử đang lên ngôi, bạn vẫn có thể làm "thương đế" ngay tại nhà. Cách ly xã hội có thể khiến học sinh, sinh viên không đến trường? Đừng sốt ruột, phương thức dạy học trực tuyến đang trở nên thịnh hành và chuyên nghiệp, bạn vẫn có thể tiếp nhận kiến thức từ thầy cô qua một máy tính nối mạng. Cảm tụ tập đông người có thể khiến tết này không còn cảnh "rồng rắn" chúc tụng nhau? Đừng hụt hẫng, bạn vẫn có thể chia sẻ hình ảnh tươi vui và ước nguyện tốt đẹp cho nhau bằng điện thoại và tin nhắn.

Ở tầm vĩ mô, "trạng thái bình thường mới" sẽ thúc đẩy nhanh hơn tiến trình số hóa của chính phủ, nỗ lực cải cách hành chính - quản trị của cơ quan, phát triển nền kinh tế tri thức và các dự án dịch vụ công thông minh của đất nước...

Hoàn cảnh cực đoan có thể làm chậm một vài bước chân chứ chưa bao giờ ngăn cản được hành trình đến tương lai của con người. "Cùng tắc biến. Biến tắc thông". Đó là quy luật muôn đời.

"Chớ bảo xuân tàn hoa rụng hết/ Đêm qua - sân trước - một cành mai". Đón năm mới, dù bộn bề đến đâu, hẳn nhiều người đã chuẩn bị một cành mai ở sân nhà như Mãn Giác miêu tả. Nhưng quan trọng hơn, mỗi người cần tạo dựng và vun tưới một cành mai tươi thắm ở ngay trong lòng mình.

Kính chúc bạn đọc hưởng Xuân Tân Sửu ấm áp, vui Tết Nguyên đán an khang! ■

Mục lục

TIÊU ĐIỂM - SỰ KIỆN

- * Thông điệp của Giám đốc ĐHQG-HCM; **6**
- * Kỳ vọng ĐHQG-HCM vươn tầm thế giới; **9**
- * ĐHQG-HCM: 10 sự kiện nổi bật năm 2020; **12**
- * Đến năm 2030, ĐHQG-HCM sẽ là khu đô thị đại học xanh, thông minh và thân thiện; **14**
- * ĐHQG-HCM sẽ có 3 trường ĐH thành viên mới; **17**
- * GS.TS Nguyễn Thị Thanh Mai: Sinh viên cần kiên trì theo đuổi đam mê; **19**
- * Triết học cho thời khủng hoảng; **21**

6

50

14

KHOA HỌC - GIÁO DỤC

- * Sinh viên có thể làm gì khi AI sẽ thay thế trong tương lai?; **24**
- * Cần đổi mới phương pháp nghiên cứu và giảng dạy lịch sử Đảng; **27**
- * Nhà khoa học trẻ đoạt giải thưởng Quả cầu vàng; **30**
- * Những sự kiện và khám phá khoa học đáng chú ý trong năm 2020; **32**
- * Những sân chơi công nghệ đang lên; **35**
- * Đôi uyên ương phát minh vaccine COVID-19; **37**
- * Nhận bằng tiến sĩ ở tuổi U60; **39**
- * Vật liệu nhân tạo đã nặng bằng tổng khối lượng sinh vật toàn cầu; **41**
- * Dạ tiệc giải Nobel 2020; **43**
- * Năm Covid, người ta tìm gì trên Google?; **45**
- * Sơ bộ nhận xét về bảng "Austroasiatic etyma in Vietnamese" của Mark Alves; **48**

VĂN HÓA - NGHỆ THUẬT

- * Tâm sự Kim Ngưu; **50**
- * Một năm sách Việt ngữ; **53**
- * Kịch nói miền Nam: Dấu ấn các thế hệ; **57**
- * Tết 2021 - Một mùa phim đáng nhớ?; **59**
- * Nhạc Việt đón năm mới: Đi để trở về; **62**
- * Đêm xuân trẩy hội Cà Mau; **64**
- * Một năm trong biên giới; **67**
- * Cây cửa mùa xuân; **71**
- * Tết nhớ Tết; **72**
- * Ăn Tết Sài Gòn; **73**
- * Hương Tết Huế; **74**
- * Bày trâu của ba; **76**
- * Trang thơ: *Mơ xuân/ Nỗi nhớ mùa xuân/ Tết quê*; **77**

73

64

94

NHỊP SỐNG TRẺ

- * 10 sự kiện được giới trẻ quan tâm trong năm 2020; **78**
- * HCMUS.Twice giành ngôi vô địch giải An toàn Thông tin ASEAN; **81**
- * Korona - trò chơi ý nghĩa về cuộc chiến chống COVID-19; **83**
- * Gặp gỡ những nhà Mật mã học tương lai; **85**
- * Đôi bạn thân vô địch cuộc thi công nghệ; **87**
- * Ghi nhớ 1.000 cuốn sách, cựu sinh viên Khoa Y trở thành Siêu trí tuệ Việt; **89**
- * Thủ khoa tốt nghiệp Trường ĐH KHTN: Bước rẽ bất ngờ vì Covid; **91**
- * Nữ học viên tốt nghiệp cao học với điểm số 9,63; **92**
- * Ăn Tết thời... COVID; **93**
- * K'Công: Tôi muốn thử sức ở sân chơi chuyên nghiệp; **95**
- * *Truyện ngắn*: Làm Tết; **97**

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt.

Thông điệp

CỦA GIÁM ĐỐC ĐHQG-HCM

Năm 2020 là cột mốc rất ý nghĩa, đánh dấu 25 năm hình thành và phát triển ĐHQG-HCM. Trong chặng đường một phần tư thế kỷ qua, ĐHQG-HCM đã nỗ lực gặt hái được nhiều thành tựu, khẳng định rõ nét vai trò đầu tàu, nòng cốt trong hệ thống giáo dục đại học Việt Nam, đóng góp quan trọng vào sự nghiệp phát triển đất nước và nâng cao vị thế của giáo dục đại học Việt Nam trên trường quốc tế.

2020: Một tiền đề vững chắc

Năm 2020, đại dịch COVID-19 bùng phát và diễn biến phức tạp đã ảnh hưởng đặc biệt đến tất cả hoạt động trên phạm vi toàn cầu, trong đó có giáo dục đại học. Đại dịch đòi hỏi giáo dục đại học phải thích ứng nhanh, ứng dụng công nghệ thông tin trong giảng dạy và học tập, thúc đẩy phát triển đào tạo trực tuyến, từng bước tiến hành chuyển đổi số. Phát huy lợi thế của mình, ĐHQG-HCM đã chủ động tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý, điều hành, giảng dạy và học tập; duy trì được sự ổn định của mọi hoạt động và giữ vững tốc độ phát triển chung của toàn hệ thống.

Chọn chủ đề "Tiên phong - Dẫn dắt - Nâng tầm quốc tế" làm định hướng trọng tâm cho hoạt động trong năm 2020, ĐHQG-HCM đã tiên phong thiết lập các thiết chế nền tảng để thực hiện tự chủ đại học, tích cực đổi mới phương thức quản trị nội bộ, hoàn thiện cơ cấu tổ chức, sử dụng hiệu quả các nguồn lực, hướng đến các chuẩn mực quốc tế.

ĐHQG-HCM đã thành lập hội đồng trường tại 7 trường đại học thành viên và đang xây dựng kế hoạch để 4 đơn vị đầu tiên trong hệ thống hoàn chỉnh Đề án Đổi mới cơ chế hoạt động của đơn vị. Đây là vấn đề quan trọng, thể hiện sự thay đổi tích cực về nhận thức, tư duy trong hoạt

động quản trị đại học, góp phần tạo hành lang pháp lý vững chắc, thúc đẩy phát triển giáo dục đại học, trong đó tự chủ đại học là nội dung cốt lõi. ĐHQG-HCM cũng đã thành lập các đơn vị mới, gồm Viện Nghiên cứu Phát triển Kinh tế tuần hoàn, Ban Quản lý dự án quốc tế và Trung tâm Dữ liệu ĐHQG-HCM nhằm nâng tầm phát triển của hệ thống trong bối cảnh mới.

Năm 2020, hoạt động đào tạo tại ĐHQG-HCM đã có những chuyển biến quan trọng, nhất là việc ứng dụng công nghệ trong dạy và học. Các cơ sở đào tạo chủ động chuyển đổi từ phương thức truyền thống sang phương thức trực tuyến trong giảng dạy, học tập. Nhiều hội nghị, hội thảo và khóa bồi dưỡng về phương pháp giảng dạy trực tuyến được tổ chức để nâng cao năng lực sử dụng công nghệ cho cán bộ, giảng viên, làm tiền đề cơ bản cho quá trình chuyển đổi số ở ĐHQG-HCM. Công tác kiểm định chất lượng giáo dục và văn hóa chất lượng ngày càng phát triển, lan tỏa trong toàn hệ thống. ĐHQG-HCM tiếp tục dẫn đầu cả nước về số lượng chương trình đào tạo được kiểm định quốc tế, về số lượng ngành đào tạo đứng thứ hạng cao trong các bảng xếp hạng đại học uy tín. Tiêu biểu như ngành Khoa học máy tính và Hệ thống thông tin thuộc top 551-600 của thế giới do QS xếp hạng; ngành Công nghệ thực phẩm đạt chuẩn của tổ chức IFT, Hoa Kỳ; nhóm ngành Khoa học tự nhiên, Kỹ thuật, Khoa học máy tính, Kinh doanh và kinh tế, Khoa học sự sống thuộc top 601-800 thế giới. Đặc biệt, ĐHQG-HCM là đại diện đầu tiên và duy nhất của Việt Nam được THE xếp hạng ở lĩnh vực kinh doanh - kinh tế và khoa học sự sống.

Hoạt động nghiên cứu khoa học của ĐHQG-HCM vẫn tiếp tục được đẩy mạnh và đạt kết quả cao. Công bố quốc tế và hoạt động ứng dụng, chuyển giao công nghệ gia tăng cả về số lượng và

chất lượng. Số lượng bài báo đăng trên tạp chí quốc tế giai đoạn 2016-2020 là 4.700 bài, tăng gấp 2,2 lần so với giai đoạn 2011-2015 là 2.142 bài. Tính đến tháng 10/2020, ĐHQG-HCM có 527 đơn đăng ký bảo hộ sở hữu trí tuệ, 566 hợp đồng chuyển giao công nghệ và dịch vụ khoa học đã triển khai với tổng doanh thu 104,2 tỷ đồng. Trong đợt phòng chống đại dịch COVID vừa qua, ĐHQG-HCM sáng tạo nhiều sản phẩm khoa học ý nghĩa, mang tính ứng dụng cao, phục vụ thiết thực cho cộng đồng. Các nhà khoa học, giảng viên, sinh viên của ĐHQG-HCM cũng giành được nhiều danh hiệu, giải thưởng uy tín về học thuật ở trong nước và quốc tế: Giải thưởng của Tổ chức quốc tế nghiên cứu về khoa học thần kinh Early Career Award, Giải thưởng Sáng chế TP.HCM lần VI năm 2019-2020, Giải thưởng Quả cầu Vàng 2020, Giải thưởng Phụ nữ Việt Nam 2020, Danh hiệu Quán quân Công nghệ thông tin ASEAN 2020, Huy chương bạc kỳ thi Olympic Toán quốc tế (IMO) 2020...

ĐHQG-HCM còn chủ động, tích cực thực hiện trách nhiệm xã hội, phục vụ cộng đồng thông qua các hoạt động đa dạng và hiệu quả. Đáng kể nhất là việc triển khai thành công các dự án hỗ trợ địa phương, doanh nghiệp ở TP.HCM, các tỉnh Đồng bằng sông Cửu Long, Đông Nam bộ và vùng Duyên hải miền Nam Trung bộ; các chương trình đồng hành cùng sinh viên như trao học bổng khuyến học, cho vay ưu đãi học tập lãi suất 0%, phát hành thẻ tín dụng Đồng thương hiệu ĐHQG-HCM và VCB...

Đến nay, ĐHQG-HCM đã có bước tiến dài trong hội nhập giáo dục quốc tế, liên tục xuất hiện trong nhiều bảng xếp hạng đại học uy tín nhất của khu vực và thế giới: Top 351- 400 đại học trẻ tốt nhất thế giới và top 401-500 đại học hàng đầu ở các nền kinh tế mới nổi trong bảng xếp hạng THE 2020; top 150 đại học trẻ (dưới 50 tuổi) hàng đầu thế giới theo QS top 50 Under 50; đứng vị trí 658 đại học toàn cầu về thu nhập từ chuyển giao công nghệ theo bảng xếp hạng THE-WUR 2021; hạng 158 trong số các cơ sở giáo dục đại học tốt nhất châu Á theo QS AUR 2021; top 801-1000 bảng xếp hạng QS World 2021; top 1001+ đại học hàng đầu thế giới theo bảng xếp hạng THE-WUR 2021.

Những thành quả và đóng góp của ĐHQG-HCM trong năm 2020 và suốt

TOP 500
Đại học hàng đầu ở các nền kinh tế mới nổi do THE xếp hạng

#801-1.000
Đại học tốt nhất thế giới theo bảng xếp hạng QS World 2021

#351-400
Đại học trẻ 2020 theo bảng xếp hạng THE

5 nhóm ngành top 601-800 thế giới,
là đại diện duy nhất của Việt Nam được THE xếp hạng lĩnh vực Kinh doanh và kinh tế Top 601+

80 châu Á
về danh tiếng học thuật theo công bố kết quả bảng xếp hạng QS Asia 2021

chặng đường 25 năm qua đã được ghi nhận xứng đáng bằng danh hiệu Anh hùng Lao động trong thời kỳ đổi mới do Chủ tịch nước trao tặng. Đây là minh chứng sống động khẳng định vị thế hàng đầu của ĐHQG-HCM trong hệ thống giáo dục Việt Nam, tạo nền tảng vững chắc để ĐHQG-HCM hội nhập ngày càng sâu rộng với các nền giáo dục đại học tiên tiến của khu vực và thế giới.

2021: Vươn tầm thế giới

Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, quá trình hội nhập quốc tế cùng với những quyết sách của Đảng và Nhà nước trong việc thực hiện tự chủ đại học đã và đang đặt ra những thách thức nhưng đồng thời mang đến nhiều cơ hội để ĐHQG-HCM tiến hành đổi mới, nỗ lực phát triển, vươn tầm cao mới.

Năm 2021 là năm đầu tiên ĐHQG-HCM thực hiện Nghị quyết Đại hội Đảng bộ ĐHQG-HCM nhiệm kỳ 2020-2025 và triển khai Kế hoạch Chiến lược giai đoạn 2021-2025. Với quyết tâm thực hiện tự chủ đại học để thiết lập các giá trị mới, khác biệt mang tầm thế giới, ĐHQG-HCM xác định chủ đề năm 2021 là "Mô hình tự chủ - Vươn tầm thế giới", gồm các nội dung trọng tâm:

- Đổi mới cơ chế hoạt động, xây dựng và phát triển mô hình tự chủ đại học tiên tiến trên nền tảng hệ thống thiết chế quản trị đại học hiện đại, hiệu quả theo chuẩn mực quốc tế, đảm bảo các điều kiện để nâng cao chất lượng đào tạo, nghiên cứu khoa học, phục vụ cộng đồng; chú trọng phát triển năng lực đội ngũ cán bộ, viên chức, nhà khoa học nhằm nâng cao hiệu quả mọi mặt hoạt động trong toàn hệ thống.

- Không ngừng cải tiến, nâng cao chất lượng, đạt trình độ xuất sắc trong đào tạo, nghiên cứu khoa học - công nghệ, kiến tạo tri thức mới theo chuẩn mực quốc tế; đồng thời chủ động, tích cực

thực hiện trách nhiệm xã hội và phục vụ cộng đồng, khẳng định tầm vóc, vị thế của ĐHQG-HCM nói riêng, của giáo dục đại học Việt Nam nói chung trên trường quốc tế.

- Tăng cường phát triển quan hệ hợp tác với các đối tác chiến lược và tích cực tham gia hoạt động trong các tổ chức và mạng lưới hợp tác quốc tế nhằm phát triển hình ảnh và vị thế quốc tế của mình. Gắn kết chặt chẽ với doanh nghiệp nhằm nâng cao hiệu quả đào tạo, nghiên cứu khoa học, đáp ứng tốt hơn nhu cầu của xã hội. Tăng cường quảng bá, kêu gọi hợp tác, thu hút đầu tư phát triển ĐHQG-HCM.

- Đẩy mạnh phát triển Khu đô thị đại học xanh, sạch, thông minh, thân thiện; hoàn thiện hệ thống kết cấu hạ tầng, cơ sở vật chất phục vụ hiệu quả cho hoạt động giáo dục - đào tạo, tạo môi trường làm việc, sinh hoạt thân thiện cho cán bộ, viên chức, sinh viên, học sinh của ĐHQG-HCM; đảm nhận vai trò trụ cột trong quá trình thực hiện đề án phát triển Khu đô thị sáng tạo tương tác cao phía Đông của TP.HCM.

Năm 2020 khép lại với những dấu ấn quan trọng trên các lĩnh vực công tác. Năm 2021 mở ra nhiều cơ hội mới đan xen những thách thức mới. Thay mặt lãnh đạo ĐHQG-HCM, tôi kêu gọi toàn thể cán bộ, giảng viên, viên chức và người lao động cùng sẵn sàng chung sức và quyết tâm thực hiện thành công nhiệm vụ năm 2021. Chúng ta cùng hướng về tương lai, tiến bước và tạo dựng những thành tựu mới. Chúng ta vững tin ĐHQG-HCM sẽ tiếp tục phát huy vai trò nòng cốt, góp phần dẫn dắt giáo dục đại học Việt Nam vững vàng vươn tầm thế giới.

Trước thềm năm mới 2021 và Tết Nguyên đán Tân Sửu, kính chúc toàn thể thầy cô, cán bộ, công chức, viên chức và người lao động trong hệ thống ĐHQG-HCM dồi dào sức khỏe, hạnh phúc và thành công ■

KỶ VỌNG ĐHQG-HCM VƯƠN TẦM THẾ GIỚI

Minh Châu - Đức Lộc

Ngày 27/1/2020 đánh dấu 25 năm hình thành và phát triển ĐHQG-HCM. Trong chặng đường qua, ĐHQG-HCM đã gặt hái được nhiều thành quả đáng tự hào về đào tạo, nghiên cứu khoa học và phục vụ cộng đồng, khẳng định rõ nét vai trò đầu tàu trong hệ thống giáo dục đại học Việt Nam.

Nhìn lại những dấu ấn quan trọng cũng như hướng đến tương lai với nhiều cơ hội lẫn thách thức, *Bản tin ĐHQG-HCM* đã ghi lại ý kiến của các thầy cô và bạn trẻ trong hệ thống ĐHQG-HCM về những kỳ vọng trong giai đoạn tới.

► PGS.TS Nguyễn Hội Nghĩa - *nguyên Phó Giám đốc ĐHQG-HCM*: **ĐHQG-HCM đã khẳng định vị thế nòng cốt**

Nhìn lại tổng thể 25 năm xây dựng và phát

triển của ĐHQG-HCM, với tôi, ấn tượng sâu sắc nhất là ĐHQG-HCM đã hoàn thành xuất sắc các yêu cầu mà Đảng và Nhà nước giao phó. Có thể nói, cả ba mảng lớn trong sứ mạng của một đại học là đào tạo, nghiên cứu khoa học và phục vụ cộng đồng, ĐHQG-HCM đã có nhiều thành tựu rất đáng kể, cả bề rộng lẫn bề sâu, khẳng định được vị thế không chỉ trong nước mà cả trên trường quốc tế, xứng đáng là một tổ hợp nòng cốt và tiên phong của giáo dục đại học Việt Nam.

PGS.TS Nguyễn Hội Nghĩa.

Về đào tạo, ĐHQG-HCM ngay từ những ngày đầu đã rất chú ý đến công tác duy trì, phát triển và bảo đảm chất lượng. ĐHQG-HCM là đơn vị có số lượng cơ sở giáo dục và chương trình đào tạo được kiểm định quốc tế nhiều nhất nước, luôn đứng hạng cao trong các bảng xếp hạng thế giới. ĐHQG-HCM đã đi đầu trong việc sử dụng câu hỏi trắc nghiệm khách quan, áp dụng cách tiếp cận CDIO vào các chương trình đào tạo, mở các ngành mũi nhọn hiện đại, tổ chức thi đánh giá năng lực...

Bản thân tôi cũng rất tự hào về đội ngũ giảng viên, nghiên cứu viên của ĐHQG-HCM. Đội ngũ này phát triển về số lượng và chất lượng, đạt rất nhiều thành tựu cũng như các giải thưởng trong và ngoài nước. Rất nhiều giảng viên giỏi, đủ mọi lứa tuổi hội tụ về ĐHQG-HCM, tạo nên sự phong phú về mọi mặt trong học thuật.

Một ấn tượng sâu sắc khác với tôi, đó là công tác xây dựng cơ sở vật chất. Nhờ sự quyết liệt trong công tác xây dựng cơ bản, từ năm 2004, Nhà Điều hành ĐHQG-HCM đã đi vào hoạt động, đặt nền móng cho việc phát triển Khu Đô thị ĐHQG-HCM sau này.

Tôi kỳ vọng hệ thống ĐHQG-HCM sẽ tiếp tục phát triển ngày càng nhanh chóng, hiện đại về chất lượng, danh tiếng trên phương châm quốc tế hóa. Bên cạnh đó, ĐHQG-HCM sẽ có những cơ chế, chính sách tốt hơn nữa nhằm phát triển mạnh đội ngũ cán bộ, giảng viên, cả về quy mô lẫn năng lực. Ngoài ra, tôi cũng hy vọng ĐHQG-HCM chú trọng chuyển đổi số ở tất cả lĩnh vực, từ quản trị, quản lý đến chuyên môn. Tôi mong Khu Đô thị ĐHQG-HCM sẽ trở thành khu đô thị đại học kiểu mẫu trên cả nước, xanh, sạch, đẹp, văn minh, hiện đại và rộng lớn, tương tự các campus của những trường đại học nổi tiếng của thế giới.

GS.TS Huỳnh Như Phương.

► GS.TS Huỳnh Như Phương - Giảng viên cao cấp Trường ĐH KHXH&NV: Ba điều kỳ vọng vào ĐHQG-HCM ở tương lai

Khi ĐHQG-HCM có quyết định thành lập, tôi đang làm Trưởng khoa Ngữ văn và Báo chí của Trường ĐH Tổng Hợp mới được hơn một năm. Cũng như một số đồng nghiệp lúc đó, lòng tôi vừa mừng vừa lo. Mừng vì đây là cơ hội để đất nước ta xây dựng hai đại học lớn, góp phần đổi mới giáo dục nước nhà. Lo vì không biết bộ máy quản lý công kênh có giảm hiệu quả hoạt động hay không.

Lúc đó cũng có ý kiến nên chằng xây dựng hai ĐHQG trên nền tảng mở rộng và nâng cấp từng bước Trường ĐH Tổng Hợp thì sẽ vững chắc hơn. Giai đoạn đầu ĐHQG-HCM gặp nhiều khó khăn: từ 10 trường thành viên, lần lượt một số trường rút ra, chỉ còn 3 trường nòng cốt là Trường ĐH Bách Khoa, Trường ĐH Khoa học Tự nhiên, Trường ĐH Khoa học Xã hội và Nhân văn. Nhưng điều đáng quý là những người lãnh đạo ĐHQG-HCM lúc đó vẫn bình tĩnh, kiên trì với hướng đi đã định và từng bước xây dựng những đơn vị mới thành một đại học đa ngành, đa lĩnh vực như ngày nay.

Có thể nói, sau 25 năm, ĐHQG-HCM như một con tàu hiện đại đã ổn định trên đường ray và vững vàng hướng về mục tiêu phía trước, nhanh hay chậm là do ý chí và nỗ lực của tất cả chúng ta. Trong giai đoạn 2021-2025, tôi kỳ vọng vào ĐHQG-HCM ba điều.

Một, là xây dựng thành công khu đô thị đại học văn minh, hiện đại để không những thầy và trò chúng ta tự hào mà cả những chuyên gia, khách mời từ nơi khác đến cũng phải thừa nhận đây là một không gian đại học đúng nghĩa.

Hai, là đa dạng hóa ngành học, góp phần tái cấu trúc hệ thống đại học, tiếp nhận các trường thành viên mới (như Trường ĐH An Giang, Phân hiệu ĐHQG-HCM tại tỉnh Bến Tre...)

vừa hợp lý vừa thận trọng, để trở thành một đại học "hoa tiêu" ở khu vực.

Ba, là chú trọng nâng cao chất lượng đào tạo và nghiên cứu khoa học. Người sinh viên ĐHQG-HCM không chỉ là người giỏi chuyên môn để trở thành những nhà kỹ trị mà còn là người có ý thức phục vụ cộng đồng, gắn bó với xã hội và không thờ ơ với những lo âu, trăn trở của đồng bào mình.

▶ **PGS.TS Nguyễn Thị Hiệp** - *Trưởng Khoa Kỹ thuật Y sinh Trường ĐH Quốc Tế: Cần phải đẩy mạnh mảng sáng chế*

Tôi gắn bó với ĐHQG-HCM từ năm 2002, khi còn là sinh viên của Trường ĐH Khoa học Tự nhiên. Lúc đó, tôi tham gia nghiên cứu khoa học và làm việc ở phòng thí nghiệm của trường trước khi qua Hàn Quốc làm nghiên cứu sinh. Giờ nhìn lại, mảng quản lý và nghiên cứu khoa học của ĐHQG-HCM đã có rất nhiều tiến triển và thay đổi tích cực.

ĐHQG-HCM có cơ chế khen thưởng, động viên sinh viên, nghiên cứu sinh nghiên cứu khoa học, có chính sách hỗ trợ tài chính cho các nhà khoa học, cơ sở vật chất hạ tầng, máy móc, trang thiết bị được đầu tư rất tốt và hiện đại. Tuy nhiên, có lẽ vì chưa có nguồn kinh phí lớn nên ĐHQG-HCM chỉ đầu tư tập trung ở các ngành mũi nhọn. Trong khi đó, muốn có những nghiên cứu đột phá, các nhà khoa học cần phải được tài trợ để không phải lo lắng về kinh phí, về cơ sở vật chất.

Tôi rất trăn trở vấn đề làm sao để các nhà khoa học, nhất là các nhà khoa học trẻ và ưu tú tốt nghiệp từ nước ngoài về có thể được an tâm, dồn hết sức mình cho nghiên cứu.

Tôi đã có khá nhiều công trình khoa học và rất quan tâm đến công bố khoa học. Nhưng nghĩ lại, nghiên cứu khoa học không nên dừng lại ở đó mà phải tham gia giải quyết các vấn đề kinh tế - xã hội nơi mình sống. Tôi thấy bản thân tôi và một số nhà khoa học trong nước chưa quan tâm đến sáng chế. Phải có sáng chế mới "nói chuyện" được với doanh nghiệp, mà "nói chuyện"

được với doanh nghiệp thì công trình nghiên cứu mới được ứng dụng thực tế.

Vì vậy, trong giai đoạn tới, tôi mong muốn ĐHQG-HCM tập trung hỗ trợ các nhà khoa học trong việc bảo vệ sáng chế và có cơ chế đặc biệt cho sáng chế, để ngày càng có nhiều sáng chế được cấp bằng, như kế hoạch 5 năm trước, mình chú trọng vào các bài báo ISI và đã làm được. Tôi rất kỳ vọng ở kế hoạch chiến lược phát triển KH-CN của ĐHQG-HCM giai đoạn 2021-2025.

▶ **Chị Phùng Thị Diệu Hương** - *Bí thư Ban Cán sự Đoàn ĐHQG-HCM: Mong góp sức trẻ vào sự phát triển của ĐHQG-HCM*

Qua 25 năm hình thành và phát triển, ĐHQG-HCM đã đạt nhiều thành tựu vượt bậc. Với tôi, bên cạnh thành tựu về kiểm định chất lượng giáo dục, nghiên cứu khoa học, chuyển giao công nghệ thì những nỗ lực phục vụ cộng đồng của ĐHQG-HCM là nổi bật hơn cả.

Cụ thể, khi dịch COVID-19 bùng phát, với sự mạng tiên phong, dẫn dắt, nhiều nhà khoa học, nghiên cứu viên trong hệ thống ĐHQG-HCM đã nghiên cứu, chế tạo nhiều sản phẩm đa dạng, hỗ trợ phòng chống dịch bệnh hiệu quả. Ngoài ra, ĐHQG-HCM còn có nhiều hoạt động tích cực trong thời gian giãn cách xã hội, từ việc huy động hàng trăm lượt tình nguyện viên phục vụ khu cách ly, xây dựng website tư vấn sức khỏe đến quyên góp nhiều hiện kim, vật phẩm hỗ trợ cho đội ngũ y, bác sĩ ở tuyến đầu và các địa phương trên cả nước.

Tôi rất kỳ vọng ĐHQG-HCM bước sang tuổi 26 sẽ trở thành một hệ thống đại học đạt tầm khu vực và quốc tế, đa dạng hóa hơn nữa loại hình và chương trình đào tạo, vừa đáp ứng được nhu cầu của xã hội, vừa dẫn dắt phát triển kinh tế đất nước lâu dài. Là một người trẻ, tôi đặc biệt kỳ vọng thanh niên ĐHQG-HCM nói riêng và giới trẻ nói chung sẽ có sự tự tin và bút phá trong học tập, nghiên cứu, làm việc để vừa phát triển bản thân vừa đóng góp thiết thực vào tiến trình đi lên của đất nước ■

ĐHQG-HCM: 10 SỰ KIỆN NỔI BẬT NĂM 2020

1. Đại hội Đảng bộ lần VI

Ngày 24-25/8/2020, Đảng bộ ĐHQG-HCM tổ chức thành công Đại hội đại biểu Đảng bộ lần VI, nhiệm kỳ 2020-2025 với các chủ đề chính: Xây dựng Đảng bộ ĐHQG-HCM trong sạch vững mạnh; đẩy mạnh tự chủ đại học và hội nhập quốc tế; xây dựng Khu Đô thị ĐHQG-HCM thành khu đô thị đại học kiểu mẫu.

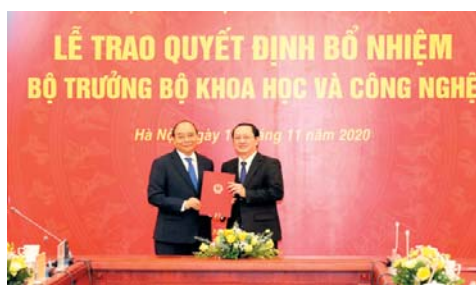
2. Đại hội Thi đua yêu nước lần V

Ngày 20/11/2020, ĐHQG-HCM tổ chức Đại hội Thi đua yêu nước lần V nhằm tổng kết phong trào thi đua yêu nước giai đoạn 2015-2020, phát động phong trào thi đua yêu nước giai đoạn 2020-2025 và đón nhận danh hiệu Anh hùng Lao động thời kỳ đổi mới với sự tham dự của Phó Chủ tịch nước Đặng Thị Ngọc Thịnh.

3. Đứng tên trong các bảng xếp hạng đại học uy tín

ĐHQG-HCM có tên trong Top 801-1000 bảng xếp hạng QS World 2021; Top 150 đại học trẻ (dưới 50 tuổi) hàng đầu thế giới theo QS Top 50 Under 50; vị trí 158 trong các cơ sở GDDH tốt nhất châu Á theo QS AUR 2021; Top 351-400 đại học trẻ tốt nhất thế giới trong bảng xếp hạng THE; Top 401-500 đại học hàng đầu ở các nền kinh tế mới nổi bảng xếp hạng THE; Top 1001+ đại học hàng đầu thế giới theo bảng xếp hạng THE-WUR 2021.

4. PGS.TS Huỳnh Thành Đạt nhận nhiệm vụ mới

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt, Ủy viên BCH Trung ương Đảng, Giám đốc ĐHQG-HCM, được Quốc hội phê chuẩn và Chủ tịch nước quyết định bổ nhiệm chức danh Bộ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ.

5. Thành lập hai đơn vị mới

Nhằm gia tăng sức mạnh hệ thống và tiếp tục hoàn thiện cơ cấu tổ chức, đáp ứng yêu cầu phát triển toàn diện, ĐHQG-HCM thành lập thêm các đơn vị: Viện Nghiên cứu Phát triển Kinh tế tuần hoàn (ngày 27/2/2020), Ban Quản lý dự án quốc tế (ngày 31/3/2020).

6. Công nhận Hội đồng trường của các trường đại học thành viên

Hội đồng Đại học ĐHQG-HCM công nhận Hội đồng trường và các chức danh trong Hội đồng trường của 7 trường thành viên. Đây là cơ sở để các trường thành viên hoàn chỉnh đề án đổi mới cơ chế hoạt động và đẩy mạnh tự chủ đại học.

8. Hội nghị đánh giá Kế hoạch Chiến lược giai đoạn 2016-2020

Nhằm tổng kết đánh giá hoạt động giai đoạn 2016-2020 và xác định mục tiêu, nhiệm vụ, giải pháp để xây dựng kế hoạch chiến lược giai đoạn tiếp theo, ĐHQG-HCM đã tổ chức Hội nghị đánh giá Kế hoạch Chiến lược ĐHQG-HCM giai đoạn 2016-2020 và xây dựng Kế hoạch Chiến lược ĐHQG-HCM giai đoạn 2021-2025.

10. Chủ động phòng chống dịch COVID-19

ĐHQG-HCM phối hợp UBND TP.HCM triển khai khu cách ly tại ĐHQG-HCM với 7.000 giường để ngăn ngừa đại dịch COVID-19. Các đơn vị thành viên và trực thuộc đều có phương án phòng ngừa chủ động, hiệu quả và đóng góp vật chất, đặc biệt là các sản phẩm khoa học công nghệ cho các địa phương, góp phần đẩy lùi dịch bệnh COVID-19.

7. Nhiều giảng viên và sinh viên nhận danh hiệu, giải thưởng cao

Trong đó có 3 nhà giáo được phong tặng danh hiệu Nhà giáo Nhân dân; nhiều nhà khoa học nhận những giải thưởng uy tín: Early Career Award, Giải thưởng sáng chế TP.HCM lần VI, Giải thưởng Quả cầu vàng, Sách vàng sáng tạo Việt Nam, Giải thưởng Phụ nữ Việt Nam.

Đồng thời sinh viên ĐHQG-HCM cũng đạt các giải thưởng cao: Quán quân Công nghệ thông tin ASEAN; Quán quân đấu trường AI-Reinforcement Learning; Á quân CYBER SEA Game; Giải Nhì cuộc thi NCKH khu vực châu Á - Thái Bình Dương; giải Nhất, giải Nhì Hội thi "Ánh sáng thời đại"; Huy chương Bạc kỳ thi Olympic Toán quốc tế (IMO)...

9. Lễ Khai khóa 2020

Ngày 3/10/2020, ĐHQG-HCM tổ chức Lễ Khai khóa 2020 với chủ đề "Tiên phong - Dẫn dắt - Nâng tầm quốc tế". Với tư cách là diễn giả khách mời của Lễ Khai khóa, Phó Thủ tướng, Bộ trưởng Bộ Ngoại giao Phạm Bình Minh đã có bài nói chuyện với hơn 1.000 sinh viên, giảng viên ĐHQG-HCM về chủ đề "Hội nhập quốc tế sâu rộng của đất nước và những yêu cầu mới đặt ra đối với công tác giáo dục đại học".

Đường vào Ký túc xá Khu B ĐHQG-HCM.

ĐẾN NĂM 2030, ĐHQG-HCM SẼ LÀ KHU ĐÔ THỊ ĐẠI HỌC XANH, THÔNG MINH VÀ THÂN THIỆN

Phiên An thực hiện

PGS.TS Vũ Hải Quân - Bí thư Đảng ủy, Phó Giám đốc Thường trực ĐHQG-HCM, cho biết đây là một trong những mục tiêu cụ thể phát triển ĐHQG-HCM được Nghị quyết Đại hội Đại biểu Đảng bộ ĐHQG-HCM khóa VI, nhiệm kỳ 2020-2025 đề ra.

PGS.TS Vũ Hải Quân -
Bí thư Đảng ủy, Phó Giám đốc Thường trực ĐHQG-HCM.

Dể hình dung rõ hơn về những định hướng phát triển ĐHQG-HCM trong 5 năm tới, *Bản tin ĐHQG-HCM* đã có cuộc trao đổi với PGS.TS Vũ Hải Quân xoay quanh chủ đề này.

12 CTĐT song bằng, 15.000 bài báo quốc tế

** Thưa ông, nhìn lại nhiệm kỳ vừa qua, ĐHQG-HCM đã đạt những thành tựu nổi bật nào?*

- Theo tôi, thành tựu của ĐHQG-HCM trong nhiệm kỳ qua là khá toàn diện, vừa khẳng định được vị thế của mình vừa góp phần đưa giáo dục đại học Việt Nam hội nhập ngày càng sâu rộng vào hệ thống các trường đại học tiên tiến của khu vực và thế giới.

Từ năm 2016-2019, ĐHQG-HCM đã đào tạo, cung cấp cho thành phố nói riêng và các tỉnh phía Nam nói chung khoảng 60.000 kỹ sư, cử nhân, bác sĩ, thạc sĩ, tiến sĩ; đảm bảo về chất lượng cũng như phẩm chất đạo đức. Đồng thời, ĐHQG-HCM là đơn vị tiên phong cả nước về kiểm định chất lượng và xếp hạng đại học với 66 chương trình đạt chuẩn quốc tế gồm ABET, AUN-QA, ICT, FIABAA, ACBSP; vươn từ Top 39,6% lên Top 25,7% của các đại học xuất sắc nhất châu Á, Top 1001+ theo THE và nhiều thành tích xếp hạng vượt trội khác.

Về nghiên cứu khoa học, giai đoạn 2016-2019, ĐHQG-HCM đã công bố trên 20.000 công trình tại các hội nghị, trên các tạp chí trong và ngoài nước. Trong đó, có trên 5.400 bài báo được đăng trên ISI/Scopus, tăng gấp đôi so với giai đoạn 2011-2015. Riêng số bài báo ISI Q1 đạt trên 50%, cao hơn trung bình cả nước là 40%, đạt chỉ tiêu mà Thủ tướng giao vào cuối năm 2016.

Cũng trong giai đoạn này, ĐHQG-HCM thực hiện trên 3.000 hợp đồng chuyển giao công nghệ và dịch vụ KH&CN với tổng doanh thu trung bình hằng năm đạt khoảng 250 tỷ đồng. ĐHQG-HCM đăng ký bảo hộ sở hữu trí tuệ 458 đơn, 180 đơn đã được cấp bằng; trong đó, hơn 50% là các sáng chế, giải pháp hữu ích.

Về hoạt động chuyển giao công nghệ, phục vụ cộng đồng, ĐHQG-HCM đã ký kết nhiều chương trình hợp tác về đào tạo, nghiên cứu khoa học đưa các hoạt động hợp tác đi vào chiều sâu và hiệu quả tại các tỉnh ở 4 khu vực: khu vực miền Trung (Quảng Ngãi, Bình Định...), khu

vực Tây nguyên (Lâm Đồng, Đắk Nông...), khu vực Đông Nam bộ (TP.HCM, Bình Dương...), khu vực Tây Nam bộ (Bến Tre, An Giang...). Đặc biệt từ năm 2014 đến nay, ĐHQG-HCM và Viện Hàn lâm KHXH Việt Nam đồng chủ trì triển khai chương trình khoa học và công nghệ phục vụ phát triển bền vững vùng Đồng bằng sông Cửu Long.

** Phát huy những thành tựu này, trong 5 năm tới, ĐHQG-HCM định hướng phát triển như thế nào, thưa ông?*

- Nghị quyết Đại hội Đảng bộ ĐHQG-HCM khóa VI xác định mục tiêu cụ thể phát triển ĐHQG-HCM là đảng bộ hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ hằng năm. Đến năm 2025, ĐHQG-HCM bắt kịp các trường đại học nghiên cứu hàng đầu trong khu vực Đông Nam Á ở một số lĩnh vực đào tạo và nghiên cứu; là khu đô thị đại học xanh, thân thiện, hướng đến phát triển bền vững. Đến năm 2030, ĐHQG-HCM vươn tới nhóm 100 đại học hàng đầu châu Á, trở thành khu đô thị xanh, thông minh và thân thiện, là hạt nhân của khu đô thị sáng tạo tương tác cao phía Đông TP.HCM.

** Đây là giải pháp để thực hiện được thắng lợi mục tiêu này?*

- Nghị quyết Đảng bộ ĐHQG-HCM đưa ra nhiều giải pháp đột phá và đồng bộ để hiện thực hóa các mục tiêu trên. Ở đây, tôi chỉ nhấn mạnh các giải pháp về đào tạo và nghiên cứu khoa học. Theo đó, ĐHQG-HCM phấn đấu triển khai 12 chương trình đào tạo (CTĐT) song bằng giữa các cơ sở đào tạo trong hệ thống ĐHQG-HCM (được cấp 2 bằng của 2 cơ sở đào tạo). Đồng thời, 100% cơ sở đào tạo trong hệ thống ĐHQG-HCM công nhận lẫn nhau về môn học, tín chỉ trong CTĐT đại học và sau đại học. Ngoài ra, kết thúc giai đoạn 2020-2025, 35 CTĐT của ĐHQG-HCM sẽ được kiểm định, trong đó 20 chương trình được kiểm định mới và 6 đơn vị đào tạo được kiểm định cấp cơ sở giáo dục.

Về khoa học công nghệ, ĐHQG-HCM xây dựng và ban hành Quy chế liên kết hợp tác ĐHQG-HCM - Doanh nghiệp - Địa phương và Quy chế sử dụng chung các phòng thí nghiệm nghiên cứu trong ĐHQG-HCM. Phấn đấu giai đoạn 2021-2025 sẽ tăng gấp 3 số bài báo quốc tế trong cơ sở dữ liệu *Scopus/Web of Science* (đạt 15.000 bài) và số phát minh sáng chế, giải pháp

“ ĐHQG-HCM hình thành 10 nhóm nghiên cứu mạnh liên ngành và Trung tâm xuất sắc tương đương khu vực châu Á và thế giới; đạt trên 10 dự án nghiên cứu liên ngành hợp tác doanh nghiệp được chuyển giao công nghệ. ”

PGS.TS Vũ Hải Quân

hữu ích (5 phát minh sáng chế quốc tế và 10 giải pháp hữu ích quốc tế) so với giai đoạn 2016-2020 và đưa *Tạp chí Khoa học Công nghệ* vào danh mục Scopus.

ĐHQG-HCM hình thành 10 nhóm nghiên cứu mạnh liên ngành và Trung tâm xuất sắc tương đương khu vực châu Á và thế giới; đạt trên 10 dự án nghiên cứu liên ngành hợp tác doanh nghiệp được chuyển giao công nghệ.

Thành tố tích cực của Khu đô thị sáng tạo phía Đông TP.HCM

** Được biết Ngân hàng Thế giới sẽ hỗ trợ phát triển 3 đại học của Việt Nam, trong đó có ĐHQG-HCM. Thưa ông, ĐHQG-HCM sẽ xây dựng những dự án nào dựa trên nguồn hỗ trợ này?*

- Với nguồn hỗ trợ này, ĐHQG-HCM sẽ xây dựng thêm 10.380m² giảng đường, phòng thí nghiệm, phòng thực hành mô phỏng, phòng dạy học với trang thiết bị đạt tiêu chuẩn quốc tế; 32.700m² phục vụ việc dạy học và thực hành cho 3.000 sinh viên Khoa Y; 45.866m² phòng thí nghiệm, nghiên cứu, trưng bày, thư viện nhằm nâng cao chất lượng nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ ở những lĩnh vực trọng điểm.

Từ đó, ĐHQG-HCM sẽ tăng tỷ lệ sinh viên tốt nghiệp có việc làm từ 63% (năm 2019) lên 80% (năm 2025); số bài báo được đăng trên tạp chí *Web of Science* và *Scopus* từ 3.775 bài (năm 2019) lên 11.140 bài (năm 2025); số CTĐT được quốc tế công nhận từ 73 chương trình (năm 2019) lên 102 chương trình (năm 2025); tỷ lệ sinh viên tốt nghiệp đúng thời hạn đạt từ 55% (năm 2019) lên 75% (năm 2025). Đồng thời ĐHQG-HCM sẽ xây dựng được mô hình quản trị tiên tiến và hoàn thiện khu đô thị đại học sáng

tạo... Dự kiến vào tháng 3/2021, ĐHQG-HCM sẽ phê duyệt báo cáo khả thi của dự án này.

** Là một trong 3 hạt nhân của Khu đô thị sáng tạo tương tác cao phía Đông TP.HCM, theo ông, ĐHQG-HCM sẽ đóng góp những gì để phát triển khu đô thị này?*

- Tôi cho rằng trước hết là đóng góp về nguồn nhân lực chất lượng cao. Trong thời gian tới ĐHQG-HCM sẽ bám sát các chương trình đột phá của thành phố, các giải pháp của thành phố được xác định trong văn kiện Đại hội Đảng bộ của thành phố, như CTĐT nguồn nhân lực quốc tế, phát triển đào tạo về các lĩnh vực trí tuệ nhân tạo, công nghệ thông tin, hạ tầng đô thị.

Trụ cột thứ hai về nghiên cứu khoa học, chuyển giao công nghệ và đổi mới sáng tạo. Năng lực nghiên cứu khoa học của ĐHQG-HCM phát triển không ngừng trong thời gian qua, cụ thể như xuất bản một lượng lớn các công trình nghiên cứu khoa học, đăng ký bằng phát minh sáng chế ở nước ngoài, có một số sản phẩm ứng dụng đóng góp vào sự phát triển của thành phố. Về đổi mới sáng tạo, thông qua Khu Công nghệ phần mềm, ĐHQG-HCM đã, đang và sẽ hình thành hệ sinh thái khởi nghiệp ở đây. Khu Công nghệ phần mềm sẽ là đầu mối để các thầy cô và sinh viên trong hệ thống ươm tạo các sản phẩm của mình. Mặt khác ĐHQG-HCM sẽ kết nối Khu Công nghệ phần mềm với Khu Công nghệ cao của thành phố để phát triển, mở rộng, ứng dụng sản phẩm.

Trụ cột thứ ba về hạ tầng thông tin. Liên quan hạ tầng công nghệ thông tin tiên tiến, ĐHQG-HCM tham gia theo nhiều cách. Ví dụ, ĐHQG-HCM cùng thành phố xây dựng các chính sách để phát triển hạ tầng thông tin, tham gia phát triển sản phẩm ứng dụng trí tuệ nhân tạo và sản phẩm ứng dụng công nghệ tiên tiến. Mục tiêu cuối cùng là làm sao để tin học hóa, ứng dụng công nghệ thông tin có hiệu quả.

Trụ cột thứ tư liên quan thể chế chính sách hỗ trợ và thúc đẩy phát triển. Ví dụ, Trường ĐH KH&NV với các chính sách thúc đẩy phát triển du lịch hay các sản phẩm về nông thôn mới. Trường ĐH Kinh tế - Luật hình thành các nhóm nghiên cứu liên quan tài chính, ngân hàng...

Như vậy, với bốn trụ cột của nền kinh tế tri thức đó, ĐHQG-HCM đang chủ động tích cực tham gia quá trình hình thành và phát triển Khu đô thị sáng tạo, tương tác cao phía Đông này. ■

ĐHQG-HCM SẼ CÓ 3 TRƯỜNG ĐH THÀNH VIÊN MỚI

Thái Việt

Năm 2020, Hội đồng ĐHQG-HCM đã thông qua Đề án Phát triển Khoa Y thành Trường ĐH Khoa học Sức khỏe; chủ trương phát triển Phân hiệu ĐHQG-HCM tại Bến Tre thành trường đại học thành viên; đồng ý chủ trương việc điều chỉnh tên đề án từ Học viện Môi trường và Tài nguyên thành Trường ĐH Công nghệ Môi trường. Cả ba đơn vị trên trong tương lai sẽ trở thành trường ĐH thành viên của ĐHQG-HCM.

Lễ Khởi công Khối nhà Y.A1 Khoa Y ĐHQG-HCM. Ảnh: **Phiên An**

Khoa Y đủ điều kiện trở thành trường đại học

Sau hơn 10 năm hoạt động, Khoa Y ĐHQG-HCM hiện có 89 giảng viên, 26 chuyên gia đầu ngành kiêm nhiệm và hơn 400 bác sĩ, được sĩ thính giảng thực hành; đào tạo 1.064 sinh viên thuộc 3 ngành là y khoa, dược học, răng hàm mặt. Khoa Y cũng đang thẩm định mở 2 ngành bậc thạc sĩ và 2 ngành bậc đại học.

GS.BS Đặng Văn Phước - Trưởng Khoa Y, cho biết: "Khoa Y ĐHQG-HCM đã có tên trong danh mục các trường y thế giới trong chuyên trang WDOMs (World Directory of Medical School) và là thành viên của IPSF. Đến nay Khoa Y đã đầy đủ điều kiện để trở thành Trường ĐH thành viên của ĐHQG-HCM".

Dự kiến, đến năm 2025, Khoa Y sẽ tăng quy mô đào tạo trên 2.600 sinh viên và đến năm 2030 sẽ đào tạo 8 ngành bậc đại học. Trong đó có ba ngành mới là dinh dưỡng, y học dự phòng, kỹ thuật y sinh; 16 chuyên ngành bậc thạc sĩ gồm

nội khoa, ngoại khoa, sản phụ khoa, tai - mũi - họng, ung thư, khoa học y sinh và 14 chuyên ngành tiến sĩ.

Theo đề án, sự ra đời của Trường ĐH Khoa học Sức khỏe với định hướng đào tạo đội ngũ nhân lực y tế vững tay nghề song hành với phát triển kỹ năng nghiên cứu, tạo ra những chuyên gia trong lĩnh vực y tế đáp ứng nhu cầu trong nước và khu vực. Đến năm 2030 trường sẽ đào tạo ổn định với khoảng 3.374 sinh viên đại học chính quy, 240 học viên cao học, 210 bác sĩ nội trú, 356 bác sĩ chuyên khoa và 40 nghiên cứu sinh.

Về hướng nghiên cứu khoa học, Trường ĐH Khoa học Sức khỏe là nơi gắn kết các đơn vị thành viên và trực thuộc của ĐHQG-HCM để thực hiện các nghiên cứu có tính liên ngành và đột phá về khoa học sức khỏe. Điển hình như nghiên cứu về di truyền và công nghệ sinh học (liên kết với Trường ĐH KHTN), kỹ thuật y sinh (liên kết với Trường ĐH Quốc Tế), tâm lý và tâm thần (liên kết với Trường ĐH KH&NV), vật liệu y khoa, dinh dưỡng y khoa (liên kết với Trường ĐH Bách Khoa và Trường ĐH Quốc Tế). Ngoài ra, trường còn tập trung nghiên cứu một số lĩnh vực khác, như hỗ trợ sinh sản, y học cổ truyền, sức khỏe cộng đồng.

Tháng 6/2020, Khoa Y đã khởi công xây dựng tòa nhà điều hành YA1, dự kiến đưa vào sử dụng từ tháng 4/2021. Trước đó, ĐHQG-HCM đã ký kết với Công ty Đầu tư Tài chính Nhà nước TP.HCM thực hiện Dự án đầu tư xây dựng Bệnh viện thực hành ĐHQG-HCM với quy mô 500 giường, tổng mức đầu tư khoảng 1.500-2.000 tỷ đồng theo hình thức hợp tác công tư.

Theo chủ trương, Phân hiệu ĐHQG-HCM tại tỉnh Bến Tre sẽ trở thành trường ĐH vào tháng 9/2021.

Phát triển phân hiệu thành Trường ĐH tại Bến Tre

Tháng 12/2020, Hội đồng ĐHQG-HCM đã thông qua chủ trương xây dựng Đề án thành lập Trường ĐH thành viên ĐHQG-HCM tại tỉnh Bến Tre trên cơ sở phát triển Phân hiệu ĐHQG-HCM tại tỉnh này.

Được thành lập vào năm 2017, Phân hiệu ĐHQG-HCM (Phân hiệu) tại tỉnh Bến Tre có nhiệm vụ đào tạo nguồn nhân lực phục vụ nhu cầu phát triển của khu vực Đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL) nói chung và tỉnh Bến Tre nói riêng. Phân hiệu là đầu mối đào tạo và chuyển giao khoa học tại khu vực, trong đó ưu tiên tỉnh Bến Tre, thúc đẩy các hợp tác giữa ĐHQG-HCM và các tỉnh khu vực ĐBSCL.

Đến nay, Phân hiệu đang đào tạo 5 lớp đại học thuộc 3 ngành học với 87 sinh viên, phối hợp với 5 trường ĐH thành viên đào tạo 19 lớp trình độ thạc sĩ cho 375 học viên.

Theo chủ trương, Phân hiệu sẽ trở thành trường ĐH vào tháng 9/2021. Đến năm 2025, trường ĐH này sẽ đào tạo 300 sinh viên ở 4 ngành, gồm: năng lượng tái tạo, du lịch, quản trị dịch vụ du lịch và lữ hành, công nghệ sau thu

hoạch; đến năm 2030 sẽ đào tạo 1.500 sinh viên và mở thêm 6 ngành, gồm: công nghệ thông tin, quản lý tài nguyên và môi trường, kinh tế nông nghiệp, quản trị kinh doanh, kế toán, tài chính - ngân hàng và các ngành theo đặt hàng của địa phương.

Trường ĐH Công nghệ Môi trường

Tại phiên họp lần 9 khóa IV vào tháng 12/2019, Hội đồng ĐHQG-HCM ra nghị quyết tán thành chủ trương chuyển đổi mô hình hoạt động của Viện Môi trường và Tài nguyên sang mô hình Học viện Môi trường và Tài nguyên.

Đến 8/2020, ĐHQG-HCM trình Thủ tướng Chính phủ phê duyệt chủ trương thành lập Học viện Môi trường và Tài nguyên trên cơ sở phát triển từ mô hình của viện này. Tháng 11/2020 Bộ GD&ĐT thẩm định hồ sơ đề án và đề nghị chỉnh sửa tên "Học viện Môi trường và Tài nguyên" cho phù hợp với quy định. Theo đó, ĐHQG-HCM điều chỉnh tên đề án từ Học viện Môi trường và Tài nguyên thành Trường ĐH Công nghệ Môi trường, là trường thành viên của ĐHQG-HCM phù hợp với quy định và cơ cấu của ĐHQG-HCM ■

Sẽ có 3 trường thuộc trường ĐH thành viên

Dựa vào Luật sửa đổi, bổ sung một số điều Luật Giáo dục Đại học do Quốc hội ban hành ngày 19/11/2018 có quy định chi tiết cơ cấu "trường trong trường đại học", Ban Giám đốc ĐHQG-HCM đã xem xét hiện trạng và quá trình phát triển của Khoa Kỹ thuật - Xây dựng của Trường ĐH Bách Khoa, Khoa Giáo Dục và các khoa, bộ môn ngoại ngữ của Trường ĐH KHXH&NV.

Trên cơ sở đó, vào tháng 6/2019 Hội đồng ĐHQG-HCM đã thông qua chủ trương thành lập các trường thuộc trường ĐH thành viên ĐHQG-HCM, gồm Trường Kiến trúc - Xây dựng thuộc Trường ĐH Bách Khoa; Trường Giáo Dục và Trường Ngoại Ngữ thuộc Trường ĐH KHXH&NV.

GS.TS Nguyễn Thị Thanh Mai: SINH VIÊN CẦN KIÊN TRÌ THEO ĐUỔI ĐAM MÊ

Đức Lộc thực hiện

Ngày 5/12, Hội đồng Giáo sư Nhà nước công bố kết quả công nhận chức danh giáo sư, phó giáo sư năm 2020. Cô Nguyễn Thị Thanh Mai - Trưởng khoa Hóa học Trường ĐH KHTN ĐHQG-HCM là tân giáo sư duy nhất của ĐHQG-HCM được vinh danh lần này.

Tân GS.TS Nguyễn Thị Thanh Mai. Ảnh: TL

Bản tin ĐHQG-HCM đã có cuộc trò chuyện ngắn với GS.TS Nguyễn Thị Thanh Mai.

** Thưa cô, cô có thể chia sẻ suy nghĩ và cảm xúc của mình khi được công nhận chức danh giáo sư?*

- Tôi rất vui vì những đóng góp trong giảng dạy và nghiên cứu khoa học của mình trong thời gian qua đã được Hội đồng Giáo sư Nhà nước công nhận. Đây là động lực rất lớn để tôi tiếp tục trong suốt sự nghiệp giáo dục và làm khoa học của mình.

** Cơ duyên nào đưa cô đến với ngành hóa học để cô phấn đấu trở thành giáo sư như hiện nay?*

- Thật ra, từ lúc chọn trường thi đại học tôi vẫn chưa nghĩ sau này mình trở thành một giảng viên và nhà khoa học như bây giờ. Hồi đó, tôi nhớ là mình rất thích ăn "mì tôm", và mong muốn giản dị rằng sau này mình sẽ làm việc trong lĩnh vực chế biến thực phẩm nên đã thi vào ngành hóa học của Trường ĐH Tổng Hợp, nay là Trường ĐH KHTN ĐHQG-HCM.

Càng học tôi càng yêu thích ngành hóa học, nhất là chuyên ngành hóa phân tích. Tuy nhiên,

vào những năm 2000, việc học tiến sĩ ở nước ngoài còn khó khăn, tôi lại học tiếng Nga từ bậc phổ thông nên khó có thể xin học bổng ở các nước nói tiếng Anh. May mắn là tôi có một đồng nghiệp đang làm tiến sĩ tại Nhật Bản. Bạn ấy đã giới thiệu giáo sư cho tôi, đồng thời tôi nhận được học bổng của chính phủ theo đề án 322 nên đã cố gắng ôn luyện tiếng Anh để được chấp nhận sang học ngành dược tại Viện Nghiên cứu thuốc thiên nhiên ĐH Y Dược Toyama, Nhật Bản.

Quá trình học tại đây, tôi tiếp thu được rất nhiều kiến thức về lĩnh vực hóa hợp chất thiên nhiên, hoạt tính sinh học và các ứng dụng để phát triển các sản phẩm hỗ trợ sức khỏe từ dược liệu thiên nhiên của Nhật Bản. Sau khi hoàn thành chương trình tiến sĩ năm 2005, tôi trở về Trường ĐH KHTN ngay vì lúc đó Bộ môn Hóa Phân tích thiếu nhân sự trầm trọng. Nhận thấy hướng nghiên cứu về hóa hợp chất thiên nhiên tại Khoa Hóa học mặc dù đã có từ lâu nhưng chủ yếu chỉ quan tâm đến cấu trúc hóa học của các hợp chất thiên nhiên chứ chưa thật sự quan tâm đến hoạt tính sinh học của chúng, do đó tôi bắt tay triển khai hướng nghiên cứu về hóa dược. Càng nghiên cứu chúng tôi càng thấy rất nhiều tiềm năng để phát triển về lĩnh vực này tại Việt Nam.

** Được biết cô đã công bố 60 bài báo trên các tạp chí khoa học quốc tế uy tín. Cô mong muốn và kỳ vọng gì khi theo đuổi các nghiên cứu của mình?*

- Tôi vốn được đào tạo để thực hiện các nghiên cứu cơ bản, do đó, trong 10 năm đầu sau tiến sĩ, tôi chủ yếu tập trung nghiên cứu lĩnh vực phát hiện thuốc từ dược liệu Việt Nam và công bố trên các tạp chí khoa học trong và ngoài nước. Tuy nhiên, tôi luôn mong muốn các kết quả nghiên cứu cơ bản của mình có thể phát triển

ĐHQG-HCM có thêm 18 tân giáo sư và phó giáo sư

Theo kết quả từ Hội đồng Giáo sư Nhà nước công bố ngày 5/12, cả nước có 339 nhà giáo được công nhận chức danh giáo sư và phó giáo sư trong năm 2020.

ĐHQG-HCM vinh dự có một tân giáo sư và 17 tân phó giáo sư. Trong đó, Trường ĐH KHTN có một giáo sư và 3 phó giáo sư; Trường ĐH Bách Khoa có 7 phó giáo sư; Trường ĐH Quốc Tế có 4 phó giáo sư; Trường ĐH Kinh tế - Luật, Trường ĐH KHXH&NV và Trường ĐH An Giang mỗi trường có thêm một phó giáo sư.

thành các sản phẩm hỗ trợ sức khỏe hoặc là thuốc điều trị bệnh. Do vậy, trong thời gian gần đây, tôi triển khai một số nghiên cứu ứng dụng và đến nay đã hoàn thành được hai sản phẩm hỗ trợ ung thư đường tiêu hóa và viêm khớp từ dược liệu trong nước.

** Trong các nghiên cứu của mình, công trình nào cô tâm đắc nhất?*

- Đó là chuỗi nghiên cứu về các sản phẩm từ loài ong nuôi ở Việt Nam. Trong chuỗi nghiên cứu này, nhóm chúng tôi đã phát hiện nhiều hợp chất mới có tác dụng kháng ung thư tuyến tụy từ keo ong không ngòi đốt (*Trigona minor*), cũng như chứng minh được tác dụng kháng viêm khớp, giảm đau của nọc ong mật (*Apis mellifera*) trên động vật thực nghiệm. Kết quả nghiên cứu này cho thấy, nếu tập trung khai thác các sản phẩm như keo ong, nọc ong làm các nguyên liệu hóa dược từ các trang trại nuôi ong thì sẽ mang lại lợi ích về nhiều mặt: vừa giúp tăng thu nhập cho nông dân, vừa góp phần tăng cường sức khỏe cho cộng đồng, vừa chủ động nguồn nguyên liệu hóa dược trong nước và giảm chi phí nhập khẩu thuốc. Nhóm chúng tôi đã đạt được giải thưởng Quả cầu vàng năm 2017 và Giải thưởng sáng tạo TP.HCM năm 2019 từ chuỗi nghiên cứu này.

“ Để trở thành một nhà khoa học thật sự, các bạn cần kiên trì theo đuổi đam mê của mình, phải nắm bắt cơ hội và dám đương đầu với những thách thức. Khi hoàn thành một chương trình nghiên cứu, các bạn sẽ cảm thấy hạnh phúc và tự hào về con đường mình chọn. ”

GS.TS Nguyễn Thị Thanh Mai

** Sắp tới cô sẽ có kế hoạch, chương trình làm việc gì?*

- Tôi luôn mơ ước biến các nghiên cứu của mình thành các sản phẩm cụ thể, từ đó tìm đầu ra cho dược liệu nước nhà, nhưng rất tiếc là vẫn chưa thực hiện được. Tuy nhiên, tôi rất hài lòng khi mình có một nhóm nghiên cứu rất tâm huyết với lĩnh vực hóa dược.

Hiện nhóm chúng tôi đã ổn định các hoạt động nghiên cứu cơ bản, do đó trong thời gian tới, chúng tôi sẽ đẩy mạnh nghiên cứu ứng dụng thông qua các nguồn tài trợ từ Chính phủ, ĐHQG-HCM, cũng như tìm các doanh nghiệp để phối hợp nghiên cứu, chuyển giao công nghệ và thương mại hóa sản phẩm.

Tôi tin là trong thời gian sắp tới, với nội lực sẵn có của nhóm và sự giúp đỡ từ phía ĐHQG-HCM cùng các cơ quan hữu quan, chúng tôi sẽ thực hiện được điều này.

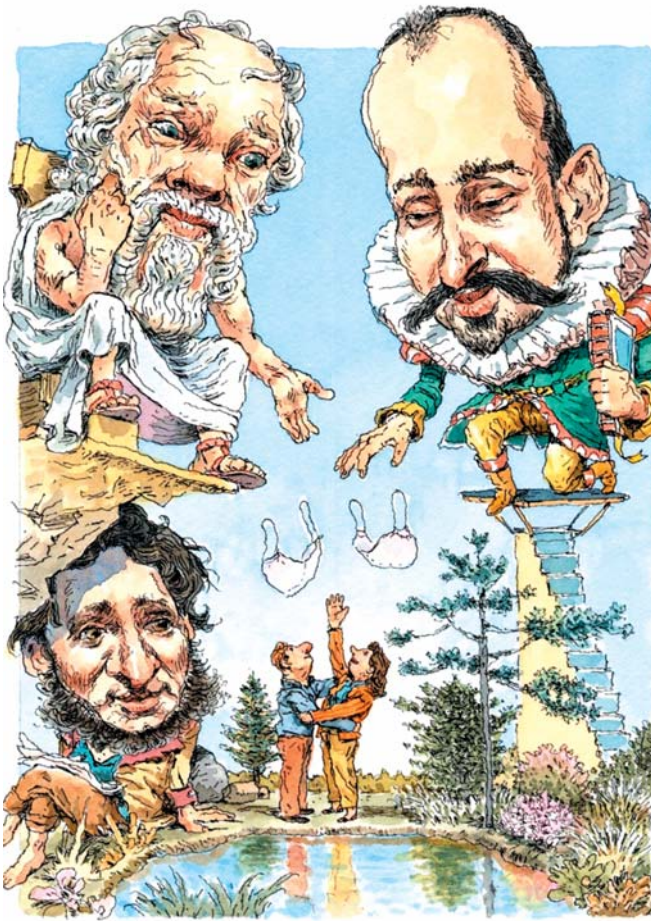
** Cảm nghĩ cô động của cô về nghề giáo?*

- Được làm việc trong một môi trường giáo dục, đặc biệt là giáo dục đại học với đối tượng là sinh viên, học viên cao học và nghiên cứu sinh là niềm vui và hãnh diện của tôi. Đối với mỗi người thầy, hạnh phúc lớn nhất là hàng năm được nhìn thấy từng lứa sinh viên trưởng thành và tốt nghiệp. Chỉ tiếc là tôi khá bận bịu với công tác quản lý nên chủ yếu chỉ định hướng cho các bạn nghiên cứu chứ chưa thật sự sâu sát với các bạn.

** Và xin cô một lời khuyên cho các bạn sinh viên hiện nay?*

- Giới trẻ ngày nay rất may mắn khi sống trong thời đại kỹ thuật số, được tiếp cận với nhiều nguồn thông tin khác nhau, do đó các bạn dễ hình thành các ý tưởng khoa học. Tuy nhiên, để trở thành một nhà khoa học thật sự, các bạn cần kiên trì theo đuổi đam mê của mình, phải nắm bắt cơ hội và dám đương đầu với những thách thức. Khi hoàn thành một chương trình nghiên cứu, các bạn sẽ cảm thấy hạnh phúc và tự hào về con đường mình chọn.

Xin cảm ơn cô về cuộc trò chuyện này! ■

Theo chiều kim đồng hồ từ trên cùng bên trái: Socrates, Michel de Montaigne và Henry David Thoreau. Ảnh: John Cuneo

TRIẾT HỌC CHO THỜI KHỦNG HOẢNG

Eric Weiner

(Phiên An dịch theo *The Wall Street Journal*)

Từ Socrates (470-399 TCN) đến Camus (1913-1960), các nhà tư tưởng đã không ngừng tra vấn phương cách ứng phó khi nghịch cảnh làm đảo lộn cuộc sống của chúng ta.

1 Nhờ đại dịch và khủng hoảng kinh tế mà nó gây ra, giờ đây tất cả chúng ta đều trở thành những triết gia. Và triết học như nó được ví von "một phương thuốc chậm" (nhưng trị tận gốc) là điều chúng ta thực sự cần hiện nay. Nó không phải là những trầm tư siêu hình (mà ta thường nghĩ đến), trái lại, trong một cách dụng hành như ý niệm ban

sơ của người Hy Lạp cổ, triết học là dược phẩm trị liệu cho tâm hồn con người.

Triết học không chỉ giúp chúng ta tháo gỡ những câu hỏi đầy cam go về mặt đạo đức mà đại dịch đặt ra, nó còn gợi mở những vấn đề mang tính cá nhân nhưng không kém phần cấp bách. Làm thế nào để chịu đựng trong những tình thế không thể nào chịu đựng được? Làm thế nào để tìm thấy sự vững bền trong một thế giới đầy bất định? Triết học không đưa ra bất kỳ câu trả lời dễ dàng nào, trái lại nó điều chỉnh những tra vấn của ta và thay đổi cách ta nhìn nhận. Đó là một kỹ năng hữu ích trong thời đại yên bình và là điều vô giá lúc khủng hoảng ập đến.

Triết học vốn quen thuộc với những thời kỳ đen tối của nhân loại. Các danh tác của nhiều nhà tư tưởng vĩ đại đã được hình thành giữa những cơn đại dịch, biến động kinh tế và bất ổn xã hội trong thời đại của họ. Các danh tác này là sự kết tinh minh triết, chúng không dừng lại trong những hạn định lịch sử nào mà luôn đối thoại cùng chúng ta. Không như thông tin hay công nghệ, minh triết không bao giờ lạc hậu. Và giờ đây, những gợi mở thông tuệ của triết học lại càng thích đáng cho chúng ta hơn bao giờ hết.

COVID-19 đã làm con người trở nên hèn mọn và mất phương hướng. Không còn điều gì là vững bền nữa. "Tốt thôi", Socrates sẽ nói thế và chắc chắn ông sẽ thông hiểu cảnh trạng của chúng ta hiện nay. Bởi vì ông từng sống trong suốt thời kỳ suy tàn của thành quốc Athens - để chế hùng mạnh (của vùng Địa Trung Hải), chứng kiến sự sụp đổ của thành quốc này trước chủ nghĩa phiêu lưu quân sự và bệnh dịch hạch.

Tuy nhiên, Socrates đã nhìn thấy cơ hội trong thời đại đầy nghịch cảnh của mình. Ông níu giữ những người Athens đáng kính, từ các thi nhân đến tướng lĩnh để đối thoại và suy tư cùng họ, nhưng rồi ông sớm nhận ra họ không hiện minh như họ tưởng. Vị tướng không thể nói cho ông biết can đảm là gì và các thi nhân không định nghĩa được thế nào là một bài thơ. Bất cứ chỗ nào ông đến, ông đều gặp phải những kẻ "không biết rằng là mình không biết".

Cũng như việc phong tỏa (một phần hay toàn bộ) xã hội hiện nay buộc chúng ta phải dừng lại và tra vấn những giả định thiết lập nên cuộc sống này - những điều đã thường hằng đến mức ta không còn nhận ra chúng nữa. Socrates nói, đây là cách minh triết bén rễ. Chúng ta khao khát trở lại "bình thường" nhưng đã bao giờ

chúng ta dừng lại để tự hỏi thế nào là "bình thường" chưa? Chúng ta nhận ra thời điểm này đòi hỏi lòng can đảm nhưng lòng can đảm trông như thế nào? Hiện tại, chúng ta đã mở rộng khái niệm "người hùng" để không chỉ nói về các bác sĩ, y tá mà còn những người bán tạp hóa hay nhân viên giao hàng Grubhub (một nền tảng công nghệ như Grab Food - ND). "Tốt thôi", Socrates sẽ nói thế: "Giờ đây ta hãy tra vấn những điều được 'mặc định' khác".

2. Vào thế kỷ XIX ở Mỹ, Henry David Thoreau (1817-1862), đã tận dụng thời đại nguy nan của mình - nước Mỹ đối mặt với một cuộc nội chiến chực chờ bùng nổ - để tìm kiếm cái đẹp trong sự bất toàn. Chăm chú ngắm nhìn cảnh hồ Walden vào một chiều tháng 9 êm đềm, màng nước vấy bụi trên mặt hồ đã làm ông bận tâm. Trong khi với người khác chúng chỉ là những váng nước bẩn, Thoreau lại nhìn thấy một điều gì đó "thuần khiết và đẹp đẽ như những vết mờ trên gương".

Ông quan sát Walden dưới nhiều góc độ: từ đỉnh đồi cao, trên bờ hồ, trằm mình dưới nước, trong ánh dương hay vào đêm trăng sáng. Thậm chí ông còn cúi người nhìn qua hai chân rồi ngác nhiên trước cảnh quan đảo ngược tuyệt đẹp ấy.

Sisyphus - Tranh sơn dầu của họa sĩ Titian vào thế kỷ XVI, hiện được trưng bày tại Bảo tàng Prado, Madrid. Nguồn: britannica.com

Nếu ta không thể đổi thay thế giới, Thoreau khuyên nhủ, hãy thay đổi cách ta nhìn chúng - ngay cả khi ta phải tự uốn nắn cách nhìn của mình. (Ông tin rằng) bảo tàng và nhà hát có thể đóng cửa, nhưng cái đẹp sẽ không rũ bỏ con người. Và nếu được nhìn đúng góc độ, "mỗi cơn bão và mọi giọt mưa trong nó là một dải cầu vồng".

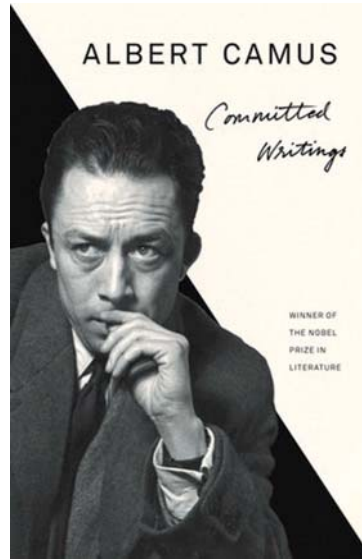
Michel de Montaigne (1533-1592, một trong những nhà văn có ảnh hưởng lớn nhất thời kỳ Phục Hưng tại Pháp), là một bậc thầy trong việc tự uốn nắn cách nhìn về chính mình, chứ không phải ao hồ, để thấu suốt bản thân hơn. Ông sống ở Pháp vào thế kỷ XVI, khi cái chết đang treo lơ lửng trong bầu không khí - "nó siết chặt cổ họng chúng tôi" - ông nói. Bệnh dịch đã giết chết gần một nửa cư dân của Bordeaux, nơi ông từng giữ chức thị trưởng vào những năm 1580. Đau buồn trước cái chết của người bạn thân nhất đã khiến Montaigne leo ba tầng lầu khúc khuỷu để lên tầng trên cùng của một tòa tháp lợp mái đỏ, nằm trên một đỉnh đồi cao, phơi mình trong sương gió, nơi ông viết những bài luận xuất sắc (sau này được tập hợp trong tác phẩm lớn nhất của ông - *Essais*, gồm 107 bài tiểu luận về xã hội, chính trị, y học, nghệ thuật...). (Có lẽ, Montaigne đã cho thấy) từ đau khổ lớn lao, vẻ đẹp vĩ đại nảy nở.

Một mình trong tòa tháp, Montaigne tách mình khỏi thế giới ngoài kia để đối diện với chính mình. Nó như cách ông lùi lại để thấy mình rõ hơn khi đứng trước gương. Với tình cảnh hiện nay, có lẽ ông sẽ khuyên nhủ ta nên làm vậy: xem đại dịch như một cơ hội để ta suy xét lại bản thân và thế giới này. Chẳng hạn, ta luôn tự coi mình là người hướng ngoại nhưng lại nhận ra bản thân thực sự hứng thú khi buộc phải ở một mình. Nếu là vậy, hãy chào đón một phiên bản khác của chính ta, Montaigne thúc giục như thế.

3. Chủ nghĩa Khắc Kỷ được khởi sinh từ hiểm họa. Zeno - triết gia Hy Lạp đã sáng lập nên trường phái tư tưởng này vào năm 301 TCN khi ông bị đắm tàu gần Athens - từ đó nó đã mang thêm một lời khuyên cho nhân loại trong việc thích ứng nghịch cảnh. Và không có gì đáng ngạc nhiên khi chủ nghĩa Khắc Kỷ đang tận hưởng một sự hồi sinh ngay trước đại dịch này. Triết lý Khắc Kỷ được Epictetus (50-135 TCN, triết gia Hy Lạp - ND) - một nhà giáo vốn mang

Michel de Montaigne.

Albert Camus.

gốc gác nô lệ - đúc kết đầy hàm súc: "Điều khiến ta muộn phiền không do tự thân sự vật gây nên mà bởi những xét đoán của ta về chúng". Do đó, hãy thay đổi những thứ ta có thể thay đổi, chấp nhận những gì ta không thể cải biến.

Một nhà Khắc Kỷ thuần thành sẽ chuẩn bị cho đại dịch bằng cách thực hành "premeditatio malorum" hay "dự cảm về nghịch cảnh". Hãy tưởng tượng những kịch bản tồi tệ nhất, theo lời khuyên của thượng nghị sĩ La Mã - triết gia Khắc Kỷ Seneca, và "diễn tập chúng trong tâm trí ta - những thứ ta có thể đối mặt như: lưu đày, tra tấn, chiến tranh, đắm tàu". Ngày nay, danh sách dự cảm theo truyền thống Khắc Kỷ sẽ được điều chỉnh đôi chút - đó là một đứa trẻ đang gào khóc, đồng hóa đơn chưa thanh toán, hay cơn sốt nguy kịch - nhưng sau rốt các danh sách này đều hướng đến một ý tưởng. Đó là, bằng cách suy ngẫm về tai họa, ta sẽ biết cách gạt bỏ đi những khó khăn chực chờ trong tương lai và trân trọng những gì đang có ở hiện tại. Vậy nên, nghịch cảnh được dự cảm là nghịch cảnh đã giảm thiểu (rủi ro).

Albert Camus đã nếm trải quá nhiều biến cố của cuộc đời: lớn lên trong nghèo khổ ở Algeria, chịu đựng một cuộc chiến tranh thế giới và sau đó, xung đột tư tưởng với bạn bè triết gia của mình, trước khi ông qua đời trong một vụ tai nạn ô tô năm 1960 ở tuổi 46. Camus là triết gia lý tưởng cho thời đại dịch này. Nhưng sự lý tưởng ấy không đến từ tác phẩm được trích dẫn nhiều nhất của ông - tiểu thuyết *Dịch Hạch* - thường được cho là một kiến giải thấu đáo về tình trạng

nguy nan của chúng ta hiện nay, mà từ tiểu luận ít được biết đến của ông - *Thần thoại Sisyphus* - một nhân vật bi kịch trong thần thoại Hy Lạp, bị các vị thần trừng phạt bằng cách phải không ngừng hì hục lăn một tảng đá lên đỉnh núi chỉ để xem nó lăn xuống rồi lại hì hục lăn đá lên.

Đại dịch đã sỏ toét vào những kế hoạch lớn lao của chúng ta. Lễ tốt nghiệp, đám cưới, triển vọng việc làm trong phút chốc đều lăn xuống núi như tảng đá của Sisyphus. Tuy nhiên, ta phải bền lòng, Camus nói. Ông tin rằng, nhiệm vụ của chúng ta không phải là cố lý giải những thảm họa như COVID-19 (nó không có ý nghĩa gì cả), trái lại "Cần phải tưởng tượng rằng Sisyphus hạnh phúc". Nhưng làm như thế nào? Đó là, hãy sở hữu một tảng đá cho riêng mình. Bằng cách lao mình vào nhiệm vụ, bất chấp rằng nhiệm vụ ấy thật vô ích và thực hiện nó cũng vô ích nốt. Bởi như Camus nói: "Số phận của Sisyphus thuộc về anh ta". Và "Tảng đá là thứ thuộc về anh ta".

Bạn có đang cố lao vào một dự án tưởng chừng bất khả thi, thực hiện luận án hay chiến lược tiếp thị đầy vô vọng và bị hoàn cảnh xô đẩy không ngừng? "Tốt thôi", Camus sẽ nói thế, "bạn vừa bắt đầu hiểu được sự phi lý của cuộc đời. Hãy để tâm vào nỗ lực chứ không phải kết quả, bạn sẽ ngủ ngon hơn". Phương thuốc mà ông kê đơn chính là một thách thức cho chúng ta trong thời đại COVID-19: Hãy đương đầu với sự phi lý của tình trạng nguy nan này, dù phải vững lòng đến ngoan cố thay vì phó thác cho niềm tuyệt vọng. Như một triết gia thật thụ ■

*** LTS:** *Tại Đại hội Đại biểu Hội Sinh viên Việt Nam TP.HCM lần VI, nhiệm kỳ 2020-2023 vào ngày 27/12, PGS.TS Vũ Hải Quân - Bí thư Đảng ủy, Phó Giám đốc Thường trực ĐHQG-HCM đã trình bày tham luận phân tích những thách thức đối với giáo dục đại học hiện nay và đề xuất những phẩm chất, kỹ năng thiết yếu giúp sinh viên định hướng phát triển bản thân trong một tương lai nhiều biến động. Bản tin ĐHQG-HCM trân trọng giới thiệu phần lược trích bài tham luận này đến quý bạn đọc.*

SINH VIÊN CÓ THỂ LÀM GÌ KHI AI SẼ THAY THẾ TRONG TƯƠNG LAI?*

PGS.TS Vũ Hải Quân

Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ 4 (CMCN 4.0) gợi mở nhiều cơ hội, đồng thời cũng đặt ra nhiều thách thức đối với mỗi quốc gia, tổ chức và cá nhân. Cuộc cách mạng này đã và đang tác động ngày càng mạnh mẽ đến tất cả lĩnh vực của đời sống kinh tế, xã hội đất nước.

Thách thức đối với giáo dục đại học hiện nay

Theo dự báo của tổ chức McKinsey công bố năm 2018, đến năm 2030, 70% công ty khắp thế giới sẽ sử dụng trí tuệ nhân tạo (AI) và GDP toàn cầu sẽ tăng 13 ngàn tỷ USD. Đến năm 2030, tỷ lệ tự động hóa trong công việc ở Hoa Kỳ sẽ là 38%, ở Nhật Bản là 24%, ở Hàn Quốc là 22% và trung bình ở các nước OECD là 14%. Điều này có nghĩa nhiều việc làm sẽ được tự động hóa, robot hóa và... tỷ lệ thất nghiệp sẽ gia tăng.

Theo đó, có 3 yếu tố và 5 vấn đề đặt ra đối với

giáo dục đại học trong bối cảnh cuộc CMCN 4.0, gồm:

Yếu tố thứ nhất là tốc độ thay đổi diễn ra nhanh hơn so với 3 cuộc CMCN trước. Để đạt con số 50 triệu người dùng thì điện thoại bàn cần 75 năm, tivi cần 25 năm; phần mềm Wechat cần 1 năm; trò chơi Pokemon Go cần đúng 19 ngày!

Yếu tố thứ 2 là xuất hiện hình thức giao tiếp mới với sự trợ giúp của các công nghệ tiên tiến, ví dụ công nghệ 5G trên điện thoại di động. Con người không chỉ giao tiếp bằng lời nói và chữ viết như trước. Giờ đây, chúng ta dành nhiều thời

Trong kỷ nguyên trí tuệ nhân tạo, nghề nghiệp nào sẽ bị biến mất và nghề nghiệp mới nào sẽ xuất hiện?

Nguồn:
smartfactoryvn.com

Hành xử của con người đang bị ảnh hưởng bởi công nghệ nhiều hơn so với 3 cuộc CMCN trước đó? *Nguồn: genk.vn*

gian hơn cho hình thức giao tiếp với mạng xã hội và nhiều loại thiết bị, robot khác.

Yếu tố thứ 3, rất quan trọng, là xuất hiện những câu hỏi mới chưa có trong quá khứ. Một trong số đó là khả năng bị thay đổi của con người về hành vi, cảm xúc, nhân cách... trước sự gia tăng ứng dụng của AI, robot và tiến trình tự động hóa. Hay nói cách khác, phải chăng hành xử của con người đang bị ảnh hưởng bởi công nghệ nhiều hơn so với 3 cuộc CMCN trước đó?

Ba yếu tố này đang dẫn dắt chúng ta và đặt ra 5 vấn đề có tính định hướng cho giáo dục đại học, gồm:

Một, sự biến động của nghề nghiệp và vai trò của giáo dục đại học trong việc đáp ứng sự thay đổi.

Trong ba cuộc cách mạng công nghiệp trước, nhiều triệu việc làm đã bị biến mất. Tuy nhiên, cuối cùng thì số việc làm mới được tạo ra vẫn nhiều hơn. Với sự thay đổi quá nhanh của công nghệ trong cuộc CMCN 4.0, vấn đề này sẽ diễn ra như thế nào? Những nghề nghiệp nào sẽ bị biến mất? Nghề nghiệp mới nào sẽ xuất hiện? Và nghề nghiệp nào sẽ được xã hội ghi nhận?

Với khả năng của máy in 3D, công ty ICON (Hoa Kỳ) đã phát triển phương pháp in ngôi nhà một tầng diện tích khoảng 60m² bằng chất liệu xi măng chỉ trong 12-24 tiếng. Nếu mô hình này được nhân rộng thì liệu rằng trong tương lai

nghề phụ hồ, thậm chí là kỹ sư xây dựng sẽ như thế nào? Hay công ty sản xuất đồ thể thao Adidas sử dụng robot tự động đã rút ngắn quy trình hoàn thiện sản phẩm từ 5 ngày xuống còn 5 giờ. Adidas đã mang các nhà máy sản xuất về lại Đức và Hoa Kỳ, khiến nhiều công nhân may gia công thất nghiệp. Trong khi đó, bảo vệ an ninh mạng, grabber là những nghề nghiệp mới đang xuất hiện.

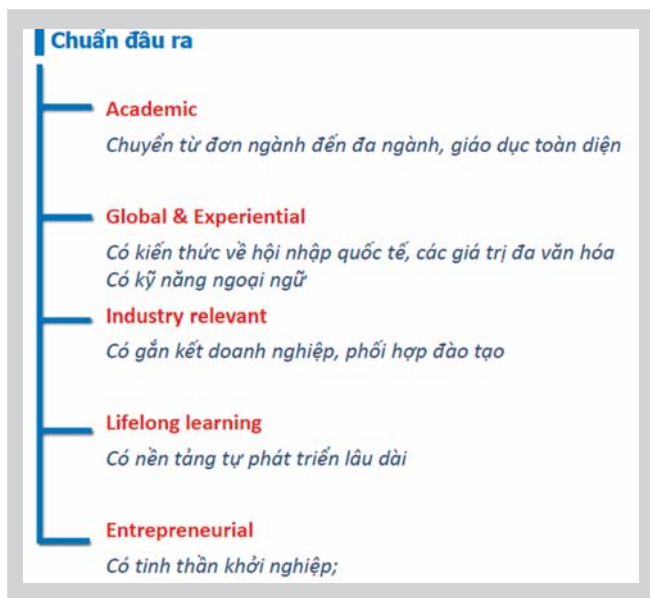
Có một ví dụ cần phân tích kỹ hơn là nghề bác sĩ chẩn đoán hình ảnh. Gần đây mọi người cho rằng với sự trợ giúp của AI, máy tính có thể đưa ra các chẩn đoán bệnh dựa vào hình ảnh tốt hơn con người. Nhưng 20, 30 năm tới liệu rằng việc chăm sóc sức khỏe được giao cho một người với sự cảm thông chia sẻ sẽ được xã hội ghi nhận nhiều hơn hay là một người được huấn luyện và sử dụng máy móc để chẩn trị? Nói cách khác, liệu lương của y tá sẽ cao hơn lương của bác sĩ điều trị bằng hình ảnh?

Hai, đâu là chuẩn kiến thức tối thiểu của người tốt nghiệp đại học trong thế kỷ XXI, là cơ sở để chuẩn bị cho hành trình 50 năm tự học tập của sinh viên sau này? Đặc biệt là trong bối cảnh máy móc ngày càng có thể thực hiện nhiều công việc hơn? Đây là vấn đề đặt ra cho giáo dục đại học trong việc xây dựng chương trình đào tạo để vừa đáp ứng những thay đổi của công nghệ vừa thúc đẩy năng lực học tập suốt đời.

Ba, liệu con người có thể đảo ngược lại được các quyết định của máy tính? Vấn đề này liên quan đến chuẩn mực về đạo đức trong công tác giảng dạy và nghiên cứu công nghệ mới. Tuy nhiên, ngay cả khi chúng ta có thể đảo ngược các quyết định của máy tính thì liệu chúng ta có thể thực hiện đúng thời điểm để chặn đứng thảm họa? Liệu chúng ta có thể ngăn chặn con người sử dụng công nghệ theo chiều hướng xấu một cách vô tình hoặc cố ý, như từng xảy ra ở các cuộc CMCN trước?

Bốn, sự sáng tạo và vai trò của lãnh đạo trong việc nuôi dưỡng sự sáng tạo ở các trường đại học. Nói đến AI, người ta nói đến sự chính xác và hoàn hảo. Tuy nhiên, sự không hoàn hảo, sự tương đối dường như là những thuộc tính quan trọng và cần thiết cho sự sáng tạo của con người. Liệu rằng trong 50 năm tới, sự sáng tạo của con người sẽ bị ảnh hưởng bởi việc chúng ta luôn đòi hỏi mọi thứ phải nhanh hơn, chính xác hơn, hoàn hảo hơn?

Cuối cùng liên quan đến con người - vai trò

Các phẩm chất sinh viên cần trang bị để đáp ứng những thay đổi trong tương lai.

“ Nếu đào tạo được đội ngũ sinh viên có phẩm chất và năng lực thì các mục tiêu đặt ra cho Việt Nam vào năm 2045 là hoàn toàn khả thi. Lúc đó, Việt Nam sẽ trở thành một trong những trung tâm sản xuất và dịch vụ thông minh, trung tâm khởi nghiệp, đổi mới sáng tạo thuộc nhóm dẫn đầu khu vực châu Á ”

PGS.TS Vũ Hải Quân

của của văn hóa, xã hội và nhân văn. Chúng ta sẽ hành xử như thế nào? Theo các chuẩn mực gì? Trên một lượng dữ liệu lớn xuyên biên giới, xuyên văn hóa, liệu máy tính có thể hiểu và phân biệt được nhân phẩm, sự đồng cảm ở mỗi người là khác nhau?

5 giá trị cốt lõi của người tốt nghiệp đại học

Tại hội nghị hiệu trưởng các trường đại học trong khu vực Đông Nam Á tổ chức năm 2018 ở Brunei, vấn đề đào tạo đáp ứng sự thay đổi đã được thảo luận. Có một từ khóa được nhắc

nhiều trong hội thảo này là tích hợp: tích hợp nội dung, chuyển từ đào tạo đơn ngành sang hướng đào tạo đa ngành, cân bằng giữa khoa học công nghệ và khoa học xã hội; tích hợp lý thuyết và thực tiễn, khuyến khích phương pháp học chủ động, học bằng trải nghiệm; tích hợp công nghệ với nội dung và phương pháp giảng dạy...

Đại học Quốc gia Singapore đã đề xuất 5 giá trị cốt lõi của người tốt nghiệp đại học trong bối cảnh thay đổi nhanh chóng của công nghệ, hội nhập quốc tế và toàn cầu hóa. Các giá trị này được hội nghị thống nhất cao, gồm: (1) Kiến thức toàn diện và liên ngành, thay vì chỉ đào tạo đơn ngành như trước; (2) Kiến thức về hội nhập quốc tế, các giá trị đa văn hóa và có kỹ năng ngoại ngữ; (3) Trải nghiệm thực tiễn thông qua đào tạo gắn kết với doanh nghiệp; (4) Nền tảng tự phát triển lâu dài thông qua khả năng tự học, học tập suốt đời; (5) Tinh thần khởi nghiệp.

Đây là 5 giá trị cốt lõi mà các chương trình đào tạo cần trang bị cho sinh viên để đáp ứng sự thay đổi trong bối cảnh của cuộc CMCN 4.0. Bên cạnh đó, 5 đề xuất mang tính định hướng cho sinh viên trong hành trình đến thành công sau này, cụ thể: Tâm nhìn, Tâm thế mở, Quy tắc 10.000 giờ, Mối quan hệ và Kế hoạch hành động.

Tâm nhìn giúp sinh viên định hướng nghề nghiệp và mục tiêu dài hạn của mình trong tương lai. Tâm thế mở giúp sinh viên hiểu và tự tin khám phá, thử thách năng lực của chính bản thân. Quy tắc 10.000 giờ để sinh viên kiên trì học tập, rèn luyện, trở thành chuyên gia trong lĩnh vực mà mình đã chọn. Xây dựng mối quan hệ để sinh viên có thể hỗ trợ nhau, cùng nhau đi xa hơn trong sự nghiệp của mình. Cuối cùng, các mục tiêu cần được đặt trong một kế hoạch hành động cụ thể. Chinh phục mỗi mục tiêu nhỏ sẽ là điều kiện và động lực giúp sinh viên đạt mục tiêu lớn hơn.

Nếu đào tạo được đội ngũ sinh viên có phẩm chất và năng lực thì các mục tiêu đặt ra cho Việt Nam vào năm 2045 là hoàn toàn khả thi. Lúc đó, Việt Nam sẽ trở thành một trong những trung tâm sản xuất và dịch vụ thông minh, trung tâm khởi nghiệp, đổi mới sáng tạo thuộc nhóm dẫn đầu khu vực châu Á; có năng suất lao động cao, đủ năng lực làm chủ và áp dụng công nghệ hiện đại trong tất cả lĩnh vực kinh tế - xã hội, môi trường, quốc phòng, an ninh... ■

.....
(* Tít và trung đề do *Bản tin ĐHQG-HCM* đặt.

Chủ tọa đoàn hội thảo. Từ trái sang: TS Nguyễn Thị Phương, GS.TS Võ Văn Sen và TS Nguyễn Đình Thống.

CẦN ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU VÀ GIẢNG DẠY LỊCH SỬ ĐẢNG

Phan Yên

Đó là nhận định của các nhà nghiên cứu tại hội thảo khoa học "Phương pháp nghiên cứu và giảng dạy Lịch sử Đảng" do Khoa Lịch Sử, Trường ĐHKHXH&NV ĐHQG-HCM tổ chức tại cơ sở Đình Tiên Hoàng, ngày 12/12.

Các vấn đề về xác định đối tượng, phương pháp nghiên cứu, phân biệt giữa tính đảng và tính khoa học trong quá trình nghiên cứu và giảng dạy lịch sử Đảng được các nhà nghiên cứu thảo luận sôi nổi với những ý kiến đa chiều, thẳng thắn.

Chưa thực sự là một ngành khoa học

Theo GS.TS Võ Văn Sen - Ủy viên Hội đồng Lý luận Trung ương, Giảng viên cao cấp Khoa Lịch Sử, Trường ĐHKHXH&NV ĐHQG-HCM, Lịch sử Đảng là ngành khoa học còn non trẻ so với nhiều chuyên ngành khác của khoa học lịch sử. Tuy nhiên, ngành học này lại gánh vác trên vai trọng trách về nhiệm vụ chính trị bên cạnh các yêu cầu khoa học. Đổi mới về phương pháp giảng dạy và nghiên cứu của ngành học này là vấn đề mang tính cấp thiết.

"Phải xác định đúng đối tượng nghiên cứu của ngành khoa học này để có phương pháp nghiên cứu phù hợp vì lâu nay lịch sử Đảng thường bị nhầm lẫn với lịch sử dân tộc từ khi có Đảng. Lịch sử Đảng có phải là một ngành khoa học độc lập, có phương pháp và cách thức tiếp cận riêng hay không? Đổi mới phương pháp dạy học theo hướng tích cực, hiện đại cần phải tiếp cận dưới góc độ nào?" - GS.TS Võ Văn Sen đặt vấn đề.

Thảo luận về chủ đề này, TS Nguyễn Việt Hùng - Trưởng khoa Xây dựng Đảng và Tư tưởng Hồ Chí Minh, Học viện Cán bộ TP.HCM, cho rằng ngoài những thành tựu của ngành nghiên cứu lịch sử Đảng, cần thẳng thắn thừa nhận những hạn chế, yếu kém trong nghiên cứu, giảng dạy chuyên ngành này.

Trước nhất là biểu hiện chính trị hóa, "uốn nắn" lịch sử Đảng nhằm phục vụ cho nhiệm vụ

TS Nguyễn Việt Hùng - Trưởng khoa Xây dựng Đảng và Tư tưởng Hồ Chí Minh, Học viện Cán bộ TP.HCM.

chính trị. Điều này vô hình trung biến lịch sử Đảng mang "dấu vết" của việc minh họa chính trị và đưa tới diễn giải lịch sử theo hướng chủ quan của cấp ủy, các cơ quan tuyên truyền. "Việc làm này đã làm mất đi không chỉ tính khoa học, khách quan, chính xác của lịch sử mà còn tạo ra sự hồ nghi lịch sử đối với người nghe, người đọc, người nghiên cứu lịch sử" - TS Hùng nhấn mạnh.

Tiếp đến, nhiều công trình nghiên cứu, biên soạn về lịch sử Đảng thiếu đi các chân dung nhân vật lịch sử. Nếu có, các nhân vật này thường là lãnh tụ của Đảng, người đứng đầu phong trào cách mạng ở địa phương, cán bộ đảng viên tiêu biểu nhưng chủ yếu là ở dạng nêu công trạng, thành tích. Do thiếu các nhân vật lịch sử được dựng lại một cách bình dị, chân thật nên họ khó có thể "sống lại" một cách thuyết phục trong đời sống hiện nay. Và như thế "thật khó học tập làm theo những nhân vật lịch sử đó".

“ Phải xác định đúng đối tượng nghiên cứu của ngành khoa học này để có phương pháp nghiên cứu phù hợp vì lâu nay lịch sử Đảng thường bị nhầm lẫn với lịch sử dân tộc từ khi có Đảng. Lịch sử Đảng có phải là một ngành khoa học độc lập, có phương pháp và cách thức tiếp cận riêng hay không? ”

GS.TS Võ Văn Sen

Ông cũng cho rằng khoa học lịch sử đòi hỏi sự khách quan, trung thực như sự thật vốn có của nó. Nhưng những công trình nghiên cứu lịch sử Đảng vừa qua còn quá nhiều "khoảng trống, khoảng trắng", nhất là những giai đoạn lịch sử cách mạng gặp thử thách, Đảng phạm phải những sai lầm, khuyết điểm. Sự thiếu tôn trọng tính khách quan này làm cho nhận thức về lịch sử không được toàn diện, đồng bộ.

"Đã có công trình nào đánh giá thật đầy đủ về các biểu hiện 'tả khuynh', 'hữu khuynh' trong thời kỳ đấu tranh giành chính quyền (1930-1945)?; về những biểu hiện giáo điều, rập khuôn máy móc tư tưởng của nước ngoài trong kháng chiến chống Pháp (1945-1954)?; về cải cách ruộng đất ở miền Bắc (1954-1956)?; về cải tạo công thương nghiệp tư bản tư nhân, tập thể hóa nông nghiệp, công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa (1975-1986)?; về những chủ quan yếu kém trong nhìn nhận của Đảng ta về bạn và thù trước khi diễn ra các cuộc chiến tranh bảo vệ Tổ quốc ở phía Tây Nam và phía Bắc (1979-1991)?" - Trưởng khoa Xây dựng Đảng và Tư tưởng Hồ Chí Minh nêu vấn đề.

Theo ông, việc nghiên cứu lịch sử Đảng mà không đề cập các nhà yêu nước, nhân sĩ, trí thức không phải đảng viên, những tổ chức chính trị không phải Đảng Cộng sản nhưng đã đóng góp cho sự nghiệp cách mạng nước nhà "không những là thiếu công bằng mà còn là sự phản ánh sai lệch lịch sử".

"Phải thẳng thắn nói rằng giới sử học ở nước ta vẫn nợ lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam vì còn nhiều điều đang tồn tại là những hạn chế, yếu kém làm cho ngành nghiên cứu này chưa thực sự là một ngành khoa học" - TS Nguyễn Việt Hùng nhận định.

Tính đảng khó phù hợp tính khoa học

Theo TS Nguyễn Đình Thống - Khoa Lịch Sử, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM, đối tượng nghiên cứu của lịch sử Đảng là toàn bộ quá trình ra đời, phát triển tổ chức và lãnh đạo cách mạng Việt Nam của Đảng. Về phương pháp nghiên cứu, lịch sử Đảng cũng như lịch sử dân tộc Việt Nam là một bộ phận của lịch sử nhân loại. Phương pháp nghiên cứu của ngành học này không nằm ngoài phương pháp luận sử học và các phương pháp nghiên cứu khoa học lý luận chính trị.

Ông cũng cho rằng "có thể có riêng" phương

pháp nghiên cứu lịch sử Đảng, "song cần phải chờ đợi có người phát hiện và công bố". Và giống lịch sử Việt Nam, lịch sử Đảng sẽ sử dụng các phương pháp nghiên cứu chung của khoa học lịch sử như phương pháp logic, phân kỳ lịch sử, so sánh, phân tích - phê khảo sử liệu, phương pháp lịch đại - đồng đại...

Thảo luận về mối quan hệ giữa tính đảng và tính khoa học trong nghiên cứu lịch sử Đảng, TS Thống cho rằng đảm bảo tính khoa học là phải phản ánh đúng sự thật lịch sử và đảm bảo tính đảng là bảo vệ lợi ích giai cấp. Điều khó nhất khi thực hiện nguyên tắc này là phải đặt lợi ích của giai cấp và dân tộc lên trên hết để phản ánh sự thật.

"Trong thực tế, phản ánh điều này ở các công trình khoa học lịch sử Đảng không đơn giản như vậy. Lợi ích và sự thật không phải khi nào cũng đồng hành. Riêng khía cạnh lợi ích thì lợi ích của Đảng với lợi ích giai cấp và lợi ích dân tộc không phải khi nào cũng đồng hành" - TS Nguyễn Đình Thống đánh giá.

Ông cho biết thêm, nhiều văn kiện của Đảng ghi rằng ngoài lợi ích của giai cấp và lợi ích của dân tộc, Đảng không có lợi ích nào khác; rằng lợi ích giai cấp phải phục tùng lợi ích dân tộc, song nhiều biến cố lịch sử diễn ra không giống văn kiện Đảng đã ghi. Người chép sử chép đúng sự thật trong trường hợp này "để bị quy chụp là thiếu tính đảng".

Dẫn chứng về cuộc chiến tranh xâm lược biên giới phía Bắc Việt Nam do Trung Quốc phát động vào tháng 2/1979, TS Thống phân tích: "Sự kiện này một thời đã bị bóc ra khỏi sử

sách, đến năm 2016 mới đưa được 11 dòng vào sách giáo khoa Lịch sử 12, đã được xem là cố gắng rất lớn của tập thể tác giả. Không chỉ sách sử, báo chí một thời cũng kiêng kỵ vì Đảng chưa cho phép nói chuyện này. Tính đảng khó phù hợp với tính khoa học là thế. Gọi là nguyên tắc hay quan điểm thì tùy, song tính đảng nếu không phản ánh sự thật thì không thuộc về khoa học lịch sử Đảng".

Theo PGS.TS Phan Xuân Biên - Hội Khoa học Lịch sử Việt Nam, nghiên cứu lịch sử Đảng cần đảm bảo tính khách quan, tránh trình bày một chiều, "tô hồng" hoặc "bôi đen" phiến diện. Tuy nhiên, có những sự kiện lịch sử vì yêu cầu an ninh, quốc phòng chưa thể "công bố". Song những sự kiện được công bố phải đảm bảo tính khách quan, nêu cao "tín sử" trong biên soạn.

"Về một sự kiện còn nhiều ý kiến khác nhau, cần phải giới thiệu đầy đủ các quan điểm đó với xuất xứ chính xác. Sau đó có thể nêu quan điểm của mình nhưng phải đảm bảo đúng quan điểm của Đảng và tư tưởng Hồ Chí Minh về lịch sử nước nhà và lịch sử Đảng. Lịch sử là khách quan, là sự thật. Có những sự thật chưa thể nói ra, nhưng cái gì nói ra là phải đảm bảo đúng sự thật" - PGS.TS Phan Xuân Biên khẳng định.

Hơn 60 tham luận từ các học viện, trường đại học đào tạo chuyên ngành lịch sử trên cả nước gửi về hội thảo đã được Khoa Lịch Sử, Trường ĐHKHXH&NV ĐHQG-HCM tập hợp, phản biện và in thành tuyển tập *Một số vấn đề về phương pháp nghiên cứu và giảng dạy Lịch sử Đảng* do NXB ĐHQG-HCM ấn hành ■

Một thời dạy và học Lịch sử Đảng

Theo PGS.TS Hà Minh Hồng - Khoa Lịch Sử, Trường ĐHKHXH&NV ĐHQG-HCM, năm học 1975-1976 - năm học đầu tiên thống nhất đất nước cũng là năm học đầu tiên dạy Lịch sử Đảng trong phạm vi toàn quốc. Ba trường đại học Tổng Hợp có khoa học cơ bản về KHXH (Hà Nội, Huế, Sài Gòn) đều dạy Lịch sử Đảng cho toàn trường cũng như cho các trường đại học, cao đẳng khác. Lịch sử Đảng là môn chung bắt buộc trong tổ hợp 4 môn lý luận chính trị (Lịch sử Đảng, Triết học Marx-Lenin, Kinh tế - chính trị Marx-Lenin, CNXH khoa học). Thậm chí thi tốt nghiệp đại học (hệ niên chế) phải thi môn lý luận chính trị, trong đó có nội dung về Lịch sử Đảng.

Giáo viên dạy Lịch sử Đảng do Khoa Đào tạo giáo viên chính trị đảm nhiệm. Trường ĐH Tổng Hợp TP.HCM mở khoa này ngay trong năm học đầu tiên thành lập trường (1976). Học và dạy Lịch sử Đảng có giáo trình nhưng chủ yếu dựa vào tài liệu là kết quả nghiên cứu của Ban nghiên cứu lịch sử Đảng Trung ương thuộc Ban Khoa giáo Trung ương. Một thời Bộ môn Lịch sử Đảng đưa về rồi lại đưa đi khỏi Khoa Lịch sử, rồi lại đưa về và đưa đi (tới 4 lần). Từ năm 1989-1990 đến nay, bộ môn này mới ổn định ở Khoa Lịch sử, Trường ĐHKHXH&NV ĐHQG-HCM.

Môn Lịch sử Đảng từng đổi thành môn Đường lối cách mạng của Đảng với giáo trình mới toanh. Khoảng 15 năm sau đã trở lại tên cũ nhưng giáo trình cũ nay phải soạn lại. Một thời học và dạy môn Lịch sử Đảng có nhiều cảm xúc khác nhau tùy theo môn học có thi tốt nghiệp hay không. Đến khi học chế tín chỉ ra đời (từ 1994 đến nay) môn học Lịch sử Đảng chỉ là 1/35-55 môn học của khối lượng 210 hay 120 tín chỉ mà thôi.

NHÀ KHOA HỌC TRẺ ĐOẠT GIẢI THƯỞNG QUẢ CẦU VÀNG

Đoàn Châu

TS Đoàn Lê Hoàng Tân (33 tuổi) - Phó Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu Vật liệu Cấu trúc Nano và Phân tử ĐHQG-HCM (INOMAR) là một trong 10 nhà khoa học trẻ được Trung ương Đoàn trao giải thưởng KHCCN thanh niên Quả cầu vàng năm 2020. Buổi lễ được tổ chức tại Hà Nội vào tối 12/12.

TS Đoàn Lê Hoàng Tân làm việc với các cộng sự. Ảnh: Minh Châu

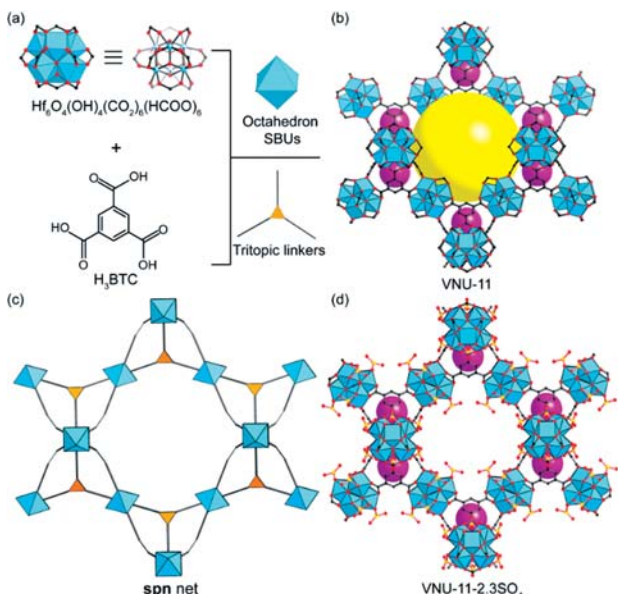
TS Đoàn Lê Hoàng Tân được vinh danh ở lĩnh vực công nghệ vật liệu mới do những đóng góp xuất sắc trong nghiên cứu với hơn 30 bài báo khoa học đăng trên các tạp chí và kỷ yếu quốc tế, 3 chương sách chuyên khảo xuất bản ở nước ngoài; chủ nhiệm một đề tài cấp Nhà nước, một đề tài trọng điểm cấp ĐHQG-HCM...

Đến với MOF nhờ mê cái mới

Đoàn Lê Hoàng Tân tốt nghiệp cử nhân tại Khoa Hóa học Trường ĐH KHTN, chuyên ngành Hóa hữu cơ và được giữ lại trường để làm việc trong phòng thí nghiệm. Thời gian này, anh tham dự buổi hội thảo khoa học do ĐHQG-HCM phối hợp ĐH California ở Los Angeles (UCLA), Hoa Kỳ tổ chức, giới thiệu về vật liệu khung hữu cơ kim loại (Metal-Organic Framework, MOF). Đây là loại vật liệu mới, kết

hợp cả hai ngành hóa hữu cơ và khoa học vật liệu để ứng dụng giải quyết những vấn đề về năng lượng, y học, môi trường... Là người luôn hứng thú với cái mới, Hoàng Tân nhanh chóng bị MOF thu hút. Anh quyết định đổi hướng nghiên cứu từ hóa hữu cơ sang MOF, khi trúng tuyển chương trình đào tạo tiến sĩ vật liệu cấu trúc nano và phân tử thuộc chương trình hợp tác giữa ĐHQG-HCM và Đại học UCLA.

Tham gia chương trình này, Hoàng Tân và 9 nghiên cứu sinh khóa 1 được các chuyên gia hàng đầu thế giới hướng dẫn và làm việc trực tiếp. Vì vậy, anh và các đồng môn tiếp cận được nhiều xu hướng và phương pháp nghiên cứu mới nhưng cũng gặp không ít áp lực. Hằng tuần, nghiên cứu sinh phải báo cáo với chuyên gia hướng dẫn một lần và cứ mỗi ba tháng Trung tâm phải báo cáo cho Giáo sư Yaghi - Giáo sư

Một cấu trúc vật liệu MOF do TS Đoàn Lê Hoàng Tân nghiên cứu và đặt tên là VNU-11. Ảnh: NVCC

đầu ngành về vật liệu MOF trên thế giới - một lần. Yêu cầu nghiên cứu khoa học của các chuyên gia nước ngoài rất khắt khe, không phải ai cũng đáp ứng được. Anh cho biết: "Vài bạn không chịu được áp lực hoặc có cơ hội du học nên bỏ dở nửa chừng, khóa tôi vào 10 nhưng chỉ tốt nghiệp được 3". Nhờ đam mê MOF và tin vào con đường mình chọn nên Hoàng Tân đã hoàn thành chương trình, đi thẳng từ cử nhân lên tiến sĩ sau 7 năm nghiên cứu.

Sau khi tốt nghiệp, với khả năng chuyên môn nổi bật, Hoàng Tân được chọn sang Nhật Bản làm nghiên cứu hậu tiến sĩ với GS Fuyuhiko Tamanoi (Đại học UCLA và Đại học Kyoto) để cùng nghiên cứu phát triển thế hệ vật liệu nano mới ứng dụng trong lĩnh vực y sinh.

Nghiêm túc và cầu toàn trong chuyên môn

TS Hoàng Tân cho biết, trong tự nhiên có rất

nhiều dược chất kháng ung thư nhưng các dược chất này không tan được trong nước nên không đến được tế bào ung thư. Vì vậy, nghiên cứu của anh và các cộng sự thực hiện nhằm thiết kế vật liệu nano có tính tương thích sinh học, phân hủy sinh học, và có khả năng mang dược chất trúng mục tiêu vào tế bào ung thư để trị bệnh.

Để thực hiện công trình này, nhóm của TS Hoàng Tân đã dùng mô hình trứng gà để nghiên cứu. Đây là hướng nghiên cứu mới về điều trị ung thư đang rất phát triển và thu hút sự chú ý ở Nhật Bản và trên thế giới bởi tính hiệu quả cao. TS Hoàng Tân cho biết các kết quả nghiên cứu đã giúp ích cho anh rất nhiều trong việc giảng dạy tại Khoa Hóa học - Trường ĐH KHTN và Khoa Y ĐHQG-HCM.

Theo PGS.TS Phan Bách Thắng - Giám đốc Trung tâm INOMAR, TS Đoàn Lê Hoàng Tân có chuyên môn sâu về tổng hợp vật liệu khung hữu cơ kim loại ứng dụng trong lĩnh vực xúc tác, vật liệu xốp phân hủy sinh học lưu trữ dược chất kháng ung thư. Năm 2019, TS Tân được Giám đốc ĐHQG-HCM bổ nhiệm chức vụ Phó Giám đốc Trung tâm INOMAR.

Nguyễn Thị Thu Trang - học viên cao học làm việc trong nhóm nghiên cứu của TS Hoàng Tân, nhận xét: "Thầy Tân là người rất nghiêm túc và đam mê nghiên cứu khoa học. Trong công việc, thầy khá cầu toàn và luôn đòi hỏi sự chính xác. Còn trong cuộc sống thầy rất thân thiện, hay thăm hỏi, quan tâm đến mọi người. Mỗi lần khó khăn em luôn được thầy hướng dẫn, hỗ trợ và mỗi lần gửi email cho thầy, em thường nhận được phản hồi chỉ trong vòng hai tiếng đồng hồ, kể cả khi thầy đang ở nước ngoài lúc đó là ngày hay đêm".

TS Hoàng Tân cho biết, thời gian tới, anh tiếp tục hai hướng nghiên cứu của mình là hóa hữu cơ và ứng dụng vật liệu MOF trong y sinh ■

Giải thưởng KHCN thanh niên Quả cầu vàng 2020

Giải thưởng KHCN thanh niên Quả cầu vàng do Trung ương Đoàn phối hợp Bộ KH&CN tổ chức hằng năm nhằm phát hiện, tôn vinh các tài năng trẻ xuất sắc trong 5 lĩnh vực: công nghệ thông tin và truyền thông; công nghệ y - dược; công nghệ sinh học; công nghệ môi trường và công nghệ vật liệu mới. Đây là giải thưởng uy tín trong lĩnh vực KHCN dành cho các cá nhân xuất sắc không quá 35 tuổi.

Mỗi nhà khoa học đạt giải thưởng được nhận cúp Quả cầu vàng, giấy chứng nhận và huy hiệu "Tuổi trẻ sáng tạo" của Trung ương Đoàn kèm theo tiền thưởng 20 triệu đồng.

Năm 2020, giải Quả cầu vàng nhận được 51 hồ sơ ứng viên, trong đó lĩnh vực công nghệ sinh học 8 hồ sơ, công nghệ môi trường 10 hồ sơ, công nghệ y - dược 9 hồ sơ, công nghệ thông tin và truyền thông 12 hồ sơ và công nghệ vật liệu mới 12 hồ sơ.

NHỮNG SỰ KIỆN VÀ KHÁM PHÁ KHOA HỌC ĐÁNG CHÚ Ý TRONG NĂM 2020

Hoài Chung

Năm 2020 đại dịch COVID-19 đã làm gián đoạn nhiều hoạt động của con người. Tuy vậy, nghiên cứu khoa học trong năm này vẫn có nhiều sự kiện và khám phá quan trọng, không chỉ xoay quanh dịch bệnh mà còn có các lĩnh vực y học, sinh học, hàng không vũ trụ...

Vaccine Pfizer/BioNTech và Moderna là những vaccine đầu tiên sử dụng công nghệ mRNA. Ảnh: Sven Simon

1. Sử dụng mRNA làm vaccine COVID-19

Các vaccine ngừa COVID-19 Pfizer/BioNTech và Moderna đều sử dụng một công nghệ mới liên quan ARN thông tin (mRNA). Từ lâu, các nhà khoa học đã nhìn thấy tiềm năng của mRNA trong việc tạo ra cuộc cách mạng sinh học.

Các mRNA nắm giữ thông tin để tạo ra các loại protein mà cơ thể đang cần. Vì thế, nếu con người thiết kế các mRNA nhân tạo mang thông tin sản xuất đúng loại protein để chữa bệnh, có thể giúp cơ thể kháng virus, đảo ngược bệnh tật hay chữa lành các bộ phận bị tổn thương. Và năm 2020 đánh dấu một cột mốc quan trọng cho công nghệ mRNA khi nó được áp dụng để thiết kế vaccine ngừa COVID-19. Theo Pfizer, vaccine của họ đạt hiệu quả phòng bệnh 95% và không có tác dụng phụ. Trong khi đó, hãng Moderna cho biết vaccine của họ hiệu quả lên đến 94,5%.

2. "Cắt" ADN để trị ung thư

Tháng 11/2020, các nhà khoa học Israel tuyên bố đã tạo ra phương pháp trị ung thư giống dùng "cây kéo tỉ hon" nhắm vào tế bào ung thư. Cây kéo này chính là công nghệ thay đổi gen CRISPR/Cas9. Đây là nghiên cứu đầu tiên trên thế giới chứng tỏ khả năng ứng dụng công nghệ cắt gen vào chữa trị ung thư trên động vật.

Theo nhóm nghiên cứu, kỹ thuật mới chữa ung thư không để lại tác dụng phụ và các tế bào ung thư không hoạt động lại.

Ảnh: AFP

Nhóm nghiên cứu cho biết kỹ thuật chữa trị này không để lại tác dụng phụ, và họ tin rằng các tế bào ung thư khi điều trị bằng cách này sẽ không bao giờ hoạt động trở lại. Nếu dùng công nghệ thay đổi gen CRISPR/Cas9 thì chỉ trong vòng 3 liệu pháp là đã có thể phá hủy khối u. Các nhà khoa học cho biết đã thử nghiệm kỹ thuật này trên hàng trăm con chuột với hiệu quả rõ rệt, và có thể sẽ áp dụng cho con người trong vòng hai năm tới.

3. NASA tiếp cận "kẻ thù số 1" của Trái đất

Ngày 21/10, sau gần hai năm quay quanh tiểu hành tinh Bennu

Tàu vũ trụ OSIRIS-REx của NASA sẵn sàng chạm vào bề mặt tiểu hành tinh Bennu.

Ảnh: NASA

có khả năng gây họa cho Trái đất, tàu vũ trụ OSIRIS-REx của Cơ quan Hàng không và Vũ trụ NASA (Hoa Kỳ) đã "hạ cánh" thành công lên bề mặt tiểu hành tinh và tiến hành thu thập mẫu vật.

Con tàu mang kích thước tương đương một xe tải, tiếp cận một vị trí trên tiểu hành tinh Bennu được gọi là Nightingale (Chim sơn ca). Sau đó, một cánh tay robot vươn ra và thu thập khoảng 60g đến 2kg mẫu vật trên bề mặt Bennu rồi tiếp tục hành trình về Trái đất. Mẫu vật dự kiến được gửi về vào năm 2023.

Tiểu hành tinh có bán kính hơn 260 mét với tuổi đời xấp xỉ Hệ Mặt trời đã nhiều lần sượt ngang Trái đất, được NASA đánh giá là

có xác suất va chạm tương đối cao, có thể gây thảm họa cho nhân loại vào thế kỷ XXII. Ước tính, sức công phá của tiểu hành tinh vào cỡ hàng chục nghìn quả bom nguyên tử.

Vì lẽ đó, sứ mệnh lần này của NASA không chỉ kỳ vọng khám phá về nguồn gốc sự sống mà còn nhằm nghiên cứu phương án phòng thủ với "kẻ thù số 1" của Trái đất.

4. Trung Quốc phóng tàu thu thập đất Mặt trăng

Cơ quan Hàng không vũ trụ của Trung Quốc đã phóng tàu Hằng Nga 5 vào ngày 24/11 để thu thập mẫu vật từ Mặt trăng, điều mà rất lâu rồi mới có một quốc gia tiến hành. Trung Quốc trở thành quốc gia thứ 3 trong lịch sử lấy được đất đá từ "chị Hằng", sau Mỹ và Liên Xô.

Tàu Hằng Nga 5 hạ cánh tại vùng Mons Rumker. Đây là khu vực từng xảy ra rất nhiều hoạt động núi lửa trong quá khứ. Điều đó đồng nghĩa có thể có nhiều đất đá "trẻ tuổi" nhất ở vùng này, mở ra cánh cửa mới nghiên cứu địa chất Mặt trăng. Con tàu đã thu thập khoảng 2kg đất đá từ Mặt trăng, sau đó trở về Trái đất và hạ cánh ở một vị trí tại khu tự trị Nội Mông, Trung Quốc. Sau đó, các mẫu vật này được chuyển đến một

nhóm nghiên cứu trong nước.

5. Chụp ảnh "chân dung" của nhiễm sắc thể

Một nhóm nghiên cứu sinh tại Đại học Harvard đã chụp được ảnh 3D với độ phân giải cao về nhiễm sắc thể người - "ngôi nhà phức tạp" của ADN. Những hình ảnh mới này có thể cung cấp đủ bằng chứng để thay đổi hình ảnh dạng chữ X trong sách giáo khoa sang một dạng phức tạp hơn nhưng lại chính xác hơn rất nhiều.

Các ảnh minh họa nhiễm sắc thể người trong sách giáo khoa, kể cả ở Việt Nam, đều thể hiện ADN dưới dạng các chữ X giống những thanh xúc xích được buộc với nhau. Một thành viên trong nhóm nghiên cứu khẳng định 90% rằng chúng không tồn tại với hình dạng đó. Việc nắm được cấu trúc tinh vi này là rất quan trọng trong việc xác định tác động của nó đến chức năng hoặc các bệnh.

Phương pháp tạo ảnh phân giải cao của nhóm được ví như Google Maps 3D của bộ gen, giúp đặt ra

Ảnh 3D nhiễm sắc thể tạo bởi nhóm nghiên cứu sinh thuộc Đại học Harvard. Ảnh: ScitechDaily

các giả thuyết mới cho nghiên cứu chuyên sâu. Ngoài ra, họ cũng khám phá rằng không có nhiễm sắc thể nào giống hệt nhau, dù cho chúng ở trong các tế bào nhân bản.

6. Cơ quan mới trên cơ thể người

Một nhóm nghiên cứu tại Hà Lan đã tìm thấy cơ quan mới trên cơ thể người, đó là một cặp tuyến nước bọt lớn nằm ẩn ở chỗ giao nhau giữa khoang mũi và cổ họng. Đây được xem là tuyến nước bọt thứ 4 của con người.

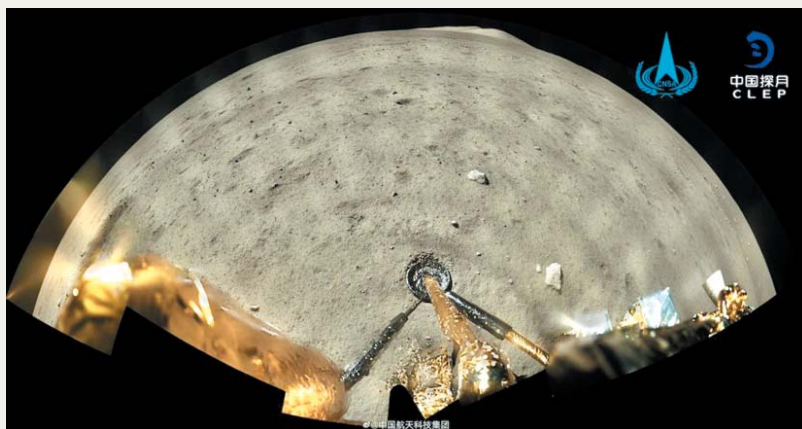
Tuyến nước bọt thứ 4 nằm ẩn ở chỗ giao nhau của khoang mũi và cổ họng. Ảnh: SPL

Từ trước đến nay, khoa học chưa thể phát hiện được cơ quan này bởi vì vị trí của nó rất khó nhận thấy khi phẫu thuật. Nó được tìm ra khi các bác sĩ dùng phương pháp chụp cắt lớp PSMA PET/CT vốn dùng để phát hiện ung thư tuyến tiền liệt. Tuy nhiên, nhóm nghiên cứu nhận thấy phương pháp chụp này rất nhạy cảm với các tuyến nước bọt.

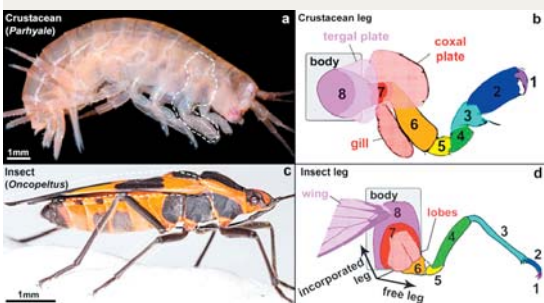
Theo các nhà khoa học, việc hiểu biết về tuyến nước bọt thứ 4 này có thể thay đổi cách tiếp cận của chúng ta với một số căn bệnh. Đặc biệt, các chuyên gia ung thư cho rằng đây sẽ là một cấu trúc vô cùng quan trọng cần được quan tâm nhiều hơn trong tương lai.

7. Tìm ra nguồn gốc cánh côn trùng

Trước đây đã có nhiều giả thuyết được đặt ra để cố gắng giải thích sự

Bức ảnh toàn cảnh chụp Mặt trăng sau khi Hằng Nga 5 chạm đất. Ảnh: CNSA

Các nhà khoa học đã tìm ra nguồn gốc cánh của côn trùng. Ảnh: Heather Bruce

tiến hóa của cánh côn trùng, tuy nhiên không có thuyết nào thỏa mãn hoàn toàn. Nhóm nghiên cứu đến từ Phòng thí nghiệm sinh vật học biển MBL (Hoa Kỳ) đã có thể đưa ra lời giải xác đáng cho câu hỏi làm đâu đâu các nhà sinh vật học trong một thế kỷ qua.

Nhóm nghiên cứu khẳng định rằng cánh của côn trùng đã tiến hóa từ phần gốc chân của loài giáp xác tổ tiên. 300 triệu năm trước, loài giáp xác sống dưới đại dương này đã chuyển lên trên cạn, phần chân sát với thân của nó sáp nhập vào thành cơ thể trong giai đoạn phát triển phôi, có lẽ để giúp giảm cân nặng trên cạn của nó tốt hơn. Phần chân này sau đó tiến về phía sau lưng của côn trùng rồi hình thành thành cánh.

Một trong những lý do khiến các nhà khoa học mất một thế kỷ để tìm ra lời giải này là vì mãi đến năm 2010 người ta mới biết côn trùng và giáp xác có liên quan mật thiết với nhau, dựa trên những tương đồng về gen.

8. Phát hiện hàng tỷ cây xanh ở hoang mạc

Các nhà khoa học tại Trung tâm hàng không vũ trụ Goddard của NASA cùng các cộng sự quốc tế đã mang đến một phương pháp mới để vẽ bản đồ vị trí và kích cỡ các cây mọc ở ngoài những cánh rừng. Họ phát hiện ra hàng tỷ cây xanh tồn tại ở các vùng khô hạn và bán khô hạn thuộc Tây Phi. Các

vùng này thường thể hiện bằng màu trắng trên các bản đồ vệ tinh hiện hành, khiến chúng ta nghĩ rằng những nơi đó không hề có cây cối.

Sử dụng các siêu máy tính mạnh và trí tuệ nhân tạo (AI), nhóm đã ghi nhận hơn 1,8 tỷ cây xanh chỉ gói gọn trong diện tích khoảng 1,3 triệu km². Họ đã lập bản đồ về đường kính tán cây (nhìn từ trên cao xuống), độ che phủ và mật độ biến động ra sao tùy vào lượng mưa và mức độ sử dụng đất đai. Theo nhóm, việc lập bản đồ các cây không thuộc rừng ở mức độ chi tiết thế này thường tốn nhiều tháng, nhiều năm nếu dùng các phương pháp phân tích truyền thống. Phương pháp mới của họ chỉ tốn vài tuần và mang lại các dữ liệu hình ảnh có độ phân giải cao.

Nghiên cứu của NASA dự kiến sẽ tiên phong trong việc vẽ bản đồ các cây không thuộc rừng trong

Ảnh chụp từ không gian cho thấy các vùng khô hạn ở châu Phi thực chất không "trắng" như trên bản đồ thông thường. Ảnh: NASA

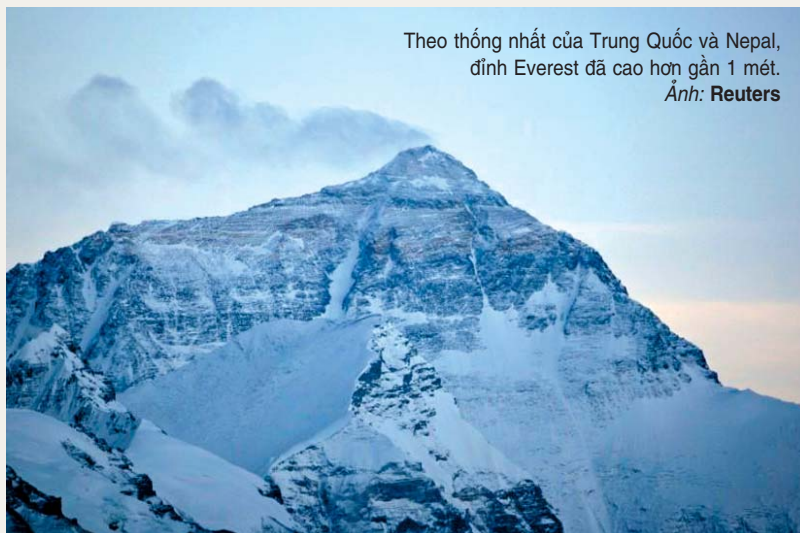
một diện tích lớn, đồng thời tính toán được lượng carbon dự trữ bởi các cây này. Số liệu về dự trữ carbon rất cần thiết để hiểu được chu trình carbon của Trái đất và nó thay đổi như thế nào theo thời gian, có ý nghĩa trong nghiên cứu môi trường và biến đổi khí hậu.

9. Đỉnh Everest cao thêm gần 1 mét

Theo một số nhà địa chất học, chiều cao của đỉnh núi Everest có thể đã thay đổi sau trận động đất 7,8 độ Richter năm 2015. Đây là một trong những lý do khiến Nepal quyết định đo lại chiều cao của "nóc nhà thế giới".

Một lý do khác chính là Nepal và Trung Quốc từng công bố số liệu chiều cao đỉnh núi nằm ở biên giới hai nước với khác biệt đáng kể trong thời gian dài. Năm 2005, Trung Quốc cho rằng Everest cao 8.844,43 mét khi chỉ tính phần đá. Trong khi đó, Nepal tính thêm cả phần tuyết phủ và đưa ra con số 8.848 mét, được dùng rộng rãi khắp thế giới.

Để chấm dứt tranh cãi, cả hai quốc gia đã nhất trí cùng đo lại chiều cao Everest. Ngày 8/12, con số thống nhất được công bố là 8.848,86 mét. Vì vậy, đỉnh Everest giờ đây đã cao thêm gần 1 mét ■

Theo thống nhất của Trung Quốc và Nepal, đỉnh Everest đã cao hơn gần 1 mét. Ảnh: Reuters

NHỮNG SÂN CHƠI CÔNG NGHỆ ĐANG LÊN

Lê Chung

Đại dịch COVID-19 đã khiến năm 2020 chao đảo về mọi mặt. Lĩnh vực công nghệ trong "năm COVID thứ nhất" cũng chứng kiến nhiều cuộc bùng nổ theo kiểu "thời đến cản không kịp".

Năm 2020, hội họp hay học hành đều có thể diễn ra qua màn hình máy tính, điện thoại. Ảnh: Reuters

Phòng họp trực tuyến lên ngôi, làm việc từ xa thành xu hướng

Ý tưởng về các ứng dụng họp hành trực tuyến đã có mặt từ lâu trên mạng, có thể kể ra những cái tên quen thuộc như Zoom, Google Meet và Microsoft Team. Dù vậy, phải đến năm 2020 thì các nền tảng này mới thật sự được cộng đồng để mắt đến và tận dụng. Đại dịch COVID-19 đã khiến vô số công ty, cơ quan trên thế giới phải tắt đèn, khóa cửa, và phòng ngủ, phòng khách, nhà bếp của mỗi người giờ đây bỗng biến thành văn phòng bất đắc dĩ thông qua ống kính của máy tính hay điện thoại thông minh.

Đối với nhiều ngành nghề, làm việc từ xa vốn là điều không tưởng, nhưng năm 2020 đã khiến không ít người phải suy nghĩ lại về điều này. Chẳng hạn câu chuyện dạy học. Vào đầu mùa dịch, nhà trường và gia đình, thầy cô và học sinh "nín thở" chờ từng thông báo về thời gian quay trở lại trường, nhưng tình hình dịch bệnh đã tạo ra một kỳ nghỉ vô thời hạn. Ngành giáo dục ngỡ đứng trước nguy cơ trở thành chương trình đào tạo, cho đến khi việc học trực tuyến được áp dụng

rộng rãi. Bài giảng, bài tập, thi cử đã có thể diễn ra hoàn toàn trên mạng mà hơn nữa còn tiết kiệm được một lượng tài nguyên và công sức, thời gian thêm phần linh hoạt và không còn phải sợ kẹt xe hay nắng mưa. Các ngành nghề khác cũng có trải nghiệm tương tự.

Theo một khảo sát được công ty nghiên cứu công nghệ 451 Research của Mỹ công bố hồi tháng 6/2020, gần 80% các tổ chức tham gia khảo sát đã thực thi hoặc mở rộng các chính sách làm việc từ xa cho toàn bộ công ty bởi ảnh hưởng của đại dịch COVID-19. Trong đó có đến 67% kỳ vọng rằng các chính sách này sẽ được giữ nguyên lâu dài hoặc mãi mãi. Điều đó có nghĩa rằng hình thức làm việc từ xa rất có thể sẽ được duy trì kể cả khi dịch bệnh đã được khống chế.

Không nằm ngoài cuộc chơi, vào tháng 4/2020, Facebook đã trình làng tính năng phòng họp nhóm mang tên Messenger Room. Trong thông cáo ra mắt, Facebook cho biết đã cảm nhận được nhu cầu về video phát sóng thời gian thực. Theo đó mỗi ngày có hơn 700 triệu tài khoản thực hiện gọi video trên nền tảng Messenger và WhatsApp. Thống kê của Facebook cho thấy trong tháng 3/2020, tức thời điểm làn sóng COVID thứ nhất diễn ra, nhiều quốc gia đã tăng gấp đôi số lượng cuộc gọi video trên hai nền tảng nhắn tin này và số lượt xem phát sóng trực tiếp trên Facebook Live hay Instagram Live cũng tăng đáng kể.

Bán hàng đua nhau livestream, thương mại điện tử chiếm ưu thế

Thương mại điện tử trong những năm gần đây đã phát triển nhanh chóng ở quy mô toàn cầu, và ảnh hưởng của đại dịch khiến người dân

hạn chế ra ngoài mua sắm đã khởi phát một cú hích cho hình thức thương mại này. Bên cạnh đó, việc mọi người ở nhà để tránh dịch nhiều hơn đồng nghĩa với việc họ sẽ sử dụng mạng xã hội nhiều hơn để bù đắp cho tâm trạng chán nản vì dịch bệnh. Đây chính là thời cơ tuyệt vời cho sự trỗi dậy của hình thức thương mại điện tử mới - bán hàng livestream (phát trực tiếp), đặc biệt là khi nó đã nhen nhóm từ vài năm trước ở một số quốc gia. Năm 2020, mỗi ngày người Việt Nam không khó để bắt gặp các video bán hàng trực tiếp trên mạng. Tuy nhiên, đó không phải là câu chuyện chỉ có riêng ở nước ta.

Tại Trung Quốc, ngành livestream bán hàng đã bắt đầu nở rộ từ năm 2017, sau khi các mạng xã hội nước này ra mắt tính năng phát sóng trực tiếp. Trong khi người dùng mạng xã hội ở Việt Nam thường bắt gặp những đợt livestream bán các mặt hàng như quần áo, nước hoa, đồ điện tử, gia dụng... thì tại Trung Quốc, việc mua bán trên sóng trực tiếp có thể áp dụng với mọi thứ, từ căn hộ, bảo hiểm cho đến xe tải và dịch vụ tên lửa. Tháng 5/2020, Bộ Lao động Trung Quốc đã liệt kê livestream trong danh sách 10 nghề nghiệp mới và dự đoán ngành livestream sẽ đạt tổng doanh thu bán hàng lên đến 170 tỷ USD trong năm 2020. Đà tăng trưởng ngành livestream cũng diễn ra tại nhiều nơi trên thế giới. Hãng thông tấn kinh tế và tài chính *Bloomberg* từng xuất bản bài báo với nhan đề Livestream chính là tương lai của việc mua sắm tại Mỹ vào tháng 9/2020.

Lúc đầu, việc livestream phổ biến trong giới game thủ, thể thao và văn hóa, giải trí. Ngay cả khi Facebook mới bắt đầu ra mắt tính năng phát trực tiếp hồi tháng 8/2015, mạng xã hội này chỉ cho phép những người nổi tiếng sử dụng. Đến tháng 1/2016, Facebook mở rộng tính năng trên cho nhiều người dùng bình thường. Giờ đây,

Đại dịch COVID-19 trong năm 2020 đã tạo thời cơ cho bán hàng livestream nở rộ. Ảnh: MIT Technology Review

Cuộc cách mạng 5G

Năm 2020, các hãng công nghệ viễn thông khắp thế giới đã chạy đua trong phát triển và ra mắt mạng 5G. Tại Việt Nam, các hãng Viettel, MobiFone và VNPT VinaPhone cũng đang bắt đầu phủ sóng 5G. Trong một diễn đàn trực tuyến hồi tháng 11/2020, tập đoàn mạng và viễn thông Huawei của Trung Quốc đã giới thiệu khái niệm 5.5G là bước phát triển của mạng 5G.

Cuộc đua công nghệ viễn thông trở nên sôi nổi hơn bao giờ hết khi nhiều hãng lớn và quốc gia đã bắt tay vào nghiên cứu mạng 6G, không bao lâu sau khi mạng 5G ra mắt. Microsoft, Samsung, Facebook, Ericsson, Intel, Nokia, Apple, LG, Google... đã hình thành liên minh 6G với tên gọi Next G Alliance. Mạng 6G được kỳ vọng sẽ đạt tốc độ nhanh hơn mạng 5G từ vài trăm đến vài ngàn lần, cũng như khắc phục được vấn đề tồn đọng của mạng 5G.

hầu hết mạng xã hội đều tích hợp tính năng phát trực tiếp. Với trào lưu bán hàng livestream tại một số quốc gia, ngành công nghiệp thương mại điện tử dần dần thích ứng và xem livestream là một kênh mua sắm mới. Nhiều ngành hàng truyền thống cũng nắm bắt xu thế và chuyển sang hình thức phát trực tiếp để nâng cao mức độ "phủ sóng" khách hàng.

Các chuyên gia nhận định đại dịch COVID-19 đã trở thành chất xúc tác cho việc số hóa nhiều ngành công nghiệp. Đặc điểm ưu việt của "ngành công nghiệp livestream" chính là chi phí thấp, lượng truy cập lớn và người tham gia rất dễ dàng tiếp cận. Người mua không cần thiết có mặt tại các cửa hàng nhưng vẫn có thể sở hữu món hàng ưng ý. Điều này cũng đã thúc đẩy hoạt động giao hàng tận nơi hay thường gọi là "nghề shipper" trong năm 2020. Hầu như bất kỳ doanh nghiệp bán hàng livestream nào cũng sở hữu đội ngũ giao hàng để trao sản phẩm đến tận tay người mua. Giới xe ôm công nghệ thì đẩy mạnh dịch vụ chuyển phát hàng hóa và thức ăn, thậm chí vài hãng dịch vụ công nghệ chỉ tập trung vào lĩnh vực giao hàng ăn uống.

Vì vậy rất có thể trong tương lai, hội họp trực tuyến, làm việc từ xa và bán hàng thông qua livestream sẽ trở thành những trạng thái "bình thường mới", duy trì lâu dài kể cả khi đại dịch COVID-19 đã qua đi ■

ĐÔI UYÊN ƯƠNG PHÁT MINH VACCINE COVID-19

Jay Hilontin

(Lê Vi Nam dịch theo *Gulf News*)

Trong cuộc chạy đua tìm kiếm vaccine COVID-19 giữa các nước, Pfizer đã trở thành một cái tên sáng giá. Ngoài việc sử dụng công nghệ "tuy cũ mà mới" tạo nên đột phá trong khoa học, vaccine này còn gây ấn tượng mạnh bởi hiệu quả của nó có thể lên đến 90%.

Ugur Sahin và Ozlem Tureci - cặp đôi nhà khoa học điều chế vaccine Pfizer/BioNTech. Ảnh: BioNTech

"Biệt đội" vợ chồng

Ugur Sahin, 55 tuổi và Ozlem Tureci, 53 tuổi là hai nhà khoa học đồng sáng lập Công ty BioNTech đặt trụ sở tại thành phố Mainz, Đức. Cả hai đã thâm lặn và tận tụy làm công việc nghiên cứu trong nhiều năm. Vaccine ngừa COVID-19 "thần tốc" của họ đã nhanh chóng được cả thế giới biết đến dưới tên gọi Pfizer/BioNTech.

Trước đây, Ugur Sahin và Ozlem Tureci tập

trung nghiên cứu phát triển các liệu pháp trị ung thư, chủ yếu bằng cách lập trình tế bào để chúng sản sinh các protein có tác dụng chữa bệnh. Suốt một thập kỷ, Công ty BioNTech chưa từng đưa bất kỳ sản phẩm nào ra thị trường. Trong một hội nghị năm 2018 của các chuyên gia bệnh truyền nhiễm diễn ra tại thủ đô Berlin, giáo sư Sahin đã có phát ngôn táo bạo, rằng công ty của ông có thể dùng "công nghệ ARN thông tin" (mRNA) để nhanh chóng phát triển vaccine trong một viễn cảnh đại dịch toàn cầu.

Giờ đây, mọi chuyện dường như xảy ra đúng như tuyên bố đó. Cặp đôi nhà khoa học nghiên cứu không ngừng nghỉ vaccine ung thư, nay trở thành hai trong những người có tiềm năng giải cứu nhân loại khỏi virus corona khiến gần 2 triệu người bỏ mạng và hàng chục triệu người nhiễm bệnh. Hãng dược Pfizer hợp tác với BioNTech và hỗ trợ trong việc thử nghiệm lâm sàng, tiếp thị và sản xuất loại vaccine này.

Chuyên gia về liệu pháp miễn dịch

Tiến sĩ Sahin sinh ngày 19/9/1965 tại

Trụ sở của Công ty BioNTech tại Mainz, Đức. Ảnh: Reuters

Iskenderun, Thổ Nhĩ Kỳ, là một bác sĩ điều trị và là nhà miễn dịch học. Khi ông 4 tuổi, gia đình ông chuyển đến sống ở Cologne, Đức. Cha mẹ ông làm việc tại một xưởng của công ty Ford chuyên sản xuất ô tô. Khi lớn lên, ông luôn ao ước được làm bác sĩ. Năm 1993, ông lấy bằng tiến sĩ tại Đại học Cologne nhờ công trình nghiên cứu liệu pháp miễn dịch lên các tế bào khối u. Tiến sĩ Sahin là giám đốc điều hành và đồng thành lập công ty BioNTech về công nghệ sinh học.

Tiến sĩ Tureci sinh năm 1967 tại Lastrup, Đức, là con gái của một bác sĩ người Thổ Nhĩ Kỳ di cư từ Istanbul đến quốc gia này. Lúc đầu, bà muốn trở thành nữ tu nhưng sau cùng lại theo học trường y khoa và trở thành một trong những nhà khoa học tiên phong của Đức. Hiện bà là giám đốc y học của BioNTech.

Theo tờ *The New York Times*, ngay sau khi kết thúc hôn lễ, cặp đôi Ugur Sahin và Ozlem Tureci đã trở về phòng thí nghiệm. Lúc đầu, hai người tập trung vào việc nghiên cứu và giảng dạy. Ở Đại học Zurich, tiến sĩ Sahin làm việc tại phòng thí nghiệm của nhà khoa học Rolf Zinkernagel - người từng chia sẻ giải Nobel Y Sinh năm 1996 nhờ khám phá hệ miễn dịch nhận diện các tế bào bị nhiễm virus.

Năm 2001, đôi vợ chồng thành lập Công ty Ganymed Pharmaceuticals nhằm phát triển thuốc trị ung thư dùng kháng thể đơn dòng. Năm 2008, họ thành lập BioNTech với mục tiêu sử dụng rộng rãi các công nghệ trong điều trị ung thư, gồm mRNA. "Chúng tôi muốn xây dựng một hãng dược lớn ở châu Âu" - tiến sĩ Sahin nói trong một cuộc phỏng vấn với tờ báo địa phương *Wiesbaden Courier*. Họ đã bán công ty Ganymed với giá 1,4 tỷ USD vào năm 2016.

Trước khi đại dịch COVID-19 diễn ra, BioNTech đã có chút tiếng tăm từ hoạt động nghiên cứu và gọi vốn hàng trăm triệu USD. Hiện nay, công ty có trên 1.800 nhân viên tại các

văn phòng ở Berlin và các thành phố khác ở Đức, Cambridge (Anh) và Massachusetts (Mỹ). Năm 2018, công ty hợp tác với Pfizer. Một năm sau, Quý Bill & Melinda Gates đầu tư 55 triệu USD để BioNTech nghiên cứu liệu pháp chữa trị HIV và lao. Cũng trong năm này, Sahin được trao giải thưởng Mustafa - giải thưởng hai năm/lần của Iran dành cho cộng đồng Hồi giáo trong lĩnh vực khoa học và công nghệ. Tháng 6/2020, BioNTech tiếp tục nhận được 250 triệu USD từ một số nhà đầu tư.

Vào ngày 10/11/2020, giá trị của công ty BioNTech đã tăng vọt lên 21 tỷ USD sau khi các tin tức về vaccine của họ bùng nổ. Sahin và Tureci bỗng nhiên trở thành hai trong 100 người Đức giàu nhất. Tuy vậy, cặp vợ chồng tỷ phú vẫn sống trong một căn hộ khiêm tốn gần văn phòng làm việc, cùng với một cô con gái. Họ cũng không mua xe hơi. Mỗi buổi sáng, cả hai đều đi làm trên chiếc xe đạp.

Vaccine được sản xuất chỉ trong vài tuần

Vaccine Pfizer/BioNTech không giống với các loại vaccine thường thấy trên thị trường. Tuy cũng dùng cách thức tiêm vào cơ thể, vaccine này khác biệt ở chỗ mang mRNA có tính kháng virus - một kỹ thuật chưa từng được áp dụng trong quá khứ để chữa bệnh. Vaccine mRNA tiêm các gen tổng hợp được lập trình để điều khiển cơ thể tạo ra các "virus giả" tương tự mầm bệnh mục tiêu, chẳng hạn virus SARS-CoV-2. Việc này sẽ kích hoạt phản ứng từ hệ miễn dịch của cơ thể và tạo ra kháng thể.

Một phương pháp tạo vaccine thường thấy là dùng các phần tử virus bị làm cho yếu đi như vaccine đậu mùa, hoặc bị bất hoạt hóa như vaccine viêm gan, bại liệt và cúm. Tuy nhiên, cách này tốn rất nhiều thời gian thử đi thử lại. Trong khi đó, công nghệ mRNA "rút gọn" công đoạn phát triển vaccine thành một "phần mềm", cho phép tạo vaccine và sản xuất chỉ trong vài tuần, nhanh hơn các vaccine thông thường.

Vaccine mRNA bắt đầu được nghiên cứu từ những năm 1990. Nó "dạy" cơ thể người tạo ra các kháng thể cần thiết để chiến đấu với virus thật khi họ bị nhiễm. mRNA là một nền tảng phát triển vaccine tương đối nhanh và không đắt đỏ, phù hợp để sản xuất với số lượng lớn và theo lý thuyết là an toàn hơn. Bởi nó không dùng các thành phần có nguồn gốc từ virus thật như những loại vaccine khác ■

NHẬN BẰNG TIẾN SĨ Ở TUỔI U60

Mai Ngô

Ban ngày miệt mài trên giảng đường và trong phòng nghiên cứu, buổi tối ra sức học ngoại ngữ - đó là cuộc sống thường nhật suốt 8 năm qua của ông Nguyễn Vinh Quan khi theo đuổi con đường học tiến sĩ lúc ngập ngừng tuổi 50.

TS Nguyễn Vinh Quan hướng dẫn sinh viên tại phòng thí nghiệm.
Ảnh: Mai Ngô

TS Nguyễn Vinh Quan (57 tuổi) là người lớn tuổi nhất trong số 14 tân tiến sĩ được trao bằng tại Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM cuối tháng 11/2020. TS Quan hiện là giảng viên Bộ môn Điện công nghiệp, khoa Điện - Điện tử, Trường ĐH Sư phạm Kỹ thuật TP.HCM. Đồng thời, ông cũng tham gia hướng dẫn phòng thí nghiệm Hệ thống năng lượng tại Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM.

“ Học suốt 8 năm, gần như lúc nào cũng stress cả, stress vì nghiên cứu hoài vẫn chưa ra. Nhưng mà chưa bao giờ tôi có ý nghĩ mình sẽ bỏ cuộc giữa chừng. ”

TS Nguyễn Vinh Quan

Ước mơ ấp ủ từ năm 20 tuổi

Năm 1991, sau khi tốt nghiệp ngành điện tử Trường ĐH KHTN ĐHQG-HCM, ông Quan trở thành giảng viên Trung tâm điện tử và máy tính của trường này. Ông tiếp tục lấy bằng thạc sĩ chuyên ngành tự động hóa của Trường ĐH Bách Khoa vào năm 2003. Ở độ tuổi hơn hai mươi, sau một thời gian đứng trên bục giảng, người giảng viên trẻ dần nhận ra kiến thức bản thân chưa đủ nhiều để truyền đạt cho sinh viên. Lúc đó, ông bắt đầu nung nấu ý định học lên cao, nhưng vì điều kiện kinh tế lẫn thời gian, mọi việc đành tạm gác lại.

Trong quãng thời gian hơn 20 năm sau đó, bên cạnh giảng dạy, ông dành nhiều tâm huyết cho việc nghiên cứu để chuẩn bị vững vàng kiến thức nền. Đến năm 2012, khi đã gần 50 tuổi, ông Quan trúng tuyển nghiên cứu sinh chuyên ngành mạch và hệ thống điện, tiếp tục con đường học vấn đã ấp ủ từ thời trẻ. Do tuổi tác cộng với việc phải tốn nhiều thời gian tìm ra giải

“ Động lực lớn nhất chính là sinh viên. Thấy nó không chịu học, mình la nó, cho nó điểm thấp thì nó buồn. Vậy nên mình phải học, để cho tụi nó thấy già rồi vẫn học được, hưởng hồ là trẻ.”

TS Nguyễn Vinh Quan

thuật mới trong công trình nghiên cứu, ông mất tới 8 năm để hoàn thành chương trình tiến sĩ thay vì 3 năm như thông thường.

"Học suốt 8 năm, gần như lúc nào cũng stress cả, stress vì nghiên cứu hoài vẫn chưa ra. Nhưng mà chưa bao giờ tôi có ý nghĩ mình sẽ bỏ cuộc giữa chừng. Những lúc đó, tôi sẽ không vào phòng thí nghiệm tầm một tuần, không nghĩ đến nó nữa, cho đầu óc nghỉ ngơi rồi lại học tiếp. Đi đến bước này thì... tụi gì bỏ" - TS Quan cười nói.

Để tốt nghiệp chương trình tiến sĩ, khó khăn lớn nhất của ông Quan là đạt chuẩn đầu ra ngoại ngữ. Trong 8 năm đó, kiên trì đến lần thi thứ 12, ông cuối cùng đạt 510 điểm TOEFL (yêu cầu tối thiểu 500 điểm). Những lần thi gặp phải chủ đề như y học, vũ trụ... với nhiều từ vựng lạ khiến ông rất bối rối. Không bỏ cuộc, ông về mà mò học từ vựng, mua băng đĩa luyện nghe. Ông cười: "Học tiếng Anh chừng một tiếng là nhúc cả đầu, nên tôi không ép mình, mỗi ngày cứ học một ít, rồi dần dần ra trung tâm luyện thi. Ở trung tâm đa phần là các bạn trẻ, nhưng tôi cũng chẳng ngại gì đâu".

Chia sẻ về đồng nghiệp, TS Trần Quang Thọ - Giảng viên Khoa Điện - Điện tử Trường ĐH Sư phạm Kỹ thuật TP.HCM, bày tỏ: "Vừa là đồng nghiệp vừa là anh em thân thiết, tôi thật sự nể thầy Quan ở tính kiên trì, chịu khó. Ở tuổi này mà thầy vẫn tiếp tục học, còn vượt qua rào cản ngoại ngữ nữa. Quả là đáng khâm phục".

Sinh viên là động lực lớn nhất

Sinh ra trong gia đình có truyền thống sư phạm, có ông nội và các chị đều theo nghề giáo,

TS Quan tự thấy bản thân hiển nhiên gắn liền với nghề "trồng người".

Có nhiều người khuyên ông tuổi đã lớn, học thêm nữa cũng chỉ lãng phí. Nhưng với TS Quan, việc học hành không phải vì tầm bằng tiến sĩ hay mong mỏi danh lợi. Ông tâm niệm chỉ khi có thật nhiều kiến thức và kinh nghiệm để truyền đạt cho sinh viên thì mình mới làm tròn bổn phận người thầy. TS Quan chia sẻ: "Động lực lớn nhất chính là sinh viên. Thấy nó không chịu học, mình la nó, cho nó điểm thấp thì nó buồn. Vậy nên mình phải học, để cho tụi nó thấy già rồi vẫn học được, hưởng hồ là trẻ".

Với nhiệt huyết đó, hơn 20 năm đứng trên bục giảng, ông là người thầy đáng kính của nhiều thế hệ học trò.

"Một trăm sinh viên trong khoa thì đã hết chín mươi chín sinh viên yêu quý thầy Quan rồi. Ở thầy có sự phóng khoáng của người miền Nam, thương sinh viên lắm. Biết thầy đã hoàn thành chương trình tiến sĩ sau hành trình 8 năm, mình vô cùng ngưỡng mộ. Thầy thật sự là tấm gương sáng và là động lực cho những người trẻ như mình" - anh Nguyễn Văn Huân, sinh năm 1985, cựu sinh viên Khoa Điện - Điện tử, cho hay. Bởi vậy dù đã tốt nghiệp hơn 10 năm và về tỉnh làm việc, anh Huân vẫn giữ liên lạc với thầy Quan. Những lúc có dịp vào Sài Gòn, hai thầy trò đều hẹn gặp nhau tâm sự.

Chia sẻ về thành quả lớn nhất khi đeo đuổi việc học tập, TS Quan cho biết rõ ràng nhất là hiệu quả giảng dạy thay đổi tích cực, sinh viên lắng nghe ông và chăm học hơn. "Hồi đó mình nói nó tin khoảng 80% thôi, giờ chắc cỡ 99% rồi" - ông cười.

Với TS Quan, tuổi tác chưa bao giờ là lý do cản trở việc học tập. Ông không cho rằng người lớn tuổi không học được chỉ vì thiếu nhanh nhạy như lúc trẻ. Dù già hay trẻ, càng học sẽ càng biết nhiều hơn, càng mình mẫn hơn nữa.

Nhìn lên hành trình phía trước, TS Quan tâm sự: "Trước mắt, tôi thấy mình đã đủ phần nào kiến thức rồi, có cái mới thì cứ cập nhật liên tục. Nếu cần thiết thì tôi cũng có thể học thêm vài năm để còn có cái mà truyền đạt cho sinh viên nữa chứ" ■

Tìm ra những giải thuật đầu tiên trên thế giới

Từ công trình nghiên cứu "Điều khiển thích nghi bền vững cho động cơ không đồng bộ 3 pha", TS Nguyễn Vinh Quan đã tìm ra 3 giải thuật về biến tần, 3 giải thuật về điều khiển động cơ. Những giải thuật này không trùng lặp với bất kỳ công bố nào trước đó của thế giới.

Kết quả nghiên cứu trên được ông thể hiện trên các công bố quốc tế, một bài đang trong quá trình phản biện. Hiện ông vẫn tiếp tục con đường nghiên cứu để có thêm nhiều phát hiện mới mẻ.

VẬT LIỆU NHÂN TẠO ĐÃ NẶNG BẢNG TỔNG KHỐI LƯỢNG SINH VẬT TOÀN CẦU

Maddie Stone

(Ung Chu

dịch theo *National Geographic*)

Lượng bê tông, nhựa đường, kim loại và đồ nhựa trên Trái đất ngày càng tăng nhanh. Năm 2020 đánh dấu nhiều sự kiện đáng lo ngại, và rất có thể sẽ đặt cột mốc lịch sử, khi những thứ con người tạo ra trên hành tinh này "vượt mặt" khối lượng toàn bộ sinh vật.

Kỷ Nhân sinh

Trong khi khối lượng của các dạng sống trên Trái đất khoảng 1,1 ngàn tỷ tấn và không thay đổi nhiều trong những năm gần đây thì khối lượng vật liệu nhân tạo tăng theo hàm mũ. Cân nặng của tất cả thứ con người tạo ra, từ vỉa hè bê tông, nhà chọc trời thủy tinh và kim loại đến chai nhựa, quần áo, máy vi tính giờ đây đã vượt tổng khối lượng sinh vật, theo một nghiên cứu đăng trên tạp chí khoa học *Nature*.

Khám phá này củng cố thêm ý tưởng cho rằng Trái đất đã bước vào "kỷ Nhân sinh" - một

kỷ nguyên địa chất được đề xuất để chỉ thời kỳ con người "tạo hình" Trái đất. Như lời của tác giả nghiên cứu - Giáo sư Ron Milo tại Viện khoa học Weizmann ở Rehovot (Israel), thế giới đang trải qua một cuộc chuyển tiếp vật liệu "xảy ra không chỉ một lần trong đời mà là cả một kỷ nguyên".

Đây không phải là lần đầu người ta đo đếm tác động của loài người lên hành tinh. Hồi năm 2016, một nhóm nhà khoa học đã ước tính khối lượng của "không gian công nghệ", gồm tất cả tòa nhà và sản phẩm nhân tạo, kèm theo lượng đất liền và đáy biển đã bị khai phá để xây thành phố, chuyển hóa sang trồng trọt, chăn nuôi hay giăng lưới đánh cá. Tổng cộng là 30 ngàn tỷ tấn!

Tuy vậy, vẫn chưa có một phân tích toàn diện nào về những thay đổi trong khối lượng thế giới nhân tạo và thế giới sinh vật một cách đồng thời nhưng tách biệt. Điều này đã gây khó khăn cho các nhà khoa học trong việc so sánh giữa

Lượng bê tông, nhựa đường, kim loại và đồ nhựa trên Trái đất ngày càng tăng nhanh.
Ảnh: Redux

Con người góp phần làm giảm sinh khối trên Trái đất trong hàng ngàn năm qua. *Anh: Reuters*

những quả táo với nhau hay là giữa quả táo với điện thoại iPhone.

Sự bùng nổ đồ đạc

Để lấp đầy lỗ hổng kiến thức, giáo sư Milo và các đồng nghiệp đã tập hợp khá nhiều bộ dữ liệu công bố trước đó về khối lượng vật liệu nhân tạo và dạng sống, sau đó xây dựng một dòng thời gian ghi lại sự biến chuyển của chúng từ năm 1900 đến nay. Khối lượng vật chất nhân tạo được thu thập từ các công trình trong lĩnh vực sinh thái học công nghiệp. Trong khi đó, dữ liệu vệ tinh và mô hình thăm thực địa cung cấp thông tin lịch sử về biến động sinh khối. Kết quả rất... kịch tính.

Đầu thế kỷ XX, khối lượng đồ đạc nhân tạo nặng 35 tỷ tấn, chỉ bằng 3% so với sinh khối toàn cầu. Nó đã tăng lên theo hàm mũ, đến nay đã xấp xỉ 1,1 ngàn tỷ tấn. Mức tích lũy hiện tại là 30 ngàn tấn mỗi năm, tương ứng việc mỗi người trên Trái đất đang tạo ra một lượng đồ đạc nặng hơn chính mình mỗi tuần. Hầu hết trong số đó là bê tông, đá xây dựng, gạch, nhựa đường và kim loại. Nếu xu hướng này vẫn tiếp diễn, những vật liệu do con người tạo ra sẽ nặng gấp hai lần sự sống trên Trái đất vào năm 2040, tức khoảng 2,2 ngàn tỷ tấn.

Khoảng 90% khối lượng sự sống trên thế giới đến từ thực vật. Con người sản xuất ngày càng nhiều vật chất. Trong khi đó, khối lượng cây cối vẫn tương đối ổn định bởi các tác động qua lại phức tạp của việc phá rừng, trồng rừng và sự gia tăng thảm thực vật do bị kích thích bởi mức độ khí CO₂ trong khí quyển dần tăng. Kết quả nghiên cứu mang đến một minh họa đầy ấn

tượng về tác động của loài người theo cách nhìn hoàn toàn mới.

Tác động địa chất

Cách nhìn đó có thể cho biết liệu hoạt động của con người có thật đã đẩy Trái đất vào kỷ Nhân sinh hay không. Câu hỏi này đang được khảo sát bởi Nhóm nghiên cứu kỷ Nhân sinh tại Ủy ban địa tầng quốc tế - một bộ phận chuyên gia giám sát khung thời gian địa chất của Trái đất.

Giáo sư Jan Zalasiewicz - Chủ tịch nhiều năm của nhóm nghiên cứu, nói rằng nghiên cứu mới đã chứng minh khái niệm kỷ Nhân sinh là "có thật theo ý niệm vật lý". Giáo sư cho rằng các bằng chứng vật lý của kỷ Nhân sinh hiện nay rộng khắp và có thể sẽ để lại vết tích rõ ràng trong hóa thạch. Tuy sự so sánh khối lượng giữa sinh học và nhân tạo là một chỉ dấu minh xác về tác động của con người, nhưng một điều đáng lưu ý là sinh khối trên Trái đất cũng bị con người làm cho biến đổi.

Theo nghiên cứu, có lẽ trước kia lượng sinh khối từng nhiều gấp đôi thời điểm bùng nổ cuộc cách mạng nông nghiệp cách đây khoảng 12.000 năm khi con người phát quang các cánh rừng rộng lớn để trồng trọt. Con người và vật nuôi hiện nay đã nặng gấp 20 lần tất cả loài thú có vú và chim chóc hoang dã. Với 4 tỷ tấn, tổng khối lượng của tất cả động vật hiện chỉ bằng phân nửa khối lượng nhựa đã và đang được sản xuất (hơn 8 tỷ tấn).

Nhóm tác giả biết rằng rất khó để xác định chính xác khi nào Trái đất sẽ nhân tạo hơn là sinh học hơn, xét trên khối lượng. Thạc sĩ Emily Elhacham - dẫn đầu nhóm nghiên cứu - nói điều không chắc chắn nhất là ước tính sinh khối của thực vật. Nghiên cứu này cũng cho rằng khối lượng các động vật nhỏ và vi sinh vật vẫn giữ nguyên qua thời gian, tuy nhiên giả thuyết này có thể sai khi tiến hành những khảo sát trong tương lai.

Nhưng dù sao đi nữa, bức tranh toàn cảnh vẫn sẽ không thay đổi, kể cả khi những con số sau cùng có xê dịch đôi chút. "Tôi chắc chắn những con số có thể thay đổi tùy vào các cách thống kê khác nhau. Nhưng độ khác biệt lớn giữa giai đoạn đầu thế kỷ XX, giai đoạn giữa và cuối thế kỷ XX với đầu thế kỷ XXI cho thấy bức tranh chung khó mà thay đổi" - giáo sư Zalasiewicz nhận định ■

DẠ TIỆC GIẢI NOBEL 2020

Uyên Nguyễn (Thụy Điển)

Toàn cảnh thành phố Stockholm, nơi tổ chức Dạ tiệc giải Nobel.

Giải Nobel là giải thưởng danh giá nhất thế giới nhằm tôn vinh những cống hiến xuất sắc của những cá nhân và tập thể về các lĩnh vực khoa học, kinh tế, văn chương và nỗ lực vì hòa bình cho nhân loại. Năm 2020 là năm đặc biệt vì tất cả người đoạt giải đều nhận huy chương và giấy chứng nhận.

Những người đoạt giải Nobel năm nay được vinh danh trong buổi lễ trực tuyến, tổ chức tại Gyllene Salen i Stockholms Stadshus (tạm dịch: Sảnh Vàng của Tòa Thị chính Stockholm).

Âm nhạc và ẩm thực

Sau phần lễ với các nghi thức trang trọng tại Sảnh Vàng, phần tiệc được tổ chức tại Blå Hallen (tạm dịch: Sảnh Xanh) với phần giải trí xen kẽ giữa âm nhạc, ẩm thực và các cuộc phỏng vấn về công trình của người đoạt giải cùng các hồi tưởng Dạ tiệc Nobel qua các thời kỳ.

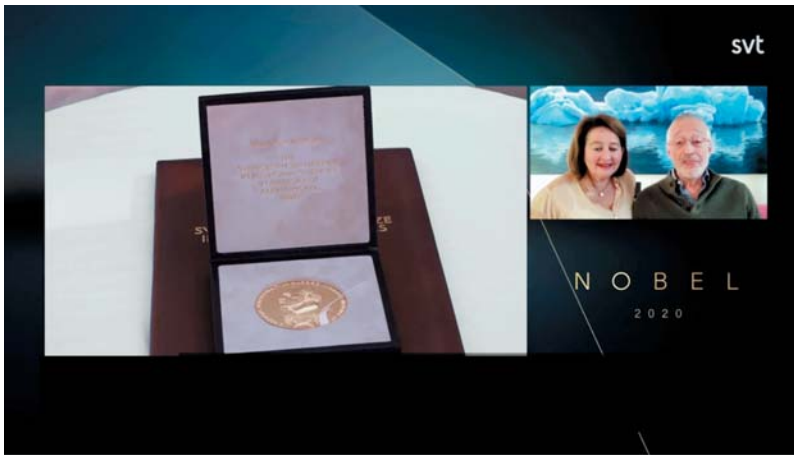
Chương trình âm nhạc do đạo diễn Magnus Lindgren, đồng thời là nhà soạn nhạc, nghệ sĩ nổi tiếng chịu trách nhiệm chính. Các tác phẩm nổi tiếng của Mozart, Debussy, Kurt Weill, David Bowie, Linus Fellbom và các bản nhạc mới được sáng tác riêng cho sự kiện được biểu diễn một cách hoành tráng và chuyên nghiệp bởi các ban nhạc và ca sĩ thời danh như The Mama - quán quân Eurovision Thụy Điển năm 2020, ca sĩ nhạc jazz Edda Magnason, ca sĩ opera Elisabeth Meyer...

Theo thông lệ hàng năm, ban tổ chức sẽ mời một chuyên gia ẩm thực danh tiếng thiết kế những món ăn tinh túy, đặc sắc để chiêu đãi những người đoạt giải và các vị khách quý, tổng cộng khoảng hơn 1.000 người.

Năm nay chuyên gia ẩm thực Johanna Westman giới thiệu ba món chính. Món khai vị là Falsk sköldpaddssoppa (súp rùa). Tuy nhiên, nó không nấu từ thịt rùa mà nấu từ lươn. Đây là món khai vị truyền thống của Thụy Điển đã có từ hơn 150 năm trước.

Kế tiếp là món Kall fasan med potatismos och surkål (Gà lôi lạnh với khoai tây nghiền và dưa cải). Đây là món ăn rất cầu kỳ và xa hoa, chế biến theo công thức của người Pháp, gồm gà lôi, thạch đông với nấm truffle nguyên cục. Món này được phục vụ từ năm 1901 và hiện nay giá mỗi phần cho một người lên tới 1.500 krona (gần 4.500.000 đồng). Cuối cùng là món tráng miệng rất được ưa chuộng của người dân Bắc Âu: Glass med varm chokladsås (Kem vani kèm sốt socola ấm)

Các chuyên gia thường phải mang hoa từ thành phố San Remo, quê nhà của Alfred Nobel

Giáo sư Paul R. Milgrom cùng vợ ông, bà Eva Meyrsson Milgrom và hình ảnh lễ trao huy chương tại Mỹ.

Chuyên gia ẩm thực Johanna Westman đang chuẩn bị món khai vị.

Khán phòng trang trí bằng hoa cẩm chướng tím và jarnek (tên tiếng Anh là blue princess holly) kết hợp với các nhành cổ đuôi gà và nhánh cây nhũ vàng nhìn rất sang trọng.

để trang trí cho buổi dạ tiệc tại Tòa Thị chính Stockholm. Nghệ nhân Per Benjamin là người chủ trì thực hiện công việc này trong nhiều năm qua. Năm nay ông sử dụng tông màu đỏ, tím, vàng nhũ kết hợp với ánh sáng nghệ thuật làm khán phòng trở nên cực kỳ lung linh, sang trọng.

Phỏng vấn trực tuyến những người đoạt giải

Giải Nobel Vật lý được trao cho Roger Penrose "vì phát hiện rằng sự hình thành lỗ đen là một dự đoán chắc chắn của thuyết tương đối rộng". Đồng thời giải này cũng trao cho Reinhard Genzel và Andrea Ghez "vì phát hiện một vật thể nhỏ gọn siêu lớn ở trung tâm thiên hà của chúng ta".

Giải Nobel Hóa học được trao đồng thời cho Emmanuelle Charpentier và Jennifer A. Doudna "vì sự phát triển của một phương pháp chỉnh sửa bộ gen". Theo nhận định của các chuyên gia, đây là một bước tiến rất lớn của khoa học trong nghiên cứu về gen trong nhiều thập kỷ.

Giải Nobel Y học được trao cho Harvey J. Alter, Michael Houghton và Charles M. Rice "vì phát hiện virus gây ra bệnh viêm gan C".

Giải Nobel Văn học được trao cho nữ thi sĩ Louise Glück "Vì giọng thơ không lẫn vào đâu được với vẻ đẹp khắc khổ làm cho sự tồn tại cá nhân trở nên phổ biến".

Giải Nobel Hòa bình trao cho Chương trình Lương thực Thế giới (WFP) "vì nỗ lực chống nạn đói, đóng góp hòa bình cho các khu vực bị ảnh hưởng bởi xung đột".

Cuối cùng là giải thưởng về Kinh tế. Đây là giải duy nhất không do ông Alfred Nobel lập ra mà do Ngân hàng Thụy Điển Sveriges Riksbank đề xuất để tưởng nhớ Alfred Nobel. Giải được trao cho Paul R. Milgrom và Robert B. Wilson "vì đã cải thiện lý thuyết đấu giá và phát minh các định dạng đấu giá mới". Một câu chuyện bên lề thú vị là giáo sư Paul R. Milgrom và vợ ông, bà Eva Meyrsson Milgrom, đã gặp nhau lần đầu tiên là tại buổi Dạ tiệc Nobel năm 1996 ■

NĂM COVID, NGƯỜI TA TÌM GÌ TRÊN GOOGLE?

2020

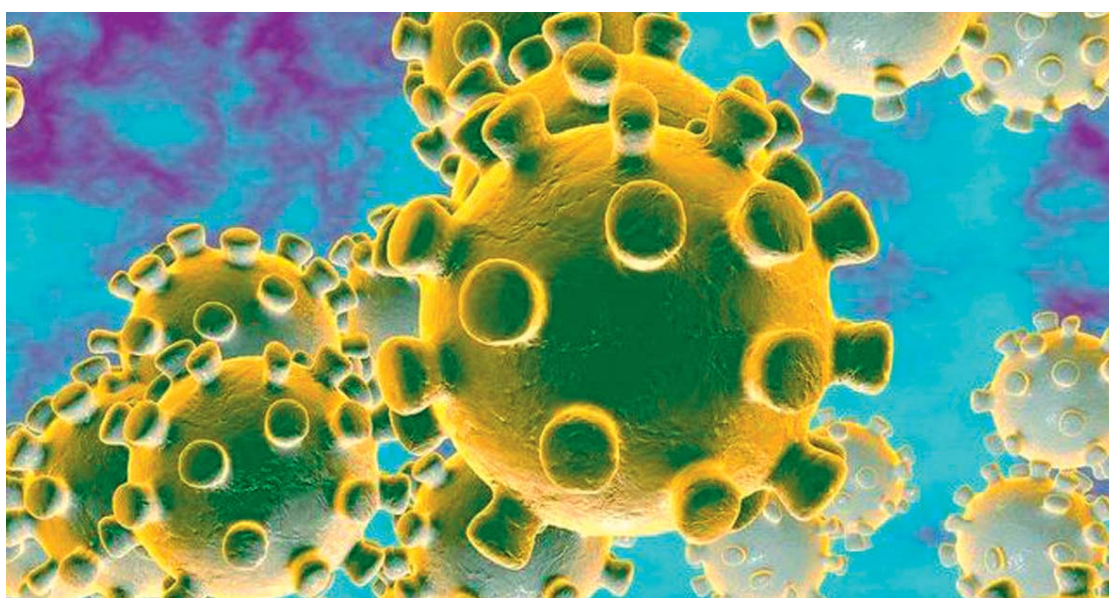
Chu Hòa

Mỗi dịp cuối năm, Google thường công bố một danh sách thường niên mang tên "Year in Search", trình bày các từ khóa, câu hỏi thuộc xu hướng tìm kiếm trên công cụ này trong một năm. "Hôm nay là thứ mấy?", "Tại sao giấy vệ sinh lại hết hàng?", "Tôm hùm giao tiếp như thế nào?"... đó là vài trong rất nhiều câu hỏi "dở khóc dở cười" được tìm kiếm nhiều nhất năm qua, phản ánh một năm 2020... kỳ quặc.

Năm COVID thứ nhất

Sự xuất hiện của đại dịch COVID-19 đã khiến lượng tin tức tăng lên chóng mặt, ngập tràn khắp các mặt báo và mạng xã hội. Không chỉ gây ra nhiều vấn đề y tế, đại dịch còn ảnh hưởng lên mọi mặt của đời sống, từ kinh tế, du lịch đến xã hội, giáo dục, vấn đề kéo theo vấn đề. Vì vậy trong năm 2020, lượng thông tin lớn đã khiến nhiều người "cầu cứu" Google bằng những câu hỏi theo cú pháp "why" (tại sao). Virus corona ở mọi nơi và mọi người đổ xô đi mua giấy vệ sinh. "Tại sao giấy vệ sinh lại hết hàng" trở thành một câu hỏi phổ biến trên Google năm 2020.

Đại dịch đã khiến hàng loạt sự kiện quy mô lớn, đông người phải trì hoãn hay hủy bỏ, hoặc tổ chức bằng hình thức trực tuyến. Nhiều người yêu bóng rổ hẳn đã hoang mang tột độ khi gõ câu hỏi "Tại sao giải đấu NBA bị trì hoãn" lên Google. Và cũng trong năm 2020, có ít người tìm kiếm cụm từ "bong bóng thị trường chứng khoán" mà thay vào đó là "nba bubble" (bong bóng NBA). Vì sao? NBA đã tái khởi động mùa giải vào tháng 7/2020 tại một khu phức hợp thể thao mang tên NBA Bubble 2020 ở Orlando, Florida (Mỹ). Nhằm ngăn chặn dịch COVID-19 lây lan, 22 đội bóng được cách ly ngay tại cơ

sở này và không được phép rời đi, cho tới khi có đội bị bật khỏi vòng loại trực tiếp. Rất may, mùa giải diễn ra trong 3 tháng và không ghi nhận ca dương tính nào.

Việc dạy học cũng đã bị ảnh hưởng bởi đại dịch, vì trường học là một nơi có nguy cơ lây nhiễm virus cao. Học sinh, sinh viên trên toàn thế giới từng đối mặt với nguy cơ hoãn con đường học vấn, nhà trường thì bị xáo trộn chương trình đào tạo. Con khủng hoảng này sớm được chấm dứt bởi chủ trương áp dụng việc học trực tuyến rộng rãi khắp thế giới, và hóa ra trải nghiệm không tệ như mọi người tưởng. Tại Việt Nam, đi kèm với "học online", từ khóa "Zoom" đã được tìm kiếm rất nhiều trong năm

Nhiều người lo lắng về thiên tai và các vấn đề xã hội trong năm 2020, phần ánh qua xu hướng tìm kiếm Google. Ảnh: Reuters

2020. Bởi đây là nền tảng được nhiều trường áp dụng để dạy học trực tuyến trong thời gian học đường bị "cấm cửa". Trên thế giới, nhiều trẻ em không đến trường đồng nghĩa với việc cha mẹ phải trở thành giáo viên bất đắc dĩ. "Làm sao để trở thành giáo viên" được tìm kiếm trong năm qua nhiều hơn bao giờ hết.

Năm 2020 đánh dấu bước ngoặt Việt Nam trở thành hình mẫu chống dịch COVID-19. Thành công này không thể có nếu thiếu đi sự chỉ đạo của những người đứng đầu, những cơ quan chức năng và sự hợp tác của toàn dân. "Khai báo y tế online", "xét nghiệm COVID ở đâu" là những cụm từ nổi bật được người Việt tìm kiếm trên Google. Việt Nam còn triển khai ứng dụng Bluezone truy vết tiếp xúc trên điện thoại nhằm tăng khả năng khống chế và kiểm soát nguồn bệnh, với hàng loạt chiến dịch vận động toàn dân cài đặt. Vì vậy, có rất nhiều người đã hỏi Google "Bluezone nghĩa là gì?".

Công tác đối phó dịch bệnh trên thế giới đã mang đến nhiều câu chuyện cảm động về lòng hy sinh. Google đã ghi nhận mức tăng kỷ lục của câu hỏi "làm thế nào để cảm ơn", có lẽ vì mọi người muốn tri ân những giáo viên, tài xế xe buýt, y tá và bác sĩ... đã xông pha ở tuyến đầu trong mùa dịch COVID-19. Số lượt tìm kiếm biểu tượng cảm xúc đeo khẩu trang dùng trong tin nhắn đã "vượt mặt" biểu tượng ôm nhau, và câu hỏi "Mua khẩu trang y tế ở đâu?" cũng dẫn

Rất nhiều người muốn giúp sức trong phong trào Black Lives Matter. Ảnh: Reuters

đầu lượt tìm kiếm tại Việt Nam. Đặc biệt, việc cách ly xã hội tại nhà quá lâu đã khiến nhiều người "mất ý niệm về thời gian" nên phải cầu cứu "hôm nay là thứ mấy", với mức tăng đột biến vào tháng 4/2020 - thời điểm thế giới siết chặt lệnh giãn cách xã hội.

Thiên nhiên thịnh nộ, xã hội bất bình: "Làm sao để giúp"

Năm 2020 cũng mang đến nhiều lo lắng về vấn đề thiên tai và môi trường. Đợt cháy rừng hồi đầu năm đã thiêu rụi 97.000 km² lãnh thổ phía Nam và Đông nước Úc, tương đương với khoảng 1/3 diện tích Việt Nam. Khu vực này là nơi sinh sống của 832 loài động vật có xương sống, trong đó 70 loài bị thiêu hủy hơn 30% môi trường sống, gồm 21 loài có nguy cơ tuyệt chủng. Số lượng động vật không xương sống bị thiêu rụi là không đếm xuể. "Làm sao để giúp nước Úc chống cháy rừng" là một trong những chủ đề thịnh hành nhất trên Google năm 2020. Những chủ đề tìm kiếm về mực nước biển dâng, nạn phá rừng, khí nhà kính, cháy rừng và cách thức ngăn chặn chúng đã tăng kỷ lục.

Thực tế, các thảm họa thiên nhiên hầu như xảy ra mọi năm, tuy nhiên những mất mát gây ra bởi đại dịch COVID-19 đã đủ làm cho năm 2020 trở thành một trong những năm tồi tệ và đen tối nhất lịch sử loài người. Vì thế, những mất mát từ thiên tai càng khiến cho con người đau khổ trong năm qua. Theo thống kê của Tổng cục Phòng chống thiên tai thuộc Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Việt Nam, tính đến 17g ngày 22/11/2020, thiên tai tại nước ta gây thiệt hại tổng cộng 35.181 tỷ đồng, 346 người chết, mất tích, phần lớn mất mát xảy ra trong các đợt bão lũ lịch sử. Google cho biết trong năm 2020, chúng ta tập trung giúp đỡ mọi người nhiều hơn là tập trung vào bản thân mình, vì thế "làm thế nào để quyên góp" là chủ đề được tìm kiếm nhiều gấp hai lần so với "làm thế nào để tiết kiệm tiền". "Làm sao để giúp sức trong dịch virus corona" cũng là một chủ đề thịnh hành.

Các cuộc biểu tình Black Lives Matter (người da đen đáng được sống) tại Mỹ "lên đỉnh" vào tháng 6/2020, khi nửa triệu người xuống đường tại gần 550 địa điểm khắp nước này. Theo 4 khảo sát từ công ty dữ liệu khoa học Civis Analytics, khoảng 15-26 triệu người Mỹ đã tham gia tuần hành sau cái chết của George Floyd và những người da đen khác. Còn trên tờ *The New York*

Times, các học giả và chuyên gia nhận định rằng con số khổng lồ này đã đưa các cuộc biểu tình Black Lives Matter trở thành phong trào lớn nhất lịch sử nước Mỹ. "Làm sao để giúp sức trong phong trào Black Lives Matter" đạt số lượt tìm kiếm cao trong năm 2020.

Mọi người đang chờ đợi một thời kỳ "bình thường mới" thật sự mở ra trên khắp thế giới. Nhưng dường như có nhiều người không thể đợi được, lòng trắc ẩn trong họ đã nhen nhóm và họ muốn tự tay... giải cứu thế giới. Vì vậy, "làm thế nào để thay đổi thế giới" là cụm từ có số lượt tìm kiếm cao gấp hai lần so với cụm từ "làm thế nào để trở lại bình thường".

Cuộc tranh cử... ồn ào

Nếu như 6 tháng đầu năm 2020 ngập tràn các tin tức về đại dịch COVID-19 thì 6 tháng sau là các cập nhật về cuộc tranh cử tổng thống thứ 46 của Mỹ. Cả thế giới dõi theo cuộc chiến... ồn ào giữa Donald Trump và Joe Biden. Vì vậy "kết quả bầu cử" là từ khóa tìm kiếm nhiều thứ hai toàn cầu chỉ sau "coronavirus". Tại Việt Nam, "bầu cử tổng thống Mỹ" áp đảo tất cả tìm kiếm khác về chủ đề tin tức.

Trên toàn thế giới, cái tên "Joe Biden" được tìm kiếm nhiều nhất năm 2020 và xếp thứ hai ở Việt Nam sau từ khóa "Donald Trump". Còn "Kamala Harris" - ứng cử viên phó tổng thống, nằm ở vị trí thứ 4 trong bảng xếp hạng về chủ đề nhân vật. Với kết quả bầu cử, bà Kamala Harris trở thành người phụ nữ đầu tiên, người phụ nữ người Mỹ gốc Phi đầu tiên, người Mỹ gốc Ấn đầu tiên, người Mỹ gốc Á đầu tiên trong lịch sử nước Mỹ nắm giữ vị trí phó tổng thống nước này. Tổng thống đắc cử Joe Biden và Phó Tổng thống đắc cử Kamala Harris sẽ tuyên thệ nhậm chức vào trưa 20/1 tại thủ đô Washington D.C., Mỹ ■

Các thông tin về tranh cử Mỹ đã được tìm kiếm rất nhiều năm 2020. Ảnh: Reuters

An Chi

Mark Alves là giáo sư tại Montgomery College (Maryland). Ông chuyên về ngữ học lịch sử, ngữ học về các ngôn ngữ Nam Á (Austroasiatic linguistics), ngữ học về các ngôn ngữ Đông Nam Á (Southeast Asian linguistics) và lịch sử tiếng Việt (Vietnamese language history). Ông là tổng biên tập của Journal of the Southeast Asian Linguistics Society từ năm 2015. Ông đã công bố rất nhiều chuyên luận về các vấn đề hữu quan. Tại Hội thảo quốc tế về ngôn ngữ học lần thứ IV ở Hà Nội ngày 20-12-2020 vừa qua, ông đã có bài "A Brief Report on Proto-Austroasiatic and Proto-Vietic Vocabulary in Vietnamese" (Báo cáo tóm tắt về từ vựng Nam Á nguyên sơ và Vietic nguyên sơ trong tiếng Việt). Bảng 2 trong báo cáo này có tiêu đề "Austroasiatic etyma in Vietnamese" (Các nguyên từ Nam Á trong tiếng Việt). Dù Mark Alves khẳng định các nguyên từ là "carefully selected" nhưng ông vẫn không ngờ rằng có những từ Việt gốc Hán nằm trong bảng etyma của mình. Dưới đây, xin chỉ ra một số trường hợp để làm bằng. Chúng tôi sẽ dẫn từng mục của Mark Alves theo thứ tự: - mục từ bằng tiếng Việt (in đậm) - nghĩa bằng tiếng Anh - nguyên từ Austroasiatic - nguyên từ Proto-Vietic; rồi liền ngay sau đó là nhận xét của An Chi sau hai chữ AC (in đậm).

Mít - jackfruit/breadfruit - #mi:t - #mi:t (Ký hiệu # chỉ những hình thức phục nguyên mang tính thăm dò [tentative reconstructions] của Alves - AC). **AC.** - *Mít* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một

Sơ bộ nhận xét về bảng "Austroasiatic etyma in Vietnamese" của Mark Alves

từ ghi bằng chữ **mật** [蜜] trong *ba la mật* [波羅蜜], có nghĩa là... "[cây, trái] mít". **Chú ý:** Breadfruit không phải là "mít" mà là "sa kê", tiếng Hán là *miến bao thụ* [麵包樹].

Buồng - bunch (of bananas) - *buuŋ - *bo : ɲ **AC.** - *Buồng* là âm cổ Hán Việt của chữ [房] mà âm Hán Việt hiện hành là *phòng*. Đây là điều mà Vương Lực đã chỉ ra từ năm 1948 trong thiên "Hán Việt ngữ nghiên cứu". "Buồng chuối", tiếng Hán là *tiêu phòng* [蕉房]. Đây là chuyện rõ ràng nên *buồng* hiển nhiên là một từ Việt gốc Hán.

Cành - branch - *kaŋ - *t-ke : ɲ? / ɣe : ɲ **AC.** - *Cành* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [梗], mà thiết âm trong *Quảng vận* là *cảnh* nhưng thường bị đọc thành "ngạnh". *Cành* là nhánh cây, cành cây.

Vượn - gibbon - *kwaanʔ - *k-va.ŋ. **AC.** - *Vượn* là một từ Việt gốc Hán, bắt

nguồn ở một từ ghi bằng chữ [猿, 猿], mà âm Hán Việt hiện hành là *viên*, có nghĩa là... "vượn".

Bè - raft (n) - #be : - #be : . **AC.** - *Bè* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [簰], mà âm Hán Việt là *bài*, có nghĩa là "bè". Tương quan AI E giữa *bài* và *bè* thì cũng giống như: - *ai* [哀], lo lắng ↔ *e* trong *e ngại*; - *lại* [睐], mắt lác, mắt hiếng ↔ *lê* trong *mắt lê*; - *nhai* [啞], chớ nhe răng muốn cắn #*nhe* trong *nhe răng*; - *phái* [派], bè cánh ↔ *phe* trong *phe phái*.

Tát - bail out/drain water (v) - #ksa : c - *?a-sa : c. **AC.** - *Tát* là một từ Hán Việt, chữ Hán là [撒], mà *Hán Việt tự điển* của Thiều Chửu giảng là "tung ra, buông ra, toé ra"; còn *Từ điển Hán Việt* của Trần Văn Chánh giảng là "buông ra, tung ra, toé ra, vãi ra, quăng ra, bỏ ra". Tiếng Hán còn có cả chữ [撥] đồng âm và đồng nghĩa. Vậy *tát* hiển nhiên là một từ Hán Việt.

Vòng – round/circle – #wV:ŋ – #βoŋ. **AC.**– *Vòng* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [轉], mà âm Hán Việt là *vòng*, cùng một tiểu vận với chữ *vòng* [網] là “lưới” trong *Quảng vận*. *Dictionnaire classique de la langue chinoise* của F.S. Couvreur dịch là “jante de roue” còn *Mathews’Chinese-English Dictionary* dịch là “the fellow of a wheel, a tire”; đều liên quan đến “vành bánh xe”. Vậy *vòng* là một từ Việt gốc Hán.

Gõ – knock/rap (v) – *g[ua]h – #gɔ:h. **AC.**– *Gõ* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [鼓], mà âm Hán Việt là *cổ*, có nghĩa là “khua, vỗ, đánh vào một vật gì cho kêu thành tiếng”. Tương quan C/K ↔ G giữa *cổ* và *gõ* thì cũng giống như: – *cát* [圻], bụi bản ↔ *ghét* trong *câu ghét*; – *kiết* [价], thù hận ↔ *ghét* trong *yêu ghét*; – *cốt* [砧], chà, mài ↔ *gột* trong *gột rùa*.

Bóc – peel (tr.) (v) – *pɔ:k – #pɔ:k. **AC.**– *Bóc* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [剥], mà âm Hán Việt là *bác*, có nghĩa là “lột ra”. Về tương quan AC ↔ OC giữa *bác* và *bóc*, xin nêu một dẫn chứng quen thuộc: *giác* [剥], corner ↔ *góc* trong *phạt góc*. Đặc biệt là lời giải đáp của Anh Phó trên *Nguyệt san Pháp Luật TP.HCM* tháng 1-2011: “*Hóc* đồng nghĩa với *từ xếp*, có nghĩa là “dòng nước nhỏ”. Ở thị trấn Hóc Môn còn con rạch nhỏ mang tên *Hóc Môn*. Rất nhiều khả năng tên rạch Hóc Môn có trước tên vùng Hóc Môn vì tên sông, rạch là những địa danh rất cổ. Tóm lại, tên gọi *Hóc Môn* để chỉ vùng có con rạch nhỏ với nhiều cây môn.” Trong dẫn chứng này, *bóc* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [壑], mà âm Hán Việt là *bác* và có nghĩa là “ngòi nước, dòng nước nhỏ”.

Cắt – cut (v) – *kat – *kac. **AC.** – *Cắt* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [割], mà âm Hán Việt hiện hành là *cát*, có nghĩa là... “cắt”.

Xác – body – *cak – *cak. **AC.**– *Xác* là một từ Hán Việt mà chữ Hán là [骸]. *Hán Việt tân từ điển* của Nguyễn Quốc Hùng giảng là “[...] Chỉ thân thể còn lại của con người khi đã chết. Td: *Xác chết* – Chỉ thân thể con người. Td: *Thân xác*.”

Cổ – neck/throat – *kɔ? – *koh. **AC.**– *Cổ* là âm cổ Hán Việt của chữ *hồ* [胡], mà *Hình âm nghĩa tổng hợp đại tự điển* của Cao Thụ Phiên giảng là “nhân cảnh viết hồ [人頸曰胡], nghĩa là “cổ người gọi là hồ”. *Hồ* [胡] là một hình thanh tự mà nghĩa phụ là *nhục* [肉], viết thành [月], còn thanh phụ là *cổ* [古]. Vậy *cổ* là một từ Việt gốc Hán cực kỳ cổ xưa. Nếu không thấy được điều này thì rất dễ cho rằng nó là... Vietic.

Khạc – spit (v)/spittle – *khaak – *kr-ha : k. **AC.** – *Khạc* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [嗝], mà âm Hán Việt là *khách*, có nghĩa là “tiếng ho [tượng thanh]; ói mửa; khạc ra máu”.

Khoanh – cross (arms, legs) (v) – NA (cf. Monic *khwian ‘to curl up’, Khmer kvien ‘curled up’; etc.) – *k-vɛ : ŋ. **AC.**– *Khoanh* là điệp thức của *khuynh* [洩], có nghĩa gốc là “nghiêng; làm cho nghiêng”.

Địt – fart/pass gas (v) – *kt1iit – #ti:t. **AC.**– *Địt* là âm cổ Hán Việt của chữ *tiết* [洩] trong *bài tiết* [排洩]. *Tiết* [洩] là “tống ra ngoài”.

Vôi – lime, mineral – *knpur – *k-pu : r. **AC.**– *Vôi* bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ *hôi* [灰] trong *thạch hôi* [石灰] của tiếng Hán, có nghĩa là “vôi”, thường nói tắt thành *hôi* [灰]. *Hôi* ↔ *vôi* [會] thì cũng như: – *hội* [會], liên từ có nghĩa là “và” (*Hán ngữ đại tự điển*, nghĩa 25) ↔ *vời* (= và); – *hội* [繪] trong *hội họa* ↔ *vời* trong *vẽ vời*.

Gió – wind – *kjaal – *kt1iit – #ti:t. **AC.**– Phụ âm đầu của *gió* thực ra là D [z] và *dó* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [颯] mà âm Hán Việt là *du*, có nghĩa là “gió to; bão”. Trong 26 chữ Nôm ghi âm *gió* ở *Tự điển chữ Nôm dân giải* của Nguyễn Quang Hồng thì có đến 25 chữ hải thanh bằng *du* [俞] hoặc *dū* [愈]. Chữ còn lại là *phong* [風] viết tắt ■

Mục đồng - tranh Đông Hồ.
Nguồn: infonet.vietnamnet.vn

Tâm sự Kim Ngưu

PGS.TS Nguyễn Ngọc Thơ

(Trường ĐH KHXH & NV

ĐHQG-HCM)

Kính chào quý vị. Tôi là Kim Ngưu, thuộc dòng dõi trâu nước miền nhiệt đới, họ bò, phân bộ nhai lại, nhóm sừng rỗng. Nhân dịp đầu xuân Tân Sửu là năm của họ hàng nhà tôi, cho phép tôi trải lòng mình qua mấy mẩu chuyện nhỏ, ngộ hầu quý vị "mua vui cũng được một vài trống canh"...

Họ hàng Kim Ngưu

Tôi vốn dĩ sống ở rừng rậm nhưng được con người thuần dưỡng mang về nuôi làm sức kéo cày thay họ. Họ hàng tôi từng rất đông đúc, nhiều chi, họ sinh sống thành đàn để cùng bảo vệ nhau khỏi nanh vuốt thú ăn thịt. Trâu nước chúng tôi thích sống miền nóng ẩm, mưa nhiều Đông Nam Á và Nam Á, đặc biệt Kim Ngưu tôi làm bạn quanh năm với người nông dân Việt bên lũy tre làng của họ. Ở Đồng bằng sông Hồng, đó ai biết chính xác chúng tôi đã có mặt ở đó bao giờ, chỉ biết rằng xóm làng ruộng nương hình thành tới đâu là chúng tôi có mặt ở đó. Do chiếm giữ vị trí quan trọng trong cuộc sống người nông dân, chúng tôi có mặt trong nhiều câu chuyện dân gian như là hiện thân của những người bạn chí tình, của cái thịnh vượng và sự tôn vinh lao động. Giữa thủ đô Hà Nội có con sông lấy tên chúng tôi nữa đấy: sông Kim Ngưu. Thời vua Quang Trung dẫn quân Tây Sơn ra đất Bắc đánh đuổi giặc ngoại xâm, dọc đường chúng tôi đã được dân làng xứ Thanh Nghệ Tĩnh hiến tặng làm "chiến binh" xung trận. Trong trận Đống Đa tết Kỷ Dậu (1789), "binh đoàn" Kim Ngưu chúng tôi đi trước quân nát bãi địa lôi để mở đường cho quân Tây Sơn tấn công quân thù, làm nên đại thắng về vang.

Còn ở miền Nam, tự cái thời chín dòng sông còn là miền đất hoang vu, ông Châu Đạt Quan

- sứ thần nhà Nguyên nước láng giềng, trên đường đến xứ Angkor đi ngang đất này đã nhìn thấy từng bầy đàn chúng tôi sống sung túc ngang dọc trên những cánh rừng ngập nước dài hàng chục tới hàng trăm dặm. Rồi mấy bác nông dân từ vùng Ngũ Quảng tay cày tay cuốc vào đất này, chúng tôi trợ lực cùng các bác ấy vỡ đất khai hoang. Các bác thời ấy tử tế lắm, mùa lũ về họ lo cho sinh mạng chúng tôi trước cả chính họ, cứ tắt tả ngược xuôi tìm chỗ trú chân vượt lũ. Bác đạo diễn Nguyễn Võ Nghiêm Minh thật là dễ thương, bác dựng thành bộ phim *Mùa len trâu* (2004) chân thật, sinh động làm chúng tôi thiệt mát lòng mát dạ. Thương nhất là bác nông dân trong phim, cứ dặn đi dặn lại đứa con trai ham chơi của mình rằng "trâu còn thì người còn; trâu chết, mạng người cũng mất"! À còn nữa chứ, chúng tôi còn để lại ở trung tâm phố thị Sài Gòn phồn hoa một địa danh Bến Nghé để nhắc nhở các thế hệ tương lai về công sức đóng góp một thời của loài trâu nước chúng tôi cho sự thăng hoa của xứ sở này.

Trâu lùn (yak), người anh em họ của chúng tôi, thích nhón nhơ gặm cỏ trên những thảo nguyên hoang vắng trên cao nguyên Tây Tạng để nhìn ngắm dãy Himalaya hùng vĩ. Vì sống ở miền lạnh lẽo, các anh chị trâu lùn thân phủ đầy lông dài, trông hơi khác chúng tôi một chút. Người Tây Tạng họ quý mấy người anh em này

lắm, họ dùng sữa trâu làm trà sữa thết đãi khách, từ lâu đã trở thành loại đặc sản thú vị. Loài trâu hoang dã bison, các biểu ca, biểu muội của chúng tôi, sinh sống ngang dọc khắp lục địa Bắc Mỹ, đặc biệt là phía nam vùng Đại Ngũ Hồ. Thậm chí họ còn để lại tên tuổi cho con người đặt tên một thành phố nằm gần thác Niagara Falls với gần hai triệu dân cơ đấy: thành phố Buffalo, phía tây bắc bang New York của nước Mỹ. Ở nhiều địa phương, trâu bison đã và đang trở thành biểu tượng của phong trào bảo vệ môi trường sống của các loài động vật hoang dã, ngày càng được con người hưởng ứng nhiệt liệt.

Những người họ hàng xa khác của chúng tôi, trâu hoang dã, kẻ thì lang thang ở những cánh rừng nguyên sinh ở lục địa Nam Mỹ kẻ thì bôn tẩu trên những đồng cỏ savan Phi châu hoang dại, nói chung ai ai cũng cố gắng tận hưởng cuộc sống của mình dù đồng cỏ và rừng rậm đang thu hẹp dần.

Bạn nhà nông

Mấy bác nông dân Việt Nam xưa mê chúng tôi lắm cơ. Họ từng quả quyết rằng "làm nhà, cưới vợ, tậu trâu" là những việc quan trọng nhất trong đời họ đấy. Họ sống chủ yếu bằng nghề nông, mà hồi đó làm gì có máy kéo, máy cày. Do chúng tôi làm hết. Mỗi ngày chúng tôi ra đồng thật sớm để giúp mấy bác kéo luống cày. Việc thì nặng nhọc nhưng làm lâu cũng quen chân. Làm xong mấy bác thưởng cho mớ cỏ non, coi như cũng có lòng. Họ ví chúng tôi là "đầu cơ nghiệp" nên trân quý và coi chúng tôi như những người bạn chí tình. Mấy bác thủ thỉ tâm sự với chúng tôi cứ mùi mẫn y như là đang tâm sự với bạn gái thuở thiếu thời vậy:

"Trâu ơi ta bảo trâu này

Trâu ra ngoài ruộng trâu cày với ta.

Cây cày vốn nghiệp nông gia

Ta đây trâu đây ai mà quản công.

Bao giờ cây lúa còn bông

Thì còn ngọn cỏ ngoài đồng trâu ăn".

(Ca dao Việt Nam).

Mấy bác nông dân ngưỡng mộ sức mạnh của chúng tôi lắm. Nhiều bác còn nhờ chúng tôi kéo xe, khâu vác nông sản thay các bác. Chúng tôi cũng sẵn lòng miễn là đừng quá sức. Duy chỉ có cái chúng tôi không vui là mấy bác cứ kích bác để mấy anh em nhà trâu chung tôi đâm nhau sút đầu lỗ trán ở lễ hội Đờ Sơn! Ai nỡ đem bạn chí tình của mình ra làm trò mua vui sinh tử thế kia cơ chứ? Mấy bác ở buôn làng Tây nguyên trân quý chúng tôi, có ý dăng chúng tôi làm lễ vật cúng Giàng. Thôi thì vì cái lễ cái nghĩa cũng đành chấp nhận hy sinh vậy. Nhưng nhìn cái cách mấy bác "đâm trâu" mà không khỏi rơi nước mắt!

Trong vườn hoa văn hóa

Trong đời sống xã hội, người nông dân nhận thấy chúng tôi mạnh khỏe, siêng năng và ngoan ngoãn; thế là họ mượn hình ảnh chúng tôi để bàn về các đức tính cần cù, chịu thương chịu khó và ước vọng sung túc thịnh vượng của mình. Từ đó chúng tôi bước vào nghi lễ, phong tục nhiều cộng đồng, trở thành trâu thần được cúng bái ở một số nơi, trở thành một trong ba loài vận hiến sinh trong các đại lễ tế trời đất, thần linh (trâu/bò, dê/cừu, và lợn), hoặc trở thành lễ vật cưới hỏi, thậm chí trở thành linh vật biểu tượng trong một kỳ SEAGames (năm 2003) nữa đấy. Trong chuyện *Thằng Bờm*, phú ông giàu có đã mang cả 3 bò 9 trâu chúng tôi ra chỉ để đổi lấy... một chiếc quạt mo. Thì cũng phải, phú ông thì thiếu gì trâu bò, đổi vài con lấy cái quạt tuy có công nhưng cũng không mất mát chi nhiều.

Thế nhưng cũng có khi mấy bác ấy châm biếm chúng tôi ra trò. Chúng tôi vốn dĩ chậm chạp và có chút thiếu linh động do bản chất của

Mùa len trâu.

Nguồn: <http://giadinhphotocontest.com>

loài mà ra; các bác liền lấy đó làm thước đo cho một số tính cách tiêu cực của loài người. Nào là mắng "lì như trâu" khi ai đó trở nên cứng đầu, nào là "làm thân trâu ngựa" khi nói về cuộc sống cơ cực, nào là "đầu trâu mặt ngựa" khi đánh giá bọn bất hảo... Thiệt là nỗi oan Kim Ngưu, nếu chúng tôi có thể nhanh nhẹn như mấy anh bạn ngựa ô thì cần gì phải kéo cày cho cực thân! Họ còn nói "trâu chậm uống nước đục!", họ mượn chúng tôi để nói về chính họ, chứ bản thân chúng tôi thích nằm bãi bùn lầy thì tính toán gì nước đục với nước trong? Cũng rất may là mấy đặc tính không hay này không bị lỗi vào thế giới biểu tượng, còn bằng không chẳng biết mặt mũi Kim Ngưu tôi để đâu nữa!

Mà cũng hay, mấy bác tin đồ nhà Phật coi chúng tôi là biểu tượng cho phẩm cách tự tu dưỡng tâm tính và bản ngã, tự "thuần phục" bản thân; trong khi mấy anh nhỏ sĩ khăng khăng trâu (bò) là vật hiến sinh trời đất, thần linh. Tương truyền, người anh em Thanh Ngưu (trâu xanh) đã từng làm vật cưới của Lão Tử, đưa bác ấy quy tiên vào lúc hoàng hôn của cuộc đời. Người đời sau không ngừng coi sự gắn bó giữa con người với chúng tôi là thể hiện của cuộc sống êm đềm, thư thái, nơi đất, trời, con người và vạn vật giao hòa (thiên nhân hợp nhất). Tranh *Mục đồng* của làng Đông Hồ vì thế mà trở nên nổi tiếng và được lưu truyền qua nhiều thế hệ.

Các bác biết không, mạnh khỏe, linh hoạt đâu phải chỉ có chúng tôi. Voi này, ngựa này, bò này, có loài nào thay thế được chúng tôi đâu! Trong tương quan so sánh hai phương vị bắc, nam khu vực Đông Á, phía bắc kéo cày bằng bò, phía nam mới dùng trâu. Trong thế giới biểu tượng, người ta chọn anh ngựa làm vật đại diện phương Bắc trong khi Kim Ngưu tôi làm chủ phương Nam. Mà lòng người quả thật khó đoán. Khi vui họ ghép chung hai phương vị Bắc, Nam lại thành một thiên hạ thống nhất, tôn phong hai chúng tôi làm Ngưu Đầu và Mã Diện hầu hạ Diêm chúa dưới âm phủ. Còn khi buồn, họ lòi chúng tôi ra mắng: "đồ đầu trâu mặt ngựa"!

Rảo quanh châu Á, loài trâu chúng tôi trở thành biểu tượng văn hoá truyền thống người nhiều tộc người, thậm chí là biểu tượng thủy tổ nữa chứ. Người Miêu (hay H'mong, sống rải rác từ Hồ Nam, Quý Châu, Vân Nam, Quảng Tây của Trung Quốc xuống Tây Bắc Việt Nam, Bắc Lào và Bắc Thái Lan) có thủy tổ Si Vuu tương truyền là vị thần thân người đầu trâu; chính vì

thể trạng sức đội đầu của phụ nữ họ có hình dáng hai chiếc sừng dài. Ở Indonesia, người Minang Kabau (vùng Tây Sumatra) cũng trân quý chúng tôi, trang sức đội đầu phụ nữ và kiến trúc nhà truyền thống cũng có dạng hai chiếc sừng trâu. Người Toraja (đảo Sulawesi) làm nhà sàn tongkonan cũng với hai đầu mái cong vút. Ở Philippines, đồng loại chúng tôi cũng lừng lẫy đi vào nghi lễ tế bái thần lúa của một số dân tộc.

Trong dãy Hoàng đạo Á Đông

Người nhà nông có lịch 12 con giáp (dãy Hoàng đạo), Kim Ngưu tôi hãnh diện đứng ở vị trí thứ hai (năm Sửu), chỉ sau anh Tý chuột. Mà này, các bác nên nhớ rằng chỉ có Việt Nam và một ít nơi phía nam Trung Quốc mới lấy loài trâu chúng tôi làm vật đại diện đấy nhé! Ở Bắc Trung Quốc, Triều Tiên và Nhật Bản, vị trí này thuộc về anh bạn bò vàng (Hoàng Ngưu)! Nhiều người tìm cách lý giải tại sao anh Tý chuột vị trí số một, Kim Ngưu tôi số hai, thiệt ra tôi chẳng thấy thuyết phục gì ráo. Họ nói anh Tý chuột đi kiếm ăn lúc nửa đêm nên xứng đáng số một, còn chúng tôi thức sớm nhai lại cỏ đã ăn ngày hôm trước nên giữ số hai. Thiệt là không công bằng, chẳng lẽ bác rồng được mệnh danh là "vạn vật chi vương", có thể đăng vân, độn thổ, sao lại đến muộn hơn cả chuột, trâu, hổ, mèo nhỉ? Còn anh bạn chó nữa, đôi mắt rất tinh, ngủ đấy nhưng tỉnh táo đấy, lẽ nào lại chậm đến mức chỉ nhanh hơn bác lợn ỉn ỉn kia (Tuất trước Hợi)? Chung quy, đây chỉ là chuyện dân gian phỏng đoán thôi, chú nguồn gốc thật sự cho tới nay vẫn còn bỏ ngõ.

Các bác biết không, vào các năm chúng tôi làm chủ, con người luôn kỳ vọng chúng tôi mang lại may mắn, sung túc và thịnh vượng. Người sinh ra năm Sửu cũng kỳ vọng là người cần cù, siêng năng, chậm nhưng chắc chắn trên con đường sự nghiệp. Có người coi niềm tin này là động lực phấn đấu nên thành công thật sự; nhưng cũng có người thích "ngồi mát ăn bát vàng", chỉ mong sung túc thịnh vượng mà không nỗ lực gì. Đến cuối năm Sửu, ước mong chẳng thành có khi họ lòi chúng tôi ra mắng mỗ ấi chứ.

Năm nay, năm Tân Sửu 2021, là một năm thật sự thử thách. Kim Ngưu tôi phải giúp loài người chống lại bọn virus nguy hiểm vô tiền khoáng hậu. Chỉ mong loài người vững tâm và đồng lòng để vượt qua đại dịch này ■

Một năm sách Việt ngữ

Phan Nhật Anh

Dù phải đối mặt với những hệ lụy do đại dịch COVID-19 mang lại, thị trường xuất bản quốc nội vẫn ghi nhận lượng sách đa dạng ở hầu hết lĩnh vực với những ấn phẩm công phu, tâm huyết. Nhìn lại một năm sách Việt ngữ, *Bản tin ĐHQG-HCM* trân trọng giới thiệu đến quý độc giả 10 tác phẩm nổi bật ở nhiều địa hạt khác nhau như một điểm tựa tinh thần cho đời sống hiện nay.

1. *Lịch sử triết học: Kim chỉ Nam của diễn trình tư tưởng vĩ đại*

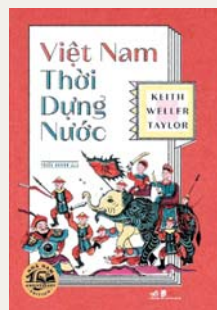
Lịch sử triết học (2 tập) của Johannes Hirschberger là một trong những công trình mang đầy đủ thẩm quyền học thuật về thời cổ, trung và hiện đại sơ kỳ của diễn trình tư tưởng phương Tây. Sự thừa nhận này trước hết được thể hiện qua việc tái bản hơn 80 lần và được chuyển ngữ như một tài liệu triết sử hàng đầu của đa số các quốc gia.

Theo nhà nghiên cứu Bùi Văn Nam Sơn, là triết gia, Hirschberger ý thức rất rõ về nguy cơ của tư duy giáo điều, làm cho “sự sống ban đầu bị đông cứng vào trong một lược đồ - số phận của mọi đời sống và cũng là số phận tinh thần của tất cả trường phái triết học”. Do đó, tác giả đã tiếp cận lịch sử triết học theo định hướng “*philosophia perennis*”, tức xem lịch sử của bộ môn này là một nỗ lực không ngừng nghỉ, phi thời gian để vươn đến những chân lý vĩnh cửu. Nhấn mạnh các lý thuyết và khái niệm siêu hình học phải được nghiên cứu và giải thích từ nguồn văn bản gốc, nhất là thời cổ đại, tác giả xác tín rằng: “Chối bỏ điều ấy, ta hẳn vẫn có thể suy lý về hiện tại, nhưng không phải với tư cách một triết gia”.

Thấm đẫm tinh thần đối thoại và tương kính giữa các thời kỳ triết học, tác giả đã tái hiện một diễn trình tư tưởng vĩ đại bậc nhất của nhân loại nhưng không kém phần lôi cuốn, hấp dẫn. Bản dịch Việt ngữ do nhà nghiên cứu triết học Bùi Văn Nam Sơn chủ trương

và hiệu đính, cùng các học trò của ông dày công tra cứu, chuyển ngữ đã mang đến cho độc giả Việt những hoa quả đầu mùa của một trí tuệ tinh tuyền và độc đáo.

2. *Việt Nam thời dựng nước: Một nỗ lực phục dựng căn tính Việt*

Thời kỳ sơ sử của người Việt vẫn luôn là một đề tài chứa nhiều khoảng trống bởi nó mang theo quá nhiều huyền thoại so với những ghi chép ít ỏi được biết đến. *Việt Nam thời dựng nước* của sử gia người Mỹ Keith W. Taylor là một trong những nỗ lực công phu,

phục dựng lại buổi bình minh của dân tộc Việt.

Được xuất bản lần đầu tại Mỹ vào năm 1983, *Việt Nam thời dựng nước* cấu trúc gồm 7 chương, trải dài từ thế kỷ VII TCN đến thế kỷ X, không chỉ ghi nhận quá trình đấu tranh bảo vệ lãnh thổ và căn tính văn hóa, mà còn mang đến những luận giải độc đáo so với các công trình sử học trong nước. Chẳng hạn, những phân tích về cuộc khởi nghĩa của Hai Bà Trưng, về tầm ảnh hưởng của Mã Viện, Cao Biền...

Bằng nguồn tài liệu phong phú từ Hán ngữ, Anh, Pháp, Nhật và Việt ngữ trên các lĩnh vực dân tộc học, ngôn ngữ học, khảo cổ học..., tác giả đã ra sức ủng hộ và biện giải nguồn gốc Nam Á của người Việt. Đặc biệt, không chỉ tái hiện các diễn trình chính trị, tác giả còn mô tả sống động đời sống xã hội của người Việt thời kỳ này như vấn đề sở hữu đất, các tổ chức hành chính, sự du nhập và

phát triển của Phật và Lão giáo, cùng các tín ngưỡng bản địa...

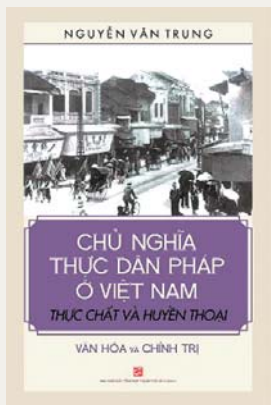
Năm 2013, Keith W. Taylor công bố tác phẩm *A history of Vietnamese* thay đổi gần như toàn bộ quan điểm so với công trình trên qua cách tiếp cận “đa Việt Nam” - một trong những khuynh hướng xét lại nổi bật của giới sử học phương Tây. Dù vậy, *Việt Nam thời dựng nước* vẫn giữ một vị thế quan trọng đối với những độc giả đối theo sự chuyển biến trong tư tưởng học giới Âu-Mỹ về lịch sử nước nhà và cả những độc giả lần đầu tìm hiểu lịch sử Việt Nam sơ kỳ.

3. Chủ nghĩa thực dân Pháp ở Việt Nam - Thực chất và huyền thoại: Cuộc thoại ngôn giữa lịch sử và triết học

Sau 3 tập sách *Lược khảo văn học* đánh dấu sự trở lại của Nguyễn Văn Trung ở lĩnh vực văn học, *Chủ nghĩa thực dân Pháp ở Việt Nam - Thực chất và huyền thoại* được NXB Tổng Hợp TP.HCM ấn hành, mở đầu cho loạt sách thuộc lĩnh vực chính trị-văn hóa mà ông từng chấp bút. Dựa trên cách tiếp cận thâm đả ý niệm của triết học hiện sinh, Nguyễn Văn Trung đã sử dụng các khái niệm “dự phóng nền tảng” và “ý thức về tha nhân” để khái quát hai giai đoạn tư tưởng của chủ nghĩa thực dân Pháp. Đây là sự khai mở tư tưởng đầy uyên áo khi nghiên cứu lịch sử Việt Nam cận đại.

Ông lập luận rằng giai đoạn đầu của chủ nghĩa thực dân Pháp là khai thác làm giàu kết hợp bạo động, “bạo động xâm lăng” và “bạo động duy trì xâm lăng”. Sau khi vấp phải sự chống đối của người bản xứ, thực dân Pháp đã hình thành “ý thức về tha nhân”, tức lợi ích không chỉ hướng về bản thân mà còn dành cho kẻ khác. Sự “dành cho” này chỉ là biểu hiện bề ngoài, những ảo tưởng được son phấn bởi các huyền thoại “Khai hóa”, “Việt - Pháp đê huê”, “Pháp-Nam hiệp tác”, “Đông Tây tổng hợp” nhằm ẩn giấu “dự phóng nền tảng” kia.

Xuất bản lần đầu vào năm 1963, tập biên khảo không chỉ dừng lại ở sứ vụ “tìm kiếm những chủ đích chính trị” của thực dân Pháp qua các chính sách đầy tính huyền thoại mà còn mang tính chất xác lập một khung lý luận nền. Từ đó, Nguyễn Văn Trung tiếp tục giải huyền thoại những trường hợp “quan lại thực dân kiêm học giả”, đặc biệt qua hai

biên khảo *Trường hợp Phạm Quỳnh* (Nam Sơn, 1974) và *Chủ đích Nam Phong* (Trí Đăng, 1975).

4. Tiến trình văn học: Sự mục thước và uyên áo của một giáo trình

Dù thừa nhận sự “khó khăn và lúng túng” về phần “tiến trình văn học” trong hệ thống giáo trình lý luận văn học do nội hàm của thuật ngữ này gây nên, nhưng tác giả Huỳnh Như Phương đã cho thấy sự mục thước và uyên áo của một người thầy - một nhà nghiên cứu tận tụy trong

quá trình biên soạn.

Với cách tiếp cận loại hình - lịch sử, tác giả đã trình bày thấu đáo quá trình hình thành, đặc điểm cơ bản và đại diện tiêu biểu của các trào lưu, khuynh hướng văn học thế giới; đồng thời xem xét chúng từ những quan hệ đối thoại, chuyển tiếp và sự phản ứng lẫn nhau trong các diễn trình tư tưởng phức tạp, đa dạng. Điều này thể hiện qua cách tổ chức các chương mục (chương 3 đến chương 6) như “Từ Chủ nghĩa Cổ điển đến Chủ nghĩa Ấn tượng”, “Từ Chủ nghĩa Hiện thực đến Chủ nghĩa Tân Hiện thực”, “Từ Chủ nghĩa Tượng trưng đến Chủ nghĩa Hiện sinh” và “Từ Tiểu thuyết mới đến Chủ nghĩa Hậu Hiện đại”. Cách cấu trúc này đã tránh sự lặp lại những khuôn định trong cách phân kỳ theo mốc thời gian hay sự nhóm gộp trong một định danh lịch sử theo thời kỳ. Từ đó mang đến cho người học những tri kiến hài hòa và bao quát về các quy luật nội tại lẫn yếu tố ngoại tại hình thành các hiện tượng văn học trên (chương 7). Hơn hết, đó còn là một sự chuẩn bị gián tiếp, hình thành bước đầu tâm thế nghiêm cần và minh nhiên của người học khi nghiên cứu chuyên sâu về sau.

Là một nhà phê bình tinh tế, lại có thiên tư sáng tác mạnh mẽ, tác giả đã sử dụng lối văn giàu tính thẩm mỹ, nhẹ nhàng, hàm súc và sâu lắng, khơi gợi cho người học niềm vui suy tư khi đồng hành cùng họ qua từng trang viết.

Sau hai giáo trình *Nhập môn Lý luận văn học, Tác phẩm và thể loại văn học*, đây là ấn phẩm thứ 3, thể hiện hoàn chỉnh ý niệm về học phần lý luận văn học nói riêng và lĩnh vực lý luận văn học nói chung của tác giả.

5. Giáo trình Văn học so sánh: Phiên bản cập nhật những xu hướng nghiên cứu mới

Từ khi ra đời, văn học so sánh đã vấp phải những thách thức từ danh phận đến phương pháp, đối tượng nghiên cứu mang đến không ít những lần đối mặt với ranh giới tồn vong. Đặc biệt, sự hòa giải trong cách nhìn nhận về tính độc lập, sáng tạo và đa hệ thống của các nền văn hóa từ các quan điểm tương đối luận văn hóa, hậu thuộc địa, giải dân tộc và phi trung tâm... là những di sản tư tưởng mà thế kỷ XX mang lại đã đưa văn học so sánh vào cuộc khủng hoảng trầm trọng, khó hồi cứu vãn.

Cơ sở nào để nhà nghiên cứu xác lập vị thế đại diện của một tác giả/tác phẩm cho một thời kỳ, một quốc gia để so sánh, đối chiếu? Sự tương đồng giữa các nền văn hóa cách biệt về địa lý và không chịu tiếp xúc lịch sử là do đâu? Và khi ý niệm về quốc gia - dân tộc, căn tính văn hóa chỉ là sự huyền tưởng của chính trị; các hiện tượng văn học, văn hóa được thể chế hóa bởi các cấu trúc quyền lực, các nhà nghiên cứu so sánh sẽ ứng xử ra sao?... Không chỉ riêng văn học, đây là những nan đề cho bất kỳ nhà nghiên cứu so sánh nào. Tuy nhiên, tình thế không bị quan đến vậy.

Là một phiên bản cập nhật so với các tài liệu, giáo trình văn học trong nước còn khiêm tốn về lĩnh vực này, ngoài việc tái giới thuyết đối tượng và mục đích nghiên cứu (chương 1), tác giả Trần Thị Phương Phương đã có những khảo sát tỉ mỉ và công phu về lịch sử hình thành và quá trình phát triển đa dạng của văn học so sánh từ thế kỷ XIX đến nay (chương 2). Đồng thời, đóng góp nổi bật của công trình là sự khái quát và luận giải rành mạch các khuynh hướng nghiên cứu văn học so sánh truyền thống như ảnh hưởng, tiếp nhận (chương 3), song song, loại hình (chương 4) và đề cập những xu hướng nghiên cứu mới nhất của học giới ở đầu thế kỷ XXI như xuyên quốc gia, xuyên văn hóa và liên ngành (chương 5) đã mở ra những lối thoát cho văn học so sánh.

6. Giáo trình Kỹ thuật viết kịch bản điện ảnh: Những chỉ dẫn tinh tế cho nghề biên kịch

Được tích lũy từ tri thức hàn lâm đến kinh nghiệm giảng dạy, thông qua giáo trình, tác giả Đào Lê Na đã mang đến những đối thoại lẫn chỉ dẫn xác đáng cho người bắt đầu học viết kịch bản về những bối rối khi tìm ý tưởng, sự rập khuôn công thức

điện ảnh của Hollywood, tính logic trong câu chuyện hay cách tạo thông điệp qua các câu hỏi trung tâm...

Dù nhấn mạnh kỹ thuật cấu trúc ba hồi kinh điển trong kịch bản điện ảnh, nhưng tác giả vẫn mở ra những hướng tiếp cận mới mẻ, khơi gợi tính sáng tạo thông qua phân tích cấu trúc kịch bản phim độc lập, phim ngắn. Bởi mỗi nền văn hóa sẽ phải tự tìm cách kể câu chuyện cho riêng mình. Đây cũng là điểm độc đáo của giáo trình so với những tài liệu phổ biến của khối điện ảnh Anh ngữ thường được các công ty, trung tâm sử dụng trong các khóa đào tạo biên kịch điện ảnh.

Là một giáo trình mang tính nghiệp vụ, tác giả còn phân tích những bí quyết, mục mẹo của các biên kịch gia từ nền điện ảnh châu Âu, Nhật Bản, Hong Kong... để người học tích lũy thêm kỹ thuật viết, nắm bắt các kỹ năng phát triển và hoàn thiện một kịch bản. Đồng thời, bám sát thị trường điện ảnh Việt, tác giả còn thảo luận những sáng tạo, hạn chế của các kịch bản này để trang bị một phong nền kinh nghiệm dày dặn cho người học trên bước đường lập nghiệp tương lai.

Giáo trình được cấu trúc thành 5 chương với sự đan xen nhuần nhuyễn giữa kiến thức lý thuyết và kỹ năng nghiệp vụ ở mỗi chương mục, hình thành nên một cách tiếp cận hài hòa cho người học: Đọc và phân tích kịch bản phim; Tìm ý tưởng và phát triển ý tưởng; Cấu trúc kịch bản phim; Phát triển nhân vật và viết kịch bản chi tiết.

7. Bieguni, những người không ngừng chuyển động. Núi giữ một thế giới lạc lối

Như một cuộc gặp gỡ đầy lý thú, 2666 của Roberto Bolaño và *Bieguni, những người không ngừng chuyển động* của Olga Tokarczuk- tác phẩm nổi bật nhất của hai đại gia văn chương đương đại đều được giới thiệu với độc giả Việt trong năm 2020. Cả hai

đều sử dụng thi pháp tiểu thuyết phân mảnh với những tuyến truyện phát triển theo mọi hướng, trong sự ly tâm triệt để so với một mạch truyện chính của tiểu thuyết truyền thống. Cả hai đều chứa đựng những nội dung đồ sộ, trải dài qua các chiều không-thời gian khác nhau, thách thức bất kỳ sự kiên nhẫn nào từng được biết đến của độc giả. Và cả hai cùng chia sẻ cảm thức sáng tạo về một thế giới u tối, bất định và mơ hồ.

Có lẽ là một tác giả đoạt giải Nobel (công bố vào năm 2019) được cập nhật tác phẩm nhanh chóng nhất và biên dịch từ nguyên tác Ba Lan, *Bieguni* của Olga Tokarczuk sẽ được ưu ái hơn trong danh sách này.

Ôm vào lòng những chuyển dời Đông - Tây qua 4 thế kỷ từ các quốc gia Hồi giáo đến phòng trưng bày đồ cổ thế kỷ XVII, và những nhà ga, sân bay ở thế kỷ XXI, *Bieguni* là một tập đại thành phóng sự diễm ảo về mọi cuộc gặp gỡ ngẫu hứng được ghi chép lại từ những người đang dịch chuyển. Thế giới trong *Bieguni* bị xô lệch bởi sự khiếm khuyết, hồng hóc. Mọi thứ luôn chuyển động không ngừng và lạc lối trong sự phi lý, điên rồ. Những tra vấn về ý nghĩa cuộc sống, tìm kiếm các triết lý nhân sinh gần như trở nên bất khả, thậm chí bị bỏ lửng. Như lời thú nhận của bà trong chính tác phẩm này: “Trong những trang viết của tôi cuộc sống biến đổi thành những câu chuyện không đầy đủ, những lời nói mơ mộng, những chủ đề không rõ ràng, xuất hiện từ xa trong những viễn cảnh không bình thường và luôn đi động hoặc trong những lát cắt ngang - và khó đưa ra được những kết luận nào đó về toàn bộ”.

8. Đặng Đình Hưng - Một bên lạ: Lối vào hồn thơ muện

Đặng Đình Hưng là một nghệ sĩ muện. Cùng chịu nạn “Nhân văn - Giai phẩm” nhưng ông hoàn toàn lạc mắt giữa những Trần Dần, Phùng Quán, Lê Đạt, Hoàng Cầm...- những tên tuổi cùng thế hệ ông. Ông chỉ được biết đến với tư cách là cha của thiên tài dương cầm Đặng Thái Sơn và sau này là anh của giáo sư toán học Đặng Đình Áng. Là một nhà thơ, ông chỉ nổi danh chủ yếu bằng thơ. Hai tập thơ *Bên lạ* và *Ô mai* được Đặng Đình Hưng viết trong 10 năm cuối đời. Đến nay, cả hai đều tuyệt bản trên thị trường.

Đồng cảm thức sáng tạo với Trần Dần, thơ của ông là một thứ tiếng Việt vượt mọi quy chuẩn. Đó là những vần điệu được xếp đặt trong chuỗi chuyển dịch thanh âm và ngữ nghĩa đến vô tận. Ông khước từ mọi giao lưu với thực tại để phát tiết theo những khát vọng chịu dồn nén của mình bằng một thi pháp chưa từng được biết đến. Ở đó, Đặng Đình Hưng như một ngọn cô sơn, với độc giả và cả chính ông: “Ô hô! thành thành quách hêt/ Ôi giêng lấp lung trời -

ôi lung trời ốc rúc/ biển sau lung quắc mắt lạnh
Thần linh/ Chép miệng fù du tìm soi vệt ngựa xe
li/ Nhói lòng chim mịt mù hoang địa” (*Khóc My Châu*).

Đặng Đình Hưng - Một bên lạ: Thơ và họa do NXB Hội Nhà Văn ấn hành là sự trở lại của Đặng Đình Hưng sau hơn 20 năm được giới thiệu một cách khiêm tốn với công chúng. Đây là tuyển tập những thể nghiệm thi ca và hội họa trải dài từ năm 1958 đến những sáng tác sau cùng của ông.

9. Nhất Linh, cha tôi: Hồi ức về một nhà cách tân văn chương

Với lớp độc giả trẻ, Nhất Linh dường như biến mất khỏi Tự lực Văn đoàn. Trong một thời gian dài, nếu phải nhắc đến, người ta thường gọi nhớ về chặng đường chính trị ngắn ngủi và bất thành của ông, hơn là một nhà văn hàng đầu của dòng chảy hiện đại hóa văn chương Việt ngữ.

Khác với cách tiếp cận trong *Việt Nam một thế kỷ qua* của Nguyễn Tường Bách - góc nhìn của lớp cùng thời, và *Người Bắc* của Thế Uyên, *Nhất Linh, cha tôi* của Nguyễn Tường Thiết đã mang đến một Nhất Linh cận nhân tình. Là con trai út trong nhà, Nguyễn Tường Thiết được gặp cha mình vào năm lên mười, khi Nhất Linh từ Hương Cảng trở về Hà Nội vào cuối năm 1950. 13 năm chứng kiến phong ba của thời đại ập đến nhà mình đã khắc sâu trong Nguyễn Tường Thiết những hồi ức chân thực và khắc khoải về đoạn đời đầy uẩn khúc của cha ông: “Có đêm lú chúng tôi lòm còm bò dậy vì có tiếng khóc trong phòng cha tôi. (...) Không ai có thể đoán biết ông khóc cái gì, ngay cả mẹ tôi cũng không thể nào biết được. Nhưng sự khám phá này đã gieo vào tuổi thơ của tôi một ấn tượng mạnh mẽ, rằng cha tôi là một người cô đơn và đau khổ”.

Được công bố lần đầu dưới dạng bài báo mang tên *Niềm vui chết yếu* đăng trên *Nguyệt san Văn Học* - Sài Gòn năm 1964, *Nhất Linh, cha tôi* - tập hợp các bài viết của tác giả trong suốt những năm từ 1964 đến 2006 (từng được ấn hành tại Hoa Kỳ nhân kỷ niệm 100 năm ngày sinh Nhất Linh), lần đầu tiên khai mở với độc giả trong nước những thăng hoa sau cùng của Nhất Linh cho đến lựa chọn tự hoại cuộc đời mình của ông.

(Xem tiếp trang 75)

NSND Kim Cương
tại buổi nói chuyện.
Ảnh: Thu Thảo

Kịch nói miền Nam: DẤU ẤN CÁC THẾ HỆ

Hoàng Thu Thảo

Chiều 27/12, tại Hội trường Văn Khoa, Trung tâm Tư vấn hướng nghiệp và Phát triển nguồn nhân lực - Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM tổ chức chương trình "Cà phê học thuật nhân văn: Kịch nói phía Nam, dấu ấn các thế hệ" thu hút hơn 500 sinh viên, học sinh tham dự. NSND Kim Cương và NSUT Thành Lộc là hai diễn giả khách mời của chương trình.

Nhìn lại một chặng đường

Là người có truyền thống gia đình theo cải lương, lại ảnh hưởng Tây học, NSND Kim Cương lên sân khấu lúc 6 tuổi, phụ trách đoàn cải lương Năm Phi - Kim Cương những năm 1954-1957. Đến năm 1957 bà tự ý giải tán đoàn cải lương để sang diễn kịch nói và đóng phim, đến cuối năm 1959 thì thành lập ban kịch Kim Cương.

Với những vở diễn về thân phận người phụ nữ, về "Mẹ" như: *Tôi là mẹ, Trà hoa nữ, Nước mắt con tôi, Sắc hoa màu nhớ, Vòng bóng tối, Cuối đường hạnh phúc, Người nuôi hy vọng, Khát sống, Huyền thoại mẹ...*, đặc biệt hai vở *Lá sầu riêng* (Duyên kiếp lỡ làng), *Dưới hai màu áo* (Ai là vợ) đã mê hoặc khán giả xem kịch trước và sau 1975.

NSUT Thành Lộc chia sẻ: "Trước 1975, đã có kịch nói, hồi đấy gọi là thoại kịch, nhưng chỉ quy tụ thành các ban kịch nhỏ và xuất hiện rất nhiều, chủ yếu là trên sóng truyền hình. Cho đến sau năm 1975, trong giới thoại kịch mới hình thành nên nhiều đoàn kịch chính thống, chuyên nghiệp, mà nổi tiếng nhất vẫn là đoàn kịch Kim Cương".

Trước đây, kịch nói được công chúng đón nhận những câu chuyện nhẹ nhàng, mộc mạc mà sâu sắc đạo lý, kiểu văn chương của Hồ Biểu Chánh truyện thơ của Nguyễn Đình Chiểu. Kịch nói có chỗ đứng tự nhiên và bền chặt trong lòng khán giả như những câu hò, điệu hát cải

liương. Nghệ sĩ Kim Cương cho biết quá trình di cư, khai khẩn đất hoang đã khiến con người Nam bộ sống hiền hòa, cởi mở, xem "bốn biển là anh em" nên dễ cảm, dễ yêu, dễ dung hợp giữa cái mới và cái cũ, miễn là nó gần gũi và chân tình.

Đó cũng là lý do, kịch Kim Cương đã trở thành một phần không thể thay thế trong tiến trình phát triển của kịch nói miền Nam và trong ký ức cũng như tình thương mến của những người con Nam bộ.

Người kể thay cho những tâm hồn

Tâm hồn mà người nghệ sĩ lên tiếng vừa là tâm hồn của chính họ, vừa là tâm hồn của những cuộc đời khác mà họ vào vai. Mỗi người chỉ sống một cuộc đời, còn người diễn viên thì sống nhiều cuộc đời.

Nghệ sĩ Kim Cương chiêm nghiệm lại cuộc đời làm nghề: "Qua những mảnh đời trên sân khấu, bản thân người nghệ sĩ phải làm cho khán giả khóc không phải bằng nước mắt, mà là khóc bằng những nỗi đau, nỗi nghẹn ngào khổ sở thể hiện qua giọng nói, ánh mắt, hình thể và qua cách phối trần tâm hồn của nhân vật".

Có một hình thức diễn kịch gọi là hiệu quả gián cách (nhập vai không hoàn toàn), tức là trong quá trình diễn xuất, người diễn viên có những khoảnh khắc thoát vai để đối thoại với khán giả. Loại hình này nhằm tạo cầu nối và phá đi không gian xa cách, xóa ranh giới, đưa người

PGS.TS Ngô Thị Phương Lan -
Hiệu trưởng Trường ĐH KHXH&NV (giữa)
tặng hoa cho các diễn giả. Ảnh: TL

xem trở thành người trong cuộc, cùng với người nghệ sĩ chiêm nghiệm những biến chuyển trong tâm hồn của nhân vật.

Về bản chất, điều đó có nghĩa là người nghệ sĩ bằng sự kiểm soát trong diễn xuất của mình, tiết chế những phần cảm xúc thừa thãi hoặc quá mức, để có thể điều khiển cảm xúc của khán giả.

"Phù thủy sân khấu" Thành Lộc chia sẻ: "Nghệ thuật là một sự xử lý tổng hợp. Một triệu người làm nghề nhưng không phải ai cũng là người nghệ sĩ. Bằng những thấu cảm với tâm hồn mình và kết nối tâm hồn với nhân vật mình vào vai, cũng như sự nghiêm túc đúc kết kinh nghiệm, để học cách kiểm soát cảm xúc của bản thân, thì người nghệ sĩ mới chạm được đến trái tim của khán giả".

Sân khấu là một cái đạo

Là người tiên phong đem đến sự khởi sắc cho kịch nói miền Nam, nghệ sĩ Kim Cương coi sân

NSUT Thành Lộc ký tặng người hâm mộ. Ảnh: Thu Thảo

khấu là một cái đạo, để tha thiết được chạm đến, hiện thực hóa và theo đuổi cả đời.

"Đạo" ở đây là những giá trị sống đẹp đẽ, chân thành, đầy tình yêu thương. Bà hoài niệm: "Tôi chẳng có gì trong tay, thời gian đó, không ai dám mạo hiểm tin tưởng tôi có thể làm được một vở kịch có khán giả cả. Nhưng trong lòng tôi có một khao khát tha thiết lắm. Đó là tôi có thể đưa tiếng nói của riêng miền Nam thân thương vào trong kịch nói, như một cái đạo cho đời".

Và cũng chính bà, sau hơn một chục năm rời xa hào quang của sân khấu, đặt câu hỏi cho người đàn em, cũng là một người đồng nghiệp đáng tôn trọng trong nghề kịch - nghệ sĩ Thành Lộc, rằng tại sao kịch nói hiện đại lại xuất hiện thường xuyên những câu từ quá thô tục, không phù hợp với thuần phong, mỹ tục như thế, lý do đến từ thị hiếu của khán giả hay do chính bản thân của người diễn viên?

Bởi lẽ trách nhiệm và tác động của người nghệ sĩ rất lớn. Vì "một người thầy thuốc mà sai lầm thì có thể giết chết một bệnh nhân, một nhà chính trị mà sai lầm thì có thể giết hại cả một dân tộc, còn một nhà làm văn hóa tư tưởng mà sai lầm thì có thể giết hại cả một thế hệ".

Theo quan điểm và kinh nghiệm nghề nghiệp của mình, nghệ sĩ Thành Lộc cho biết mọi thứ có lẽ là xoay quanh hai từ "kiểm soát". Đồng thời ông đưa ra một lời khẳng định, rằng "giọt nước mắt rơi đúng lúc là kim cương", cuộc sống đưa vào kịch phải được người nghệ sĩ gạn lọc một cách trách nhiệm và tinh tế, để kịch nói luôn là một loại hình nghệ thuật mang những giá trị tốt đẹp và những sự kết nối tích cực đến với khán giả ■

Poster phim *Tiệc trăng máu*.

Tết 2021 - Một mùa phim đáng nhớ?

Tất Đạt

Cú sốc COVID-19 làm ảm đạm toàn bộ rạp phim, mùa phim Tết 2021 dù ít tác phẩm ra mắt nhưng được thị trường dành nhiều kỳ vọng.

V ăng bóng tác phẩm ngoại trên menu chọn phim của khán giả Việt là điều đã diễn ra suốt nhiều tháng qua. Và mùa phim Tết 2021 được xem là sân nhà cho đội ngũ làm phim nội địa dụng võ.

Kỳ vọng sau *Tiệc Trăng Máu*

Nói thị trường màn ảnh rộng năm 2020 thất thu toàn tập là không chính xác, nhưng về ảm đạm thật sự đã bao trùm mọi hàng ghế trong rạp chiếu. Không chỉ giãn cách trong tháng 4, ngành công nghiệp điện ảnh còn phải rơi vào thể khó nhiều tháng về sau. Cho đến cuối tháng 10, nửa triệu khán giả Việt Nam biết đến *Tiệc trăng máu*, “lệnh giãn cách” mới thật sự được gỡ bỏ. Trong 6 ngày, bản điện ảnh remake này của đạo diễn Nguyễn Quang Dũng thu về 45 tỷ đồng, đưa *Tiệc trăng máu* trở thành phim có doanh thu mở màn cao nhất năm 2020.

Theo số liệu mới nhất vào đầu tháng 12, nhà phát hành *Tiệc trăng máu* công bố doanh thu 175 tỷ đồng. Phim của đạo diễn Dũng “khùng” vượt *Em chưa 18* để ngồi ghế thứ tư trong bảng xếp hạng phim Việt ăn khách nhất từ trước đến nay, chỉ đứng sau *Hai Phượng*, *Cua lại vợ bầu* và *Mắt biếc*. *Tiệc trăng máu* kéo khán giả đến rạp không chỉ mang về những con số kỷ lục mà còn bội thu lời khen về chất lượng. Trước đó, *Ròm* cũng tạo hiệu ứng thành công không kém nhưng nhiều điểm non nớt về kịch bản khiến phim của đạo diễn Trần Thanh Huy gặp các phản ứng trái chiều.

Là diễn viên của phim, đồng thời tham gia sản xuất cho một tác phẩm vừa ra mắt dịp cuối năm, nghệ sĩ Đức Thịnh từng nhấn nhủ: “Đứng ở góc độ là diễn viên hay nhà sản xuất, với tình hình thị trường hiện nay, tôi rất mong *Tiệc trăng máu* lần này xuất chiêu tạo thành một bom tấn thật sự để vực dậy thị trường đang rất nguội sau COVID-19”. Lời chia sẻ của Đức Thịnh dường như thấm tẩm mọi nỗi niềm của giới điện ảnh

trong năm. Nếu như những năm gần đây, lượng phim Việt ra rạp đều lên đến gần 40 tác phẩm, năm ngoái là 45 phim, thì năm nay, tính đến giữa tháng 12, thị trường mới có 22 phim ra rạp. Từ năm 2017-2018 đến nay, công chúng quá quen với việc các nhà sản xuất đua nhau công bố doanh thu phim, tự hào qua từng câu chữ khi tác phẩm đạt kỷ lục phòng vé. Nhưng năm nay, chuyện này lại hiếm.

“Tôi nghe nhà phát hành nói thị trường hiện nay chỉ còn 55%, tối đa 60% so với trước COVID-19. Phim trước đây đạt doanh thu 10 tỷ đồng thì nay chỉ có thể đạt 5,5 - 6 tỷ đồng. Lực của thị trường đã giảm” - nhà sản xuất Charlie Nguyễn từng chia sẻ với báo giới.

Vì thế, sau cú hích của *Tiệc trắng máu*, thị trường kỳ vọng những con số khủng về doanh thu cho mùa phim Tết năm nay và kỳ vọng cả cung cách làm phim đang “lên trình” của điện ảnh nước nhà.

Cuộc đua của những “bảo chứng phòng vé”

Trong buổi lễ công bố dự án điện ảnh *Bố già*, nghệ sĩ Trấn Thành phát biểu chắc nịch: “Sau một năm ngồi không ở nhà chơi, chúng ta sẽ lao ra đường xài tiền. Năm sau là năm của chúng ta!”. Tác phẩm của nghệ sĩ hài này kết hợp đạo diễn Vũ Ngọc Đăng sẽ cạnh tranh với 3 phim Việt khác tại rạp vào dịp Tết 2021. Đến thời điểm hiện tại, thị trường chỉ ghi nhận 4 bộ phim hứa hẹn góp mặt đường đua, ngoài phim của Trấn Thành còn có *Trạng Tí*, *Gái già lắm chiêu 5* và *Lật mặt 5: 48h*.

Sau thành công của bản web-drama, *Bố già* được Trấn Thành đem ra màn ảnh rộng cùng cốt truyện và tuyến nhân vật hoàn toàn khác. Với mức đầu tư 1 triệu USD, diễn viên chính, nhà

sản xuất kiêm biên kịch của bộ phim tự tin hứa trước khán giả: “Quý vị ăn một bát xôi vừa hè khoảng 50.000 đồng, nhưng vào nhà hàng ăn xôi có thể lên đến 500.000 đồng. Nhưng đĩa xôi đó xứng đáng vì là xôi bào ngư hay được thêm nhiều gia vị đặc biệt. Tương tự, chúng tôi sẽ cố gắng để khán giả có trải nghiệm xứng đáng tại rạp”.

Tạo nên cú hích phòng vé với mức doanh thu 165 tỷ đồng, *Gái già lắm chiêu 3* trở thành bộ phim ăn khách nhất vào mùa phim Tết 2020. Tiếp tục lặn lội ra Huế, sau một năm, bộ đôi đạo diễn Bảo Nhân - Namcito tiến hẳn lên *Gái già lắm chiêu 5*. Một lần nữa, bộ đôi này sử dụng hai nghệ sĩ “phái thực lực” là NSND Lê Khanh, NSND Hồng Vân cùng sự góp mặt mới của NSND Hoàng Dũng và “cô nàng trăm tỷ” Kaity Nguyễn. Khán giả tiếp tục chờ đợi một bộ phim chín chu, thấm mỹ sau khi chiêm ngưỡng từng thước hình trailer chất lượng.

Mùa phim Tết năm nay còn quy tụ hai nhà sản xuất “bảo chứng phòng vé” là Ngô Thanh Vân và Lý Hải. Đả nữ nay “gác kiếm” sau khi lập nên kỳ tích phim Việt với doanh thu 200 tỷ đồng từ *Hai Phượng* vào năm 2019. *Trạng Tí* do Ngô Thanh Vân giữ vai trò sản xuất, đã khiến khán

Bố Già bản điện ảnh được Trấn Thành làm mới hoàn toàn về cốt truyện và nhân vật. Ảnh: Galaxy Studio

giả trông mong rất nhiều khi một trong những series truyện tranh từng bán chạy nhất cho trẻ em được mang lên màn ảnh rộng với dàn diễn viên nhí tinh nghịch.

Trong khi đó, với bề dày 4 mùa công chiếu, series *Lật mặt* đã bảo chứng cho thành tích doanh thu khủng. Ở phần mới nhất, không chỉ mong chờ vào sự đầu tư về kỹ xảo hành động của Lý Hải và miếng hài của Mạc Đăng Khoa, khán giả còn háo hức để gặp lại nhiều tên tuổi đã vắng bóng với phim ảnh từ lâu như Võ Thành Tâm, Ốc Thanh Vân, Huỳnh Đông...

Tuy ít nhưng chất

Như nối tiếp xu hướng “né” Tết nhen nhóm từ năm ngoái, phim Việt mùa Tết năm nay ít hẳn về số lượng, một phần là do dư chấn từ dịch bệnh. Tuy nhiên, theo cảm quan của thị trường, điện ảnh Tân Sửu tuy ít nhưng (có lẽ sẽ) chất!

Ban đầu, cả *Trạng Tí* và *Lật mặt 5: 48h* đều bị dời lịch chiếu sang tháng 4/2021 vì ảnh hưởng của dịch COVID-19. Với quyết định ra rạp ngay trong dịp Tết, Lý Hải chia sẻ: “Phim có nhiều câu chuyện thú vị, giúp khán giả thư giãn nên phù hợp trong dịp Tết, và đây vẫn là tác phẩm được đầu tư nhiều nên tin rằng sẽ có sự khác biệt”.

Tín hiệu đáng mừng trước hết cho mùa phim Tết 2021 là các tác phẩm không bị trùng đề tài. Có thể thấy, phim Việt đầu năm đã thật sự thoát cảnh hài đặc sệt khiến công chúng ngán ngẫm. Tích cực hơn nữa, phim Tết năm nay có nhiều nét mới trong hướng khai thác đề tài, điển hình là *Trạng Tí* lấy bối cảnh xưa với mong muốn làm sống dậy những trang truyện gắn liền với tuổi

Khán giả kỳ vọng “trở về tuổi thơ” với *Trạng Tí* của Ngô Thanh Vân. Ảnh: Studio 68

thơ nhiều thế hệ. Cách “thay da đổi thịt” cho bản điện ảnh của *Bố già* cũng là hướng đi liều lĩnh và sáng tạo.

Không chỉ trông mong vào đề tài, khán giả còn đặt niềm tin cho phim Tết 2021 khi tập hợp được những tên tuổi danh tiếng từ nhà sản xuất, đạo diễn cho đến diễn viên. Các nghệ sĩ có mặt trong rạp phim tháng tới đều từng là “bảo chứng” cho nhiều thành công của thị trường phim nội địa. Nhờ đó, việc quảng bá cũng trở nên dễ dàng hơn, nếu chất lượng thật sự khiến khán giả hài lòng, uy tín và vị thế của điện ảnh trong nước càng được nâng tầm trong lòng công chúng.

Nhà sản xuất kỳ vọng. Khán giả kỳ vọng. Rạp phim kỳ vọng. Giới chuyên gia kỳ vọng. Mùa phim Tết 2021 tới đây chắc hẳn sẽ là một trang đặc biệt đáng nhớ của phim Việt ■

Top 10 điện ảnh Việt có doanh thu cao nhất mọi thời đại

Với thành công của *Tiệc trăng máu*, bảng xếp hạng 10 phim Việt có doanh thu cao nhất mọi thời đại đã có sự hoán đổi.

1. *Hai Phượng* (đạo diễn Lê Văn Kiệt, sản xuất năm 2019): 200 tỷ đồng
2. *Cua lại vợ bầu* (đạo diễn Nhất Trung, sản xuất năm 2019): 191,8 tỷ đồng
3. *Mất biếc* (đạo diễn Victor Vũ, sản xuất năm 2019): 180 tỷ đồng
4. *Tiệc trăng máu* (đạo diễn Nguyễn Quang Dũng, sản xuất năm 2020): 175 tỷ đồng
5. *Em chưa 18* (đạo diễn Lê Thanh Sơn, sản xuất năm 2017): 171 tỷ đồng
6. *Gái già lắm chiêu 3* (đạo diễn Bảo Nhân - Namcito, sản xuất năm 2020): 165 tỷ đồng
7. *Lật mặt 4: Nhà có khách* (đạo diễn Lý Hải, sản xuất năm 2019): 117,5 tỷ đồng
8. *Siêu sao siêu ngố* (đạo diễn Đức Thịnh, sản xuất năm 2018): 109 tỷ đồng
9. *Em là bà nội của anh* (đạo diễn Phan Gia Nhật Linh, sản xuất năm 2015): 102 tỷ đồng
10. *Để mai tính 2* (đạo diễn Charlie Nguyễn, sản xuất năm 2014): 101,3 tỷ đồng

MV *Tết chỉ cần được trở về* đánh dấu sự trở lại của Hương Tràm sau nhiều năm vắng bóng.

Nhạc Việt đón năm mới: ĐI ĐỂ TRỞ VỀ

Vũ Cát Anh

Năm 2020 đa số nghệ sĩ Việt chọn chủ đề đoàn viên cho các sản phẩm âm nhạc Tết. Dù khởi động khá muộn nhưng thị trường nhạc Tết có nhiều tín hiệu lạc quan về chất lượng và sức lan tỏa.

Bùng nổ chương trình đoàn viên

Thấu hiểu nhu cầu đoàn viên của người xa nhà, nhiều nhãn hàng như Pepsi, Larue... đã kết hợp cùng nghệ sĩ Việt thực hiện những chương trình âm nhạc Tết.

MV *Không gì cản bước bạn về nhà* do Suboi, Karik, Wowy, Lăng LD... thể hiện là sản phẩm âm nhạc nằm trong Chương trình "Mang Tết về nhà" do Suntory Pepsico phối hợp cùng Bamboo Airway và Đoàn TNCS Hồ Chí Minh tổ chức. Với nhân vật An (Lăng LD) trong MV, về nhà đón Tết là chặng đường đầy trở ngại. Nhưng An nhận được sự giúp sức của bạn bè là các nghệ sĩ Karik, Suboi và Wowy. Nhiều người khác cũng thế, trở về vui xuân trong mái ấm gia đình tưởng gần mà hóa xa, tưởng dễ mà khó. Nhưng tấm lòng thiết tha với quê hương, nỗi khát khao sum vầy cùng thân quyến đã giúp họ vượt qua tất cả. Đó chính là thông điệp mà MV muốn gửi gắm.

Chương trình "Mang Tết về nhà" sẽ trao tặng 1.152 vé máy bay, 1.848 vé xe buýt khứ hồi cho

sinh viên, thanh niên công nhân, người lao động có hoàn cảnh khó khăn về quê đón Tết Nguyên đán Tân Sửu. Đồng hành cùng chương trình là các nghệ sĩ Việt quen thuộc trên màn ảnh.

Cuối năm là thời điểm vàng để biểu diễn và phát sóng các chương trình âm nhạc. Chương trình "Chào 2021" với chủ đề "Nơi tình yêu bắt đầu" sẽ mở ra hành trình đưa khán giả trở về quá khứ bằng những ca khúc nhạc phim đi cùng năm tháng. Điểm đặc biệt của chương trình năm nay là sự góp mặt của các diễn viên truyền hình nổi bật. Họ sẽ chia sẻ chuyện nghề và biểu diễn ca khúc nhạc phim như những ca sĩ chuyên nghiệp. Đây là một trong những chương trình ca nhạc đáng mong chờ nhất trong năm trên sóng truyền hình, được đầu tư bài bản từ nội dung đến hình ảnh, sân khấu...

Bên cạnh các chương trình lớn, những dự án âm nhạc cá nhân của nhiều ca sĩ thời danh như Mỹ Tâm, Hòa Minzy... cũng sẽ được hé lộ vào phút chót.

Một phân cảnh trong MV *Đi về nhà* của Đen Vâu và Justatee.

Tiếng lòng của người tha hương

MV *Tết chỉ cần được trở về* đánh dấu sự trở lại đường đua Vpop của Hương Tràm sau hai năm vắng bóng. Nỗi lòng của người xa quê là cảm hứng để nhạc sĩ Tiên Cookie sáng tác bài hát này. Khi ngân lên câu “Ra đi là để trở về” đầy thốn thức, Hương Tràm đã khiến người nghe dạt dào xúc cảm. Lời bài hát không chỉ nói thay niềm riêng sâu lắng của ca sĩ mà còn gõ đúng tâm trạng của những người tha hương, mong muốn được

đoàn tụ cùng gia đình vào dịp Tết.

Như poster hé lộ, MV *Tết chỉ cần được trở về* được đầu tư chĩn chu về bối cảnh, ghi hình ở cả Việt Nam và Mỹ. Trong MV, những cảnh quay đan xen với kỹ xảo cắt ghép liên tục, các nhân vật trẻ khám phá nhiều địa điểm khác nhau với bước chân vội vã... Điểm chung của họ là dù du hành đến đâu thì cuối cùng họ cũng đều hướng về gia đình, nơi bình yên và ngọt ngào yêu thương nhất.

Bên cạnh Mainstream, giới Underground cũng được lên ngôi trong năm 2020. Một trong những cái tên nổi bật nhất là Đen Vâu với nhiều sản phẩm âm nhạc ra mắt liên tục và được đông đảo công chúng đón nhận tích cực. *Đi về nhà* dự kiến phát hành vào cuối năm nay là MV kết hợp đầy mới mẻ giữa Đen Vâu và Justatee.

Đi về nhà có ca từ khá hay, được gieo vần cẩn thận, nội dung ý nghĩa. Bài hát là tâm sự của những người trẻ bước vào đời, vì chén cơm manh áo mà phải lo toan vất vả nhưng khi nhắc nhớ về hai tiếng “gia đình” lòng họ lại cảm thấy nhẹ tênh, mọi ưu phiền như tan biến. “Cả năm trời làm việc nhiều khi rã rời như cái máy/ Về nhà thấy áp lực nhẹ như bác thổi cái là bay”. Giai điệu của *Đi về nhà* nhẹ nhàng, dễ cảm nhưng cũng không kém phần bắt tai bởi đoạn rap. Qua một tuần công chiếu, MV *Đi về nhà* đạt hơn 25 triệu lượt xem ■

Đêm Xuân trẩy hội Cà Mau

Ngọc Thơ

Tôi tìm đến Cà Mau sau cái thời cầu Mỹ Thuận nối hai bờ nam bắc sông Tiền. Cảnh vật, dân tình xứ Cà Mau thật khác biệt, vừa gần gũi, dễ thương song cũng rất đổi kỳ. Tôi thích cái cảm giác được trải nghiệm nhịp sống cộng đồng địa phương, đặc biệt là không gian nghi lễ đầy sắc màu giữa cái mênh mông đến bất tận của trời, đất, nước và rừng.

Dâng hương đêm mùng ba Tết 2015. Ảnh: Ngọc Thơ

Múa lân trong Thiên Hậu cung TP.Cà Mau năm 2016. Ảnh: Ngọc Thơ

Thật may mắn, tôi được nghe, được thấy, và được hòa vào không gian lễ hội Nghênh đón Bà Thiên Hậu hồi cung đêm mùng 3 tết âm lịch trong miếu thờ Bà ngay tại trung tâm thành phố. Lễ hội này độc đáo, có một không hai không chỉ ở Việt Nam mà, nói không chừng, là cả thế giới.

Hội lễ về đêm

Miếu Bà Thiên Hậu nằm trên con đường ven sông Cà Mau, ngay tại ngã ba giao với sông Gành Hào, thuộc trung tâm thành phố. Miếu do người Hoa Triều Châu xây dựng từ nửa sau thế kỷ XIX, ban đầu nằm sát bờ sông, về sau khi làm đường nhựa mới được di dời vào trong như hiện nay.

Vào khoảng thế kỷ XVIII, di dân người Việt đã lan tỏa khắp bán đảo Cà Mau để lập nghiệp.

Cá tôm nhiều, họ ăn không hết thì phơi khô và làm mắm để bán. Nhờ vậy, chợ Cà Mau sớm trở thành nơi các thương thuyền trong nước và quốc tế ghé lại mua sản vật địa phương (chủ yếu là cá khô, tôm khô) rồi đem đi bán ở Sài Gòn hay Singapore. Thời ấy thuyền buôn đường dài tương đối nhỏ, chủ yếu đi ven bờ Biển Đông; đến sông Gành Hào thì đi vào sâu đất liền, qua hệ thống sông Cà Mau và sông Ông Đốc để đổ ra Biển Tây rồi đi tiếp mà không phải vòng qua Đất Mũi vốn lắm sóng gió nguy hiểm. Sự trù phú của vùng đất này thu hút nhiều người dân tứ xứ, trong đó có những gia đình người Hoa Triều Châu từ dải đất giồng ven biển Vĩnh Châu (Sóc Trăng) và Bạc Liêu xuống lập nghiệp. Họ đi bằng đường sông nên dừng chân tụ cư ngay tại ngã ba sông. Người đến đâu, chùa miếu đến đó.

Trong số các miếu thần người Hoa ở địa phương thì miếu Thiên Hậu là lớn nhất và nổi tiếng nhất. Ngoài chủ thờ Thiên Hậu, miếu còn phối thờ Quan âm, Quan Đế, Hỏa Đức nương nương, Thổ thần, Hổ thần... Khuôn viên miếu tuy không rộng song cùng lúc có thể chứa đến hơn ngàn người dự lễ.

Ngày từ 7 giờ tối mùng Ba Tết, hàng hàng lớp lớp người lũ lượt đổ về bốn miếu. Chị em phụ nữ tha hồ quần là áo lụa, trang điểm thật đẹp để vía thần và "trình làng". Trong sân miếu lúc này đã có đến trăm người trải chiếu ngồi tán chuyện và chờ đợi. Ở một góc sân, tiếng trống tiếng chiêng vang dội làm cho không khí lễ hội thật tung bừng náo nhiệt. Từng người một, bất kể là người Việt, người Hoa hay người Khmer, xếp hàng vào thắp hương chầu thần rồi lặng lẽ ra sân tán chuyện với bạn bè hay đi dạo hàng chè quán cháo để chờ đợi

được một âm một dương coi như đạt, còn nếu không phải xin đi xin lại nhiều lần, cho đến khi nào được quẻ âm dương mới thôi. Hôm tôi dự lễ, thầy ấy chỉ tung một lần keo là được quẻ âm dương ngay. Mọi người vỗ tay hoan nghênh. Ngay sau đó thầy chủ lễ nói to: "Bà đã về! Mọi người quỳ xuống cung kính nghênh đón Bà!" Nói đoạn ông trịnh trọng hô vang "Cung thỉnh thánh mẫu hồi cung!" Cả không gian nghi lễ im phất, ai cũng hồi hộp, thậm chí nín cả thở để chờ đợi. Ngay lúc này, tôi thực sự hiểu được cái gọi là sự cộng cảm của nghi lễ và sức mạnh của đức tin dân gian, cái có thể thôi thúc con người hướng thiện và tránh xa tà niệm.

Sau một vài phút an yên, thầy chủ lễ ra hiệu bà đã "hồi loan" và "an vị", mọi người có thể tự do dâng hương. Lúc này trước mắt tôi là một cảnh tượng rất khác, rất huyền ảo, thậm chí có

Tượng thanh sư trước cổng miếu Thiên Hậu TP. Cà Mau 2016. Ảnh: Ngọc Thơ

chính lễ. Đến 9 giờ, tôi ước đoán có đến 2.000 người đã tụ họp. Đại lễ bắt đầu.

Màn múa lân rộn rã trong tiếng nhạc tù-lò-cầu báo hiệu các nghi thức chính sắp diễn ra. Bốn con lân trong bốn sắc màu đỏ vàng hồng cam tươi vui múa chầu thánh mẫu trước sân chính, mặt hướng vào trong một cách nghiêm cung. Mọi người ai cũng tự tìm một chỗ đứng thuận tiện nhất để quan sát lễ và chiêm bái thánh mẫu; vì thế cả trong chính điện và ngoài sân miếu đều đầy ắp bóng người.

Tiếng múa lân kết thúc, thầy chủ lễ mặc áo dài Triều Châu cùng mấy bác lãnh đạo cộng đồng đứng quanh thành vòng tròn trong tiền đình để đọc chú văn và làm lễ xin keo. Lúc này không gian nghi lễ hoàn toàn vắng lặng. Thầy chủ lễ tung hai thanh keo âm dương lên cao, khi rơi xuống nghe

phần hỗn độn. Thắp hương xong, nhiều người đến bàn hương án thỉnh lộc bà. Nói là thỉnh chứ kỳ thật họ cố gắng lấy được bất cứ cái gì có thể (kể cả nến đang thấp sáng) để mang về. Một bác trong ban quản trị cho biết, cảnh đó đại diện cho trạng thái hỗn độn thuở ban đầu của vũ trụ và của con người, và thần thánh sẽ "dùng quyền năng của mình để lập lại trật tự". Chính lễ kết thúc vào khoảng sau 10 giờ 30 tối, nhiều người thả bộ ra về. Song phải quá nửa khuya thì người dự lễ mới về hết, bởi có người về thì cũng có nhiều người mới lại ra.

Thiên Hậu thăng thiên

Hẳn bất kỳ ai biết đến nghi lễ nói trên đều cũng có thể đặt ra một vài câu hỏi nhỏ. Tết là dịp sum họp, đoàn tụ, vậy Bà Thiên Hậu đã đi đâu?

Sao không đón Bà về cùng ăn Tết từ những ngày cuối năm hay ngay từ sáng mùng Một mà phải đến tối mùng Ba hết Tết rồi mới làm lễ đón Bà?

Đúng vậy, Bà có đi nên mới có đón về. Lần bóc tách dữ kiện qua các lời kể và qua quan sát bằng mắt, tôi dần dà nhận ra được câu chuyện đằng sau của cộng đồng người Hoa địa phương này. Họ điều chỉnh, liên kết nghi lễ Thiên Hậu với các phong tục ngày Tết của người Việt với nhau vì một mục tiêu rất đời: gắn bó, đoàn kết các thành phần tộc người (Việt, Hoa, Khmer). Hiện tượng này duy nhất chỉ có ở Cà Mau, trong khi đại đa số lễ hội lớn gắn với Bà Thiên Hậu thường rơi vào dịp dân sinh Bà ngày 23 tháng 3 âm lịch (như ở Chợ Lớn), hoặc rằm tháng Giêng (như ở Bình Dương).

Lễ cúng thỉnh Thiên Hậu hồi hương đêm mùng Ba kỳ thực là nghi lễ cuối trong chuỗi các nghi lễ bắt đầu một tuần trước Tết. Người ta tiễn Thiên Hậu về trời cùng dịp tiễn Ông Táo. Ông Táo, một trong Ngũ tự gia đường trong truyền thống người Việt và người Hoa, là vị thiên quan làm việc cho Ngọc hoàng Thượng đế trong từng hộ gia đình. Nhà nhà sắm lễ tiễn ông về trời ngày 23 tháng Chạp âm lịch và đón ông về sáng 30 Tết (cùng nghi lễ đón ông bà tổ tiên). Người Hoa địa phương làm lễ tiễn ông Táo muộn hơn một ngày, tức 24 tháng Chạp âm lịch. Ngày này, Ban quản trị miếu Thiên Hậu cũng làm lễ tiễn Bà về trời với tư cách là một Thiên quan cai quản đời sống tâm linh cộng đồng. Bà được các nhà nước quân chủ trước đây sắc phong "Thiên Hậu", vậy Bà là Thiên quan, "phụng mệnh xuống trần cai quản nhân gian". Nay đến cuối năm Bà phải vâng Thiên mệnh về trời bẩm báo Ngọc hoàng và xin hậu phúc cho nhân gian. Như vậy, ở Cà Mau không chỉ có các ông Táo trong từng gia đình mà còn có "bà Táo" ở cấp độ cộng đồng.

Sáng 30 Tết, trong khi nhà nhà làm mâm cơm Tất niên thỉnh mời ông Táo và tổ tiên đã khuất về lại gia đình cùng ăn Tết thì miếu Thiên Hậu không làm gì cả. Chẳng lẽ họ không muốn thỉnh Bà về ăn Tết sao? Lý nào lại như vậy?

Thiên Hậu hồi hương

Quả thật, trong niềm tin cộng đồng, Bà Thiên Hậu có quay trở lại trần gian ăn tết, nhưng là ăn tết với "gia đình Bà". Bà từng là nhân vật lịch sử (thời Tống ở Trung Quốc), vậy Bà cũng có gia quyến, họ hàng. Vào ngày cuối năm, "con cháu bà ở đâu đó (ám chỉ quê hương Bà ở Phúc

Kiến) cũng làm lễ rước Bà về ăn tết rồi!" "Bà có quê thì phải về quê chứ!" Ra là vậy!

Thiên Hậu vốn là một nữ shaman trên đảo Mi Châu ở Phúc Kiến, Trung Quốc vào thời Tống. Tương truyền bà có năng lực đặc biệt hơn người, có thể cứu cha thoát khỏi nguy hiểm ngoài biển trong giấc mơ của mình. Bà mất lúc 28 tuổi mà không vì bệnh tật gì. Dân làng tin rằng Bà thuộc về nhà trời, khi trời gọi Bà phải về. Dân làng dựng miếu thờ, gọi Bà là Má Tổ (Mazu). Dân đi biển tấp nập ghé qua đảo thấp hương cầu khẩn thuận buồm xuôi gió. Dần về sau người ta thỉnh thánh tượng về cất miếu ở địa phương họ để thờ, từ đó tín ngưỡng này rộng khắp vùng ven biển Hoa Nam với hàng triệu tín đồ. Nhà Tống vì muốn làm chủ vùng đất ấy, để lấy lòng dân, họ sắc phong Bà làm "Phu nhân". Nhà Nguyên vì muốn mượn đường biển vận chuyển lương thực từ Hoa Nam lên Hoa Bắc nhiều hơn, phải tận dụng thuyền phu Hoa Nam nên đã gia phong cho Bà làm "Linh phi". Nhà Minh nâng lên làm "Thiên phi", và nhà Thanh sắc phong cao nhất thành "Thiên Hậu" (chỉ đứng sau Ngọc hoàng Thượng đế). Người Hoa Triều Châu thời trước từ Quảng Đông đi biển đến dải đất Vĩnh Châu - Bạc Liêu lập nghiệp gặp nhiều nguy hiểm trên Biển Đông nên thỉnh hương án thờ Bà trên thuyền, đến nơi thì lập miếu thờ Bà. Vĩnh Châu, Sóc Trăng, Bạc Liêu, Cà Mau, Cái Nước, Sông Đốc... vì thế đâu đâu cũng có miếu Thiên Hậu.

Khi được hỏi vì sao phải là đêm mùng Ba Tết mới nghênh đón Bà Thiên Hậu về lại Cà Mau, một số người dân thuyết minh rằng theo phong tục sau khi ăn Tết xong, nhà nhà làm mâm cỗ tiễn "ông bà" đi vào sáng mùng Ba. Chắc rằng ở quê nhà của Bà Thiên Hậu, "con cháu" của bà cũng làm nghi thức tương tự. Bà phải mất thời gian để "di chuyển" từ cố hương đến Cà Mau. Vậy nên nghi lễ tổ chức vào tối cùng ngày mùng Ba là hợp lý nhất. Về lý tính, sự bố trí thời gian như vậy là phù hợp, sau mấy ngày Tết quần tụ gia đình, mọi người làm lễ tiễn gia tiên đi rồi (sáng mùng Ba) là có thời gian tham gia các hoạt động văn hóa cộng đồng và hội hè đình đám. Nghi lễ nghênh đón Bà Thiên Hậu đêm mùng ba Tết được xem như sự kiện mở đầu của chuỗi các hoạt động hội hè mang tính xã hội của phong tục Tết địa phương. Để rồi sau đó, người thì đi du xuân hay tham quan tứ xứ, kẻ quay lại trường học, nhiệm sở với những dự định mới trong năm. (Xem tiếp trang 69)

MỘT NĂM TRONG BIÊN GIỚI

Diễm Trang

Ngày 28 tháng Chạp âm lịch năm Kỷ Hợi. Tôi kéo chiếc va-li ra khỏi nhà người bạn ở Seoul. Kênh YouTube bạn đang mở loáng thoáng mấy từ "virus corona". Lúc đó, tôi đang nôn nao trở về Sài Gòn để kịp ăn Tết, chỉ nghĩ Corona chắc nguy hiểm cỡ cúm H5N1 hay Ebola là cùng.

Nhung quả không ngờ, sau chuyến công tác ở Hàn Quốc, tôi chưa có dịp ra khỏi Việt Nam suốt một năm nay và thay vào đó những hành trình quần quanh trong biên giới bắt đầu.

Sôi động phù sa

Mùng Tám Tết. Mất khoảng gần hai giờ, xe đưa chúng tôi từ Sài Gòn đến Tiền Giang. "Nắng vàng ươm, gió lồng lộng, sông nước mênh mang ấm áp phù sa thế này, virus nào dám bén mảng!" - tôi trung thành với thông tin "Corona sợ nhiệt độ cao". Bước lên một chiếc xuồng máy, di chuyển trên sông Tiền gần 10

phút, gia đình tôi đến được chỗ ở. Hai ngày ở Mekong Lodge thật thần tiên. Cả nhà thưởng thức những bữa ăn đậm chất Tây Nam bộ ngay tại nhà hàng của resort; chiều mát thì đạp xe vòng vòng thị trấn Cái Bè, ghé vô chợ, hít hà mùi sầu riêng thơm lừng rồi tạt qua quán chè buổi gần đó. Hoàng hôn còn ghé hàng ốc nóng dọc đường. Chùng đạp xe về resort thì trời đã tối thui. Con đường đất nhỏ quanh co rộn ràng tiếng ếch nhái. Thanh âm ấy lan tỏa đến tận phòng của chúng tôi nhưng chẳng làm ai mất ngủ.

Bữa ăn sáng có "view" là sông Tiền với ô rô, bần chua, cóc kèn, dứa nước, ghe xuồng và vô số đám lục bình xanh mướt, khỏe mạnh trôi dập

dềnh. Gió sông cùng nắng sớm ủa vào căng lồng ngực. Nhóm du khách châu Âu ở cùng resort lịch sự chào hỏi chúng tôi. Một chú người Hà Lan bập bỡm tiếng Việt: "Tôi qua có các phụ nữ trẻ bị buộc mặc áo màu hoa dưới sông đến phòng chị dựng lưới bắt muối. Gần sáng có một động vật có cánh bay không cao lắm và to hơn những con chim trên trời gây ra tiếng ồn, hình như nó cách chị 5 feet. Chị thích món cá dựng đứng ở đây lắm!". Chúng tôi cười như phú hộ được mùa khi "dịch" được ý của chú: "Tôi qua, các nữ nhân viên mặc áo tím lục bình đến tận phòng của chú để giăng mùng. Gần sáng thì một con gà ở gần đó gáy rất to. Chú thích món cá tai tượng chiên xù ở đây lắm!". Tôi giải thích sự khác biệt giữa "chị" và "chú" cho chú nghe bên chậu sứ rực đỏ hoa. Dõi theo ánh mắt màu xám khói xa xăm của anh hướng dẫn viên người Ý mặc áo chim cò màu vàng (tôi đoán chắc anh vừa tậu ở một nước Đông Nam Á nào đó), tôi thấy một chiếc thuyền có mui với bảng tên "Song Hạnh" nho nhỏ, bên trong có bộ bàn ghế mây kèm gối tựa. Quản lý resort giải thích với tôi đó là khách sạn di động mini dành cho khách thích cảm giác ở trên sông nước. Trang phục và những cử chỉ lãng mạn của đôi nam nữ trên thuyền khiến những thước phim *Người tình* thoáng qua tâm trí tôi.

Chiều hôm đó, chúng tôi đặt Grab taxi sang Cần Thơ, ăn lẩu mắm Thiên Lý trong một không gian du lịch chuyên nghiệp đến mức công nghiệp, khác hẳn ngôi nhà và khoảng sân cổ kính trong ký ức tôi mấy năm trước. Bến Ninh Kiều vẫn lộng gió. Chợ Ninh Kiều về đêm thưa thớt gian hàng. Tôi mua một chiếc giỏ lục bình

dù không cần thiết. Mờ sáng hôm sau, cả nhà đã có mặt ở chợ nổi Cái Răng, tận hưởng cảm giác vừa ồn ã vừa bình yên. Càng thăm thú miền Tây, tôi càng nhận ra nơi này không chỉ có sự gần gũi, bình dị mà còn có nét kiêu kỳ không nói của cô gái biết mình trẻ trung, quyến rũ. Điều quan trọng là chuyến đi đã giúp chúng tôi rũ bỏ được nỗi sợ "cô Na, cô Vi" ra khỏi đầu.

Khoảng đạt biển trời

Chuyến đi miền Tây ngẫu hứng, tươi vui đã mở đầu cho những hành trình liên quan đến sóng nước về sau. Với mong muốn được đi đó đây mà vẫn an toàn, chúng tôi ưu tiên chọn các bãi biển ấm áp ở Nam bộ và Nam Trung bộ.

Vũng Tàu và Long Hải chắc chắn là lựa chọn hàng đầu vì nhiều tiện tích. Đoạn đường di chuyển ngắn, hệ thống khách sạn và dịch vụ rất đa dạng để lựa chọn. Tôi có hai ngày hè tháng 7 ăn nghỉ hoàn toàn trong Oceanami Villa & Beach Club - Long Hải cùng đồng nghiệp. Trong một chuyến đi khác cùng hội bạn thân vào tháng 11, chúng tôi chọn khách sạn Malibu - Vũng Tàu để lưu trú. Lại một tối yên bình thưởng thức hải sản ở La Sirena, đi dạo dọc bãi sau, trò chuyện, trêu đùa nhau vui vẻ, ngồi ăn yaourt Hạ Long mà vẫn quẩy ké nhạc sàn của quán bar bên cạnh.

Biển Nam Trung bộ cho tôi những trải nghiệm tuyệt vời về bãi tắm, sự phong phú, tươi ngon của món ăn.

Chuyến đi Ninh Thuận của chúng tôi diễn ra vào giữa tháng 2, khi Ninh Thuận chưa hề bị đánh dấu là điểm có bệnh nhân nhiễm COVID-19. Nghỉ trên tàu lửa chưa đầy một đêm là đã có mặt ở Ninh Thuận. Anh tài xế taxi ở ga Tháp Chàm cẩn thận hỏi chuyện chúng tôi, nghe tiếng Việt rồi mới cho lên xe về resort TTC. Biển

xanh, nắng vàng, bánh căn, bún cá, tỏi tươi, bánh tráng mè, chợ cá làng Nại... khiến chúng tôi mê tít. Chùa Ông, thiền viện Trúc Lâm, tháp Chàm, Hòn Đá Dao... vẫn có khách du lịch viếng thăm. Người dân chẳng mấy quan tâm đến việc nên gọi tên virus là Corona hay là SARS-CoV-2. Thêm một ấn tượng tốt đẹp về biển Nam Trung bộ là lần ra Bãi Dài, Cam Ranh vào tháng 10. Khách sạn Movenpick thu hút du khách, đặc biệt là khách nước ngoài nhờ khuyến mãi nâng hạng phòng Deluxe lên biệt thự vào các ngày trong tuần, tháp chocolate mỗi xế hoàn toàn miễn phí và thác trượt nước dành cho trẻ em.

Những khi có lệnh giãn cách xã hội hoặc cảnh báo hạn chế đến chỗ đông người, tôi thường làm việc tại nhà và du lịch qua phim ảnh. Nhiều buổi chiều, tôi tìm đến những quán cà phê ven sông ở quận 2, quận 7, Bình Thạnh..., tưởng ra sông nước miền Tây và biển cả, cứ bàn thần với suy nghĩ không thể ngờ có một ngày con người buộc phải bắt đi bắt dịch trong thế giới phẳng.

Thi vị ngàn năm văn vật

Cuối tháng 11, tôi ra Hà Nội để dự một hội thảo. Khách sạn Dal Vostro ở phố Bảo Khánh gần sát Hồ Gươm. Thế là mỗi tối tôi đều dạo vòng quanh hồ, ăn kem và ngồi cà phê Thủy Tạ hóng mát, ngắm tháp Rùa đổi màu. Bất cứ lúc nào rảnh trong ngày là tôi và chị gái liền lê la ăn đủ thứ món ngon của 36 phố phường: phở, bún chả, xôi xéo, bún dọc mùng, bánh cuốn, cà phê trứng, yaourt lá nếp... Chúng tôi còn ra hồ Tây ngồi uống cà phê (chủ yếu "view" hồ), thăm chùa Trấn Quốc, phủ Tây Hồ. Món bánh tôm Hồ Tây ngay trước cổng phủ nóng hổi, giòn tan. Hầu như giờ nào trong ngày, tôi cũng được ngắm hồng thơm, cúc họa mi đẹp xinh trong những chiếc giỏ nằm ngoan trên yên sau xe đạp của người bán. Người Hà Nội giữ gìn truyền thống ngàn năm bằng những sinh hoạt thường nhật hết sức tự nhiên, phong vị đặc trưng của đô thị lâu đời không trộn lẫn với bất cứ nơi nào.

Vịnh biển phương Bắc đặc biệt hùng vĩ và nên thơ. Căn phòng tầng 9 của Hôtel Perle d'Orient Cát Bà cho tầm nhìn thẳng ra vịnh Lan Hạ. Ngồi ca-nô ngắm toàn vịnh suốt buổi sáng nắng đẹp, tắm ở đảo Khi hoang sơ, dạo bước dọc những hàng phượng đỏ như cầu đôi và ăn bèo bèo tươi rói nướng mọi trên nhà bè... trong những

ngày cuối tháng 6 là trải nghiệm khó quên. Trở về thành phố Hải Phòng, chúng tôi có những chiều ngồi cà phê 1986, tìm hiểu và so sánh chất lượng bánh đa cua ở các hàng nổi tiếng, nhâm nhi những ổ bánh mì thon mảnh quết pa-tê Cột Đèn và tương ớt. Cây đa 13 gốc, Phủ Thượng Đoạn và nhiều đền chùa nơi này rất phù hợp để phát triển du lịch tâm linh.

Tôi kể tên các nơi lưu trú và các thương hiệu khác trong bài viết hoàn toàn không vì mục đích quảng cáo (có ai thuê tôi đâu), mà vì muốn bày tỏ lòng tri ân của một khách du lịch hạng phổ thông được thụ hưởng chất lượng siêu ổn và giá cả vô cùng mềm mại. Một năm quá khó khăn cho ngành du lịch - nhà hàng - khách sạn vô hình trung lại giúp khách hàng có thêm quyền lợi. Chắc chắn, đầu tư vào du lịch nội địa (domestic tourism), chú ý thiết kế những chuyến đi ngắn ngày, tập trung vào dịch vụ nghỉ dưỡng và thưởng thức văn hóa địa phương đã và đang là giải pháp tối ưu của cả nhà tổ chức lẫn hành khách du khách trong thời điểm dịch bệnh toàn cầu chưa có dấu hiệu kết thúc ■

Đêm xuân...

(Tiếp theo trang 66)

Theo lời kể của một bác cao niên, nghi lễ tống tiễn Thiên Hậu về trời và về quê ăn Tết dịp cuối năm cũng như nghi lễ nghênh đón bà về Cà Mau đêm mùng Ba Tết đã có từ trước 1975 song mãi đến gần đây mới thực sự thịnh hành. Người ta nói "Phú quý sinh lễ nghĩa", sự phát triển vượt bậc kinh tế - xã hội ở địa phương sau Đổi mới đã làm thay đổi cuộc sống vật chất từng hộ gia đình, làm động lực thúc đẩy các hoạt động tinh thần. Việc gắn vai trò Bà Thiên Hậu với Táo quân và truyền thống kính nhớ ông bà, tổ tiên ngày Tết của người Việt và sự tham gia đồng đảo, đồng lòng của người dân địa phương đêm mùng Ba Tết ở miếu Thiên Hậu tự thân đã hàm chứa tất cả: hòa nhập văn hóa, xã hội giữa các tộc người sẽ bền chặt hơn khi họ hòa nhập đức tin và nghi lễ. Không gian nghi lễ, nếu vận dụng đúng, có thể trở thành nơi các cộng đồng tái tạo nên môi trường sống mới, tốt đẹp hơn.

Nếu có dịp về Đất Mũi, bạn đừng quên dừng chân phố thị Cà Mau. Ở đó, Thiên Hậu cõ miếu bên dòng sông Gành Hào sẽ là một điểm tham quan thú vị. Đồng thời, ở đó có một "Bà Táo" đang từng ngày từng giờ "ban phúc lành cho thiên hạ". Biết đâu bạn cũng sẽ được phần! ■

Cây của mùa Xuân

Phương Dung

Cây cối - giống loài chiếm phần lớn không gian Trái đất, hiện diện trước khi con người hiện diện - không chỉ cho nhân loại nơi trú ẩn, thực phẩm, công cụ lao động và chiến đấu, nhiên liệu, vật liệu, quần áo... mà còn trao tặng những ý niệm tinh thần sâu sắc.

Tượng trưng cho sự linh thiêng

Người nguyên thủy và người cổ đại mặc định mình là con cháu của cây cối. Những đại thụ và lùm cây được coi là nơi trú ngụ của đấng siêu nhiên hay các linh hồn. Ấn Độ, Ba Tư, Hy Lạp, La Mã, Ireland, khu vực Đông Nam Á... không thiếu những truyền tích kể về việc cây hóa thành người, người hóa thành cây hoặc tự hút vào cây. Vì đức tin đó, con người thời cổ thực hành nhiều nghi lễ có liên quan tới thực vật. Không có ngôi đền Hindu hoặc Phật giáo nào được hoàn thành mà không có một cây thiêng gần đó. Nơi nào có loài cây được "thiêng hóa", nơi đó sẽ trở thành trung tâm sinh hoạt của cộng đồng. Theo các ghi chép từ thời *Kinh Thánh*, những phiên tòa xử án được mở ra ngay dưới tán cây thiêng. Ở nhiều thị trấn và làng mạc châu Âu ngày cũ, cây sồi được kính trọng và bảo tồn như "cây công lý", là "nhân chứng" quan trọng trong tất cả lần quan tòa tuyên án.

Vì tính chất sinh sôi tự nhiên của giống loài, cây cối còn được con người trao nhiệm vụ bảo chứng cho lứa đôi kết hợp. Các nhà điền dã học đã lần theo dấu vết của những dân tộc cổ xưa, nơi mà hôn lễ vẫn còn được cử hành dưới tán đại thụ hoặc đôi nam nữ được hội đồng làng chọn lựa sẽ tiến hành giao hợp ngay trong rừng ở thời khắc đầu năm mới. Nhiều lễ hội quan trọng được tổ chức tại các khu rừng thiêng, nhất là lễ đón năm mới hay mùa mới. Cây cối, tự thuở ban sơ, đã tượng trưng cho sự linh thiêng, khả năng sinh sản và sự sung túc thịnh vượng.

Để bày tỏ thành ý và mong muốn kết nối sâu sắc với tính linh của cây, con người từ cổ chí kim đã nghĩ ra nhiều hình thức: buộc vải/dây ước nguyện lên cây; đặt tiền, đồ vật trên/dưới gốc cây; thắp nến, thắp hương và dâng lễ vật cúng cây; tuyên thệ trước cây; sử dụng các bộ phận của

cây làm bùa hộ mệnh... Người xưa đóng đinh vào cây với niềm tin có thể chuyển bệnh tật từ mình sang cây, chuyển đổi linh hồn giữa người và cây hoặc gửi gắm ước nguyện vào cây, đặc biệt là nỗ lực phòng trừ ma quỷ. Nhiều dân tộc có thói quen hôn và ôm cây với tất cả niềm thành kính thiết tha. Trong các cộng đồng đa thần ở Đài Loan, Trung Quốc, Indonesia, Lào, Úc, Mozambique, Ghana, Madagascar, Zimbabwe... cây cối gắn bó mật thiết với nơi chôn cất người mất, cho thấy mối liên hệ giữa linh hồn tổ tiên và tục thờ cây. Khi Nguyễn Du viết "Trông ra ngọn cỏ lá cây/ Thấy hiu hiu gió thì hay chị về" (*Truyện Kiều*) hoặc khi Nguyễn Đình Chiểu viết "Hoa cỏ nguì nguì ngóng gió Đông" (*Xúc cảnh*) thì tư duy sáng tạo của thi nhân đã hàm chứa quan niệm về tính linh của cây cối ở phương Đông.

Dấu hiệu của mùa xuân

Không biết chính xác từ khi nào, con người nghĩ ra việc đem cây về nhà trưng bày hoặc trang trí công phu vào mỗi độ xuân về. Chỉ biết rằng, ở một số quốc gia phương Tây, người ta tin rằng cây thông, linh sam hoặc thường xuân có thể xua đuổi tà ma và phù thủy. Từ thế kỷ XVI, người Đức đã bắt đầu đưa cây thông vào nhà, còn xây kim tự tháp bằng gỗ, trang trí thêm dây thường xuân và nến cho lung linh, sinh động. Việc thêm nến (sau này là đèn) vào cây thông Noel được cho là bắt nguồn từ lần Martin Luther (1483-1546) - nhà thần học, nhà cải cách tôn giáo người Đức - trông thấy những ngôi sao sáng lấp lánh qua những tán cây trong khu rừng vào một đêm mùa đông tăm tối. Cảnh tượng tuyệt vời đó đã truyền cảm hứng cho ông mang một cây linh sam vào nhà và trang trí bằng nến, để tỏ lòng biết ơn thiên nhiên và Chúa - ánh sáng của thế gian.

Ở Bắc bán cầu, ngày ngắn nhất và đêm dài nhất trong năm rơi vào ngày 21 hoặc 22 tháng 12, được gọi là ngày đông chí. Nhiều tộc người cổ đại tin rằng mặt trời là một vị thần và mùa đông giá lạnh khiến thần ốm yếu. Những cành cây thường xuân tươi tốt giữa mùa đông chính là dấu hiệu của mùa xuân kề cận, thần mặt trời sẽ hồi phục mạnh mẽ và chẳng bao lâu nữa thì mùa hè tung bừng sẽ đến. Người Pagan sử dụng các cành cây tươi trang trí nhà cửa trong ngày đông chí, vì chúng khiến họ nghĩ rằng mùa xuân sắp đến. Người La Mã cổ đại cũng trang trí cây linh sam đặt trong nhà vào năm mới. Vào lễ hạ

chí, người Ai Cập phủ đầy nhà ở những cây cỏ xanh - biểu tượng cho lòng sùng kính thần mặt trời.

Khi giá lạnh đi qua, cây cối hồi sinh và muôn hoa nở rộ. "Mùa xuân đã trở lại. Trái đất giống như đứa trẻ biết làm thơ" (Rainer Maria Rilke). Những bông hoa đẹp đẽ được tay người chọn đem về nhà, trang hoàng khắp các gian phòng, chẳng những mang lại không khí rục rịch, tinh khôi mà còn hàm chứa biết bao kỳ vọng và mong ước tốt đẹp. Thủy tiên, anh thảo, diên vĩ, tu-líp, bạch dương... được con người gắn cho các phẩm chất tốt đẹp như đức tin, sự trung thực, lòng dũng cảm, lòng bao dung, lòng trắc ẩn, tính thẳng thắn và rõ ràng, khát vọng vươn lên. Từ đỉnh hương, hồng, đào... lại được đính kèm những câu chuyện tình yêu lãng mạn. Người Celt cổ đại tôn vinh hoa táo như biểu tượng của tình yêu, hòa bình và đời sống trường thọ. Hoa nở dịp xuân về là ẩn dụ về cách mà vạn vật tự đổi mới nhiều lần, ngay cả khi chúng ta phải đối mặt với khó khăn thì sau cùng cũng sẽ thu được trái ngọt quả lành. Hoa nở rồi hoa tàn nhắc nhở con người sâu sắc về sự hữu hạn và vô thường của đời người "Thân như điện ảnh hữu hoàn vô/ Vạn mộc xuân vinh thu hựu khô" (*Thị đệ tử* - Vạn Hạnh thiền sư). Ý thức được điều đó, người Nhật đã biến mùa hoa anh đào nở thành lễ hội: "Dưới cây lao xao/ Chén canh đĩa cá/ Đều vương hoa đào" (Yosa Buson).

Bên cạnh các giá trị tinh thần, những lợi ích thực tế càng khiến cho thảo mộc được con người áp dụng, nuôi dưỡng. Những bông hoa mùa xuân chính là endorphin (chất giảm đau, giảm căng thẳng) hữu hình. Hệ thực vật sống động này giúp tăng cường sức khỏe ở nhiều cấp độ khác nhau. Màu sắc tươi tắn của chúng làm dịu cơn mỏi mắt trước màn hình. Mùi hương của chúng kích hoạt những dây thần kinh gây hưng phấn cho não bộ. Củ hoa thủy tiên vàng chứa galantamine, một chất hóa học được sử dụng trong điều trị bệnh Alzheimer. Các sách thảo dược cổ đại cũng khẳng định là mùi hương của hoa thủy tiên có thể làm dịu sự bất an.

Vì đức tin và truyền thống, vì ý nghĩa ấm áp và an lành, vì sinh lực dồi dào và bền bỉ và vì vẻ tươi thắm, ngọt ngào mà cây cối luôn có một vị trí đặc biệt mỗi dịp tết đến xuân về, dù ở bất kỳ nơi nào trên thế giới. Bởi lẽ, "Cây cối là nỗ lực bất tận của mặt đất để nói với thiên đường đang lắng nghe" (Rabindranath Tagore) ■

Tết nhớ Tết

Lê Quang Trọng

Mỗi ngày là một hành trình, nhưng sao mỗi năm có ba trăm sáu mươi lăm ngày trôi qua, người ta cứ đón chào ba ngày Tết về bên mái nhà sum họp. Phải chăng, nhà là nơi chất chứa yêu thương, và Tết là mùa uơm những yêu thương đâm chồi nảy lộc.

Một năm qua, chờ theo bao điều quen và lạ. Con người dẫu đi trăm hướng vẫn thấy mình đứng yên, mà thời gian thì vội vã qua đi không cách nào níu giữ được. Người ta nhìn những vết chân chim trên trán để biết mình không còn quá nhiều thời gian, người ta đong những cọng tóc bạc trên mái đầu để hiểu không có gì quý hơn những ngày sum họp. Và nhìn quanh một năm trôi qua kẽ tay lặng lẽ của mình, bạn không thấy nắm níu lại được gì trong lòng tay đầy những nụ hoa ước vọng, ngoài một mùa với vài ngày khi trời êm dịu tận trong tim.

Sáng mở mắt ra, tự dung thấy lòng phấn khởi. Phát hiện một điều rằng, thật ra mùa xuân đã đến tự hồi tối, khi mặt trời qua bên bờ của trời tây, trả lại nơi đây một bầu trời đêm, áp ủ những chồi xuân bừng thức dậy.

Giọt sương đầu mùa đọng trên cánh lá sáng nay, trong veo và tròn như một viên bi thuở bé. Ta chợt thấy ùa về những tháng năm xa lắc nào,

như mới hôm qua, thân thương quá đỗi. Có thể là mười năm, hai mươi năm... Thời gian không đi qua hàng ngày hàng giờ đếm được nhưng nó không quay về, chợt làm ta cảm thấy xốn xang, nhớ... nhớ.

Liệu pháp nhớ giúp con người lớn hơn. Ta có thể lớn thêm, chồng lên cao thêm về tuổi, về đời và về những khuôn hình ép trong tim ngày càng nhiều và chúng không bao giờ tràn ra khi quá đầy, quá cao, quá lớn. Hôm nào thức giấc chợt hỏi, mình đã bao tuổi rồi?

Có đứa trẻ hỏi ông nội của ông nội là ai? Ông nội nhớ hông? Ông già chợt hóa trẻ con, nhớ ời là nhớ ông nội mình chắc giờ gần hai trăm tuổi, ngày nào chóng gậy, áo dài khăn đóng, ngồi trước bàn quan, cho tiền lì xì tụi nhỏ. Giờ tụi nhỏ thành ông già, chợt nhớ xưa, nghe lòng trẻ con, thơ dại...

Đứa bé không ngờ câu hỏi của mình khiến ông nội trẻ hơn gần mấy chục năm rông nắng mưa. Tết đến, trồng lân, cây nêu, đòn bánh tét làm sống lại mấy mươi năm xa lơ la lác tưởng chừng như nguội tắt trong ông. Hôm nay, mở tung cánh cửa, thấy mai ra nụ, lá đọng đầy sương, ông già bước ra nâng từng chiếc lá, nhớ ngày nào cây chỉ mới đâm chồi hồi xuân năm năm. Nhưng năm nay nó lại ra hoa, cho nhà thêm vàng sắc xuân, mấy đứa cháu chạy quanh nghe vui thêm ngày Tết.

Rồi những con chim sẽ như cũng sấm cho mình bộ áo mới, tung tăng hót mừng. Bầy ong vui như ngày hội đi tìm mật ở những đóa hoa. Người người, xe xe chạy khắp đường. Tết mang đến cho mình những phút giây nghỉ ngơi, Tết mang đến cho mình những giờ vui vẻ, ấm áp bên bạn bè người thân, Tết mang đến cho mình những phút giây hóa thành trẻ con. Tết kỳ diệu, Tết cho ta liều thuốc trở về với mấy mươi năm, cũng trẻ con, cũng hồn nhiên và sống động...

Như những giọt sương sáng nay, ta lật tờ lịch mới, ngày sẽ qua, xuân cũng sẽ qua, Tết sẽ lùi xa... Rồi ba trăm sáu mươi lăm tờ lịch nữa, những công việc, tiền tài, mơ ước phía trước đang chờ và sẽ đến... Một năm sau, Tết lại về...

Mình thấy rồi, đầu đó, ở một cái Tết nào đó, mình lại thấy được hôm nay qua những giọt sương đầu mùa đọng lại trong veo trên tán lá. Tết. Tết diệu kỳ đến ngất ngây... ■

Người ta thường nói Sài Gòn hoa lệ, hoa cho người giàu sang và lệ cho người nghèo khó. Nhưng tôi nghĩ "lệ" nếu chỉ là những giọt nước mắt cay đắng của mưu sinh hay những đêm trọc trần gác tay lên trán với nỗi lo cơm áo thì buồn cho Sài Gòn của tôi quá. "Lệ" ở đây là tráng lệ, mỹ miều, là nổi vương vãn của những kẻ xa xứ và của những ai yêu tha thiết Sài Gòn. Nếu hoa lệ được hiểu theo nghĩa này thì Tết ở Sài Gòn chính là lúc hoa lệ nhất.

Ở Sài Gòn mà muốn quây quần bếp lửa nấu bánh tét, bánh chưng thì khá "căng" vì mọi người sẽ được một phen hú hồn thót tim khi một góc phố, con hẻm nào bỗng dựng bốc lên nghi ngút khói. Nhưng phải chăng vì thế mà nói Tết ở Sài Gòn nhạt nhòa hay Sài Gòn không có Tết. Nói thế thì tạo... à nhầm "tội nghiệp" vì nàng xuân nào đã bỏ quên Sài Gòn mà nghệ thuật chơi xuân ở đây cũng đòi hỏi một "level" chuyên nghiệp.

Tết đến Sài Gòn rất đột ngột. Sáng trời mở cửa thấy không khí lạnh lạnh, nhà nhà lục đục chuẩn bị bánh trái, chạy vào nhìn tờ lịch thấy ngày tháng in mực đỏ tươi là biết Tết đã kề bên rồi. Xóm giềng dường như ai cũng vui vẻ, rôm rả hơn, dù bận bịu nhưng hề gặp nhau là hồ hởi gọi chào "Mua đồ chưa chị? Coi vậy mà lệ! Tết nữa rồi hen". Thế rồi rạo rức chưa bao lâu thì nỗi ám ảnh mang tên dọn nhà xuất hiện. Cẩm nang sinh tồn phòng thi "mách" ta có thể đánh lui trắc nghiệm "A, B, C, D" nhưng muốn một cái Tết "an lành" chắc chắn không thể "lau lụi" cái mảng bụi cứng đầu trong khe ghế nhỏ xíu hay cái viền cửa tí te.

Ăn Tết Sài Gòn

Kha Huỳnh Kỳ Hương

Người sơn phết, dọn tủ ất hần là một nghệ nhân nên trong nhà ngoài phố cùng đồng lòng sửa sang cho xứng đáng làm một nghệ sĩ. Ngoài chuyện trang hoàng nhà cửa thì mọi người còn có cái thú tao nhã đi chợ "tiền xuân".

Ra đến chợ là đủ thứ hàng hóa khác nhau với tiếng trả giá của các chị, các cô để tậu về một món hàng ưng ý. Cúc, vạn thọ, mai, đào, hoa ly vẫn là "best seller" chưa bao giờ lỗi mốt. Tiếp đó là những trái bưởi da xanh, bưởi khắc chữ thư pháp điệu nghệ với cái cuống dài về vang được săn lùng như minh tinh để "chung cho sang" ba ngày Tết. Hai mươi ba tháng Chạp dân Sài Gòn cũng tất bật như ai, chuẩn bị thủ tục "cá chép" đưa ông Táo về trời báo cáo tình hình "bếp núc" nhân thế sau một năm buồn vui đủ chuyện. Guồng việc tất tả ấy phát cho dân Sài Gòn cái vé tàu tốc hành với cái view cửa sổ thật xịn. Chẳng mấy chốc mở cửa nhà đã đến Ba Mươi, mâm ngũ quả "cầu dứa cầu dừa" nhà nhà hơn hờ đem ra, nhét thêm cọc tiền để "cầu tiền dứa cầu dừa" cho đúng điệu. Mà ở Sài Gòn thì chắc chắn không thể thiếu tiết mục "cây cỏ mùa xuân" với đường hoa Nguyễn Huệ chật kín người trải hội. Không phải khen chứ hoa nào cũng đẹp mà người Sài Gòn cũng đẹp tựa như hoa.

Đã ra đến Nguyễn Huệ thì sẵn tiện tạt ngang "Phố ông đồ" tìm chút hoài niệm xưa. Trên con đường treo đầy áp những câu đối đỏ, đèn lồng, những bức tranh thủy mặc được trang trí lộng lẫy. Đặc biệt ở đây có những ông đồ "trẻ tuổi" áo dài, khăn đóng bày mực tàu giấy đỏ cho chữ giữa phố đông người qua. Dân Gò Vấp thì sang Lê Văn Thọ thăm thú làng hoa mua vài cây tắc giá mềm "xú xiu" hay mấy chậu hướng dương tươi thắm. Củ kiệu phải có thịt kho, giới trẻ Sài Gòn chơi Tết muốn "này nọ" và "ra trò" phải qua quận 1 "chill" tí với lũ bạn ở phố Tây Bùi Viện. Muốn hò hét nhện nhện thì phải nhanh chân ghé phố đi bộ đếm countdown, khi đồng hồ điểm 12 giờ pháo hoa sáng bùng cùng hô to "Chúc mừng năm mới". Tung bùng đến sáng mừng Một chưa tỉnh ngủ, tôi đã nghe thấy notice điện thoại báo "ting ting", "sương sương" một đàn update Facebook, Insta của chúng bạn bắt đầu du xuân chơi Tết. Không khí rộn hần lên khi "The voice" quy mô khu phố bắt đầu khởi động với giọng ca của các bác hàng xóm xen lẫn là "Thúy Nga Paris by night" với những tràng vỗ tay rộn rã khi MC giới thiệu nghệ sĩ Chí Tài và Hoài Linh.

(Xem tiếp trang 89)

Hương Tết Huế

Minh Thư

Tôi vẫn nhớ như in làn gió nhẹ nhàng và trong trẻo của hương xuân quê nhà tràn ngập lối đi. Huế - có lẽ khi nhắc đến người ta thường nghĩ tới sự bình yên, an nhàn và cổ xưa của vùng đất thần kinh thuở nào. Tết của Huế cũng có hương vị nhẹ

nhàng, sắc màu thanh bạch như thế.

Khi trên hè phố xuất hiện những bó hoa giấy Thanh Tiên - được làm thủ công bởi những người thợ lành nghề từ một làng nghề truyền thống lâu đời, cũng là lúc tôi thấy vị Tết đã thấm khắp không gian. Những bông hoa giấy ngũ sắc tượng trưng cho ngũ hành. Nếu bó thành tám bông tượng trưng cho "tam cương - ngũ thường" với bông hoa lớn giữa, thường là màu vàng (tượng trưng cho vua) hoặc màu đỏ (tượng trưng cho mặt trời). Cứ thấy hoa giấy Thanh Tiên được bày bán trên các sào, tôi cảm thấy Tết đã về.

Chợ Đông Ba - chợ nổi tiếng nhất ở Huế. Lúc nhỏ đối với tôi đó là cả thiên đường rực rỡ với đủ loại trái cây, áo quần, giày dép, mứt mốn, bánh kẹo... Bây giờ dù đã lớn nhưng mỗi lần vào chợ Đông Ba tôi vẫn thấy mình như lạc trong cái mê cung. Tuyệt vời hơn phải nói đến khu chợ Bãi Dâu - chợ đầu mối lớn nhất ở gần nhà tôi chuyên bán các loại nông sản từ hoa quả cho đến thịt cá. Buổi tối trong tiết trời lạnh giá, tôi dạo quanh khu chợ tấp nập thương nhân và khách mua hàng khắp thành phố. Tôi nhớ những chiếc xe tải chất đầy chuối xanh mơn mớn đọng sương đêm, những chiếc xe chở hoa từ Đà Lạt mang về về đẹp và mùi hương quyến rũ.

Có người nói: "Những cơn mưa Huế vào tháng Chạp vừa phù phàng lại như vừa nuôi nấng". Đúng thật sự! Những tháng cuối năm, mưa Huế làm người ta phải chặc lưỡi: "Mưa chỉ lạ, mưa đến buồn thối ruột thối gan". Mưa bay bay, mưa thơm, mưa u hoài của một vùng đất cổ đô đầy thăng trầm. Có lẽ cái cổ xưa và yên ắng của vùng đất này ngấm sâu vào những cơn mưa, để mỗi khi Tết về lại khiến người ta nhớ đến, tìm nó trong nỗi mong chờ. Không ai than trách mưa, vì đó là món quà mà thiên nhiên trao tặng cho người dân xứ Huế mấy trăm năm qua. Chẳng phải mưa trong thơ Trần Tế Xương: "Thánh thót mưa xuân ướt mái nhà/ Gió đông gọi khách nhớ người xa".

Chẳng phải mưa trong ca từ của Trịnh Công Sơn khiến sỏi đá cũng cần có nhau. Đó là mưa của Nguyễn Bính: "Trời mưa xứ Huế sao buồn quá/ Cứ kéo dài ra đến mấy ngày/ Nhớ ai, ai nhớ mà thương nhớ". Mưa Huế mang nặng tâm tư của những người con với nhiều nỗi niềm, ngày ngày chăm chỉ sống và làm việc, yên bình và nhẫn nại.

Tôi thích đi dạo một mình trong mưa xuân ở Huế, lắng lòng mình lại một chút để nghe thanh âm của tiếng chuông chùa vang xa trong làn bụi nước, đi chậm lại một chút để ngắm quang cảnh an nhiên, trầm mặc của chốn kinh thành. Tiếng chuông ngân vọng, trang nghiêm đã hẳn sâu vào đời sống tâm linh của vùng đất được mệnh danh là kinh đô Phật giáo này. Đất đai, khí hậu, lịch sử, văn hóa, truyền thống và Phật giáo dung hòa vào nhau, tạo nên con người Huế theo một cách riêng, hướng nội và đi vào chiều sâu tâm thức. Nhớ những ngày mưa xuân nhẹ nhàng, cùng đứa bạn thưởng thức chén đậu hũ

nóng trên chùa Thiên Mụ nhìn cảnh núi sông lãng mạn. Đó là khoảnh khắc mà tôi muốn dừng lại mãi, để quên hết những muộn phiền ngoài kia. Khi cơn mưa dừng lại nhường chỗ cho nắng ấm, đó là những ngày Tết rộn ràng của lòng người hòa trộn với muôn sắc hoa...

Ở nơi đất rộng người đông này, mỗi ngày luôn hối thúc tôi chạy với công việc, bù đầu trong những lo toan. Nhưng hương vị Tết quê vẫn nhắc nhở tôi, vẫn níu giữ chân tôi một ngày nào đó phải trở về. Đi là để trở về. Đi để thấy cái Tết cũ mà tôi đã trải qua 18 năm nay hóa ra lại mới, lại đẹp như vậy. Tôi lặn ngụp trong hương Tết quê để mong ngóng những miếng mứt ngọt lành của Kim Long, trở về tắm trong ánh nắng xuân rực rỡ cùng muôn hoa làng Phú Mậu. Và được đón lấy những ban mai, những thủ thi, những cái ôm của những người thân yêu nhất. Khi đó tôi như nghe thấy hơi thở bà tôi thoảng qua bên tóc mai của mình... ■

Một năm...

(Tiếp theo trang 56)

10. Gia đình: Những phận người trong phòng chờ lịch sử

Svetlana Alexievich (*Chiến tranh không có một khuôn mặt phụ nữ*), Haruki Murakami (*Ngậm*) và Phan Thúy Hà (*Đừng kể tên tôi, Tôi là con gái của cha tôi*) đã có một cuộc gặp gỡ lạ thường. Họ dẫn mình vào góc tối nhất của xã hội, gọi tên sự thật đang bị giam mình trong phòng chờ của lịch sử, để thấu hiểu và chữa lành.

Gia đình đánh dấu sự trở lại của Phan Thúy Hà sau hai tập sách về thân phận của những người lính Việt thời hậu chiến. Vẫn là những ghi chép tỉ mỉ, những cuộc chuyện dốt tận tâm

can, những ký ức rời rạc, ngồn ngộn và sắc lạnh, ráo riết tuôn tràn sau sự cảm lạnh kéo dài quá vãng đời người. Đó là câu chuyện về cuộc cải cách ruộng đất vào khoảng giữa thập niên 1950.

Khác với các thăm dò, ẩn mình sau những hư cấu nhất định của dòng văn học về đề tài này, *Gia đình* của Phan Thúy Hà là câu chuyện về một lịch sử cần được sòng phẳng, của những những danh tính lấp đầy trang viết qua 19 câu chuyện. Họ là những chứng nhân bị thời gian khước từ, những tiếng nói từ vùng quê Nghệ An, Hà Tĩnh, Nam Định. Ở đó, người ta bắt gặp những mảnh đời bị vùi lấp trong cơn mưa trần thế. Những nhân tính bị đánh mất, những tội lỗi được sám hối muộn màng và hơn hết, là sự bao dung, tha thứ. Tất cả họ đã cho thấy ký ức không mất đi và không thể tước đoạt. Trong sự lặng thinh, nó càng được lưu giữ, khắc ghi một cách kiên cường ■

Bất bầy trâu về lại chuồng, ba vẫn dặn đi dặn lại chị em chúng tôi phải chăm sóc bầy trâu cho thật cẩn thận. Ba nói con vật cũng như con người, cũng cần "ăn Tết" và nghỉ ngơi. Ba dọn dẹp thật sạch chuồng trại, tắm rửa cho trâu sạch sẽ như cái cách ba trả ơn cho bầy trâu cùng ba quanh năm mưa nắng.

Có đôi khi tôi còn phân bì rằng ba lo cho bầy trâu ấy còn hơn chị em chúng tôi. Buổi sáng ngày cuối năm, ba loay hoay với bầy trâu mà chẳng thèm để ý đến công việc bếp núc trong nhà. Mẹ bận bịu với nhà cửa, bánh trái mà tôi thì chẳng thể phụ giúp được gì cho mẹ. Ba giao cho tôi việc thay rơm mới trong chuồng trâu còn ba đóng lại những cái thanh ngang đã mục. Tôi tức anh ách khi nhìn thấy dáng vẻ dửng dưng của đám trâu đen trùi trùi, mắt nhìn tôi như thể muốn nói "làm đàng hoàng cho tụi tui nghen". Những lúc khom lưng ôm rơm, tôi chỉ muốn đánh cho đám trâu một trận đã đời khi thấy đám bạn trong xóm đã bắt đầu xúng xính quần áo mới, đi khắp đầu làng cuối xóm. Ba vẫn cẩn thận đóng từng cây đinh, thay từng tấm ván, bỏ thêm rơm khô vào trong chuồng. Rót chén trà, ba nhìn bầy trâu với cái nhìn trìu mến như thăm cảm ơn bầy trâu đã cùng ba suốt bốn mùa cơ cực.

Ba ngồi thở dài "tội nghiệp tụi mày quá". Ba dắt bầy trâu ra tắm rửa sạch sẽ để chuẩn bị đón chào năm mới. Ba nói, hời ra ở riêng, ba mẹ chỉ mua được một con nghé con. Tẩn tiện mãi rồi cũng có bầy trâu như hôm nay. Ba nhớ tính nết của từng con trâu một, con này thích ăn cái gì, con kia có tật ở đâu. Nhiều khi tôi cảm thấy ba còn thương bầy trâu hơn cả tôi, cho nên mỗi khi ra đồng chăn trâu, tôi vẫn thường tìm cách để

"trả thù" nó. Một hôm, tôi cố tình quật mạnh vào mông trâu. Nó đau điếng, chạy thục mạng về phía trước. Ba lấy cây quất vào mông tôi rồi hỏi "con có thấy đau không". Mắt tôi rung rung mà không nói được gì. Ba nói "Con trâu nó cũng biết đau. Mình mắc nợ nó nhiều rồi, không có nó chắc cả nhà đã chết đói".

Chiều đó khi mọi việc đã xong xuôi, má nhìn chuồng trâu có vẻ thơm mát hơn trong nhà. Mẹ cười "Tết ra chuồng trâu ở cho rồi". Nhưng mẹ chẳng bao giờ than phiền việc ba chăm sóc bầy trâu như thế nào. Mẹ cũng "cưng" bầy trâu như ba. Trước buổi chiều cuối năm, mẹ đã chuẩn bị thức ăn dự trữ cho trâu, mẹ nói "Tết nhất phải để cho trâu ăn uống đầy đủ". Mẹ không muốn trâu bị đói, như vậy sẽ là điềm không lành, trâu sẽ không khỏe mạnh suốt một năm sau đó. Nhưng trên hết, ba mẹ muốn trả công cho bầy trâu thật xứng đáng.

Sáng mừng một Tết, ba phụ mẹ bụng thức ăn cho bầy trâu. Thức ăn đầy máng, cỏ được ba cắt từ khuya vẫn còn tươi (ba không cắt sáng mừng một, vì mọi vật đều có linh hồn và cũng cần ăn Tết). Nhìn bầy trâu say sưa ăn uống, ba mẹ thở thào nhẹ nhõm rồi mới bắt tay chuẩn bị thức ăn trong nhà. Mâm cơm đầu năm rộn rã tiếng cười và trong những câu chuyện đầu năm, ba mẹ vẫn không nhắc bầy trâu trong chuồng đang say giấc. Hàng xóm nói, năm nay năm con trâu cực lắm. Người làm ruộng thường gắn đặc tính của con giáp vào vận hạn cả năm. Ba tôi chỉ cười, năm nào cũng vậy, phải làm thì mới có ăn. Bầy trâu trong chuồng, cũng đã được nghỉ ngơi sau bao ngày vất vả trên đồng.

Tôi ngồi nhìn những tia nắng xuyên qua vòm lá, tiếng bầy trâu lại cực kịch khi ba mẹ rón rén đổ thức ăn vào máng. Dấu sao bầy trâu cũng thật đủ đầy vào một ngày đầu năm. Và tôi cầu mong năm sau ba mẹ bớt cực nhọc hơn và bầy trâu cũng vậy... ■

Bầy trâu của ba...

Chí Ngoan

Mộng Tuyền

Tết quê

*Muộn mằn ngày nắng
Giọt sương mê ngủ trên cành
Bầy én liệng vòm trời xanh biếc
Mắt mơ màng mở cửa xuân.*

*Đêm dịu dàng mẹ ngồi bên bếp lửa
Mùi bánh quê thao thức những mong chờ
Tiếng cười đùa làm mưa thêm ấm
Giọt mồ hôi rơi gương mặt mẹ rạng ngời.*

*Quá nửa đời người bôn ba xứ lạ
Bỗng ngập ngừng hương vị xưa xa
Mâm cơm chiều đượm tình nhân nghĩa
Bình yên rót đầy trong nỗi nhớ Tết quê...*

Vĩnh Hy

Mơ xuân

*Mùa ngang qua ngõ ngày níu gió
Một buổi hạ đi, thu mênh mông
Xuân vừa đang tới, đông gần vắng
Sương lạnh còn giăng như sao đêm.*

*Ta ngồi dệt nắng thêu tấm áo
Nghe phố nằm im xuân xôn xao
Thương tìm bóng ngõ, hoa tràn xuống
Nắng bỗng nằm yên nghe hạnh hao.*

*Xuân về trước ngõ tươi màu áo
Thấy dáng em về nghe nôn nao
Uơm đầy lưng nắng màu nhung nhớ
Phố nhỏ bỗng đầy trong đêm mơ.*

Vĩnh Tuyền

Nỗi nhớ mùa xuân...

*Về trong nỗi nhớ mùa xuân
Cành mai tươi thắm bước chân ngập ngừng
Em thơ áo mới tương bừng
Rót vào năm tháng miết từng sợi thương.*

*Áo bay trắng cả con đường
Nụ cười em nhỏ còn vương phía người
Lộc non vừa nhú xanh tươi
Bánh quê mẹ nấu ba mươi thơm lành.*

*Ngõ quê thấp thoáng người dưng
Trong theo ánh mắt lưng chừng nhớ quên
Con đồ chờ khảm lênh đênh
Ngày về nước mắt phía bên kia chiều.*

*Ta về nói lại bờ yêu
Gói vào lòng mẹ những điều bình yên
Xuân quê chợt đến thật hiền
Nắng xuân rót lại bên hiên lặng thắm... ■*

10 SỰ KIỆN ĐƯỢC GIỚI TRẺ QUAN TÂM TRONG NĂM 2020

Thanh Vy - Nguyễn Hải

Năm 2020 trôi qua đầy biến động với nhiều sự kiện mang tính toàn cầu: Đại dịch COVID-19, thiên tai, bầu cử tổng thống Mỹ, âm nhạc Underground lên ngôi... đã thu hút sự quan tâm đặc biệt của giới trẻ.

1. Việt Nam - Điểm sáng chống dịch COVID-19 của thế giới

Ngày 9/12, Google công bố Danh sách Google Year in Search 2020 (Google một năm tìm kiếm 2020), trong đó "Coronavirus" là từ khóa đứng đầu bảng. Đến nay, dịch bệnh đã lây nhiễm hơn 77 triệu người trên thế giới, khiến gần 1,7 triệu người chết kèm theo sự tàn phá trên mọi lĩnh vực đời sống xã hội.

Nhưng cũng trong năm nay, Việt Nam trở thành một trong những quốc gia tạo ấn tượng mạnh nhất trên trường quốc tế về công tác phòng dịch COVID-19 hiệu quả. Theo thống kê của WHO, Việt Nam là quốc gia có tỷ lệ ca mắc COVID-19 trên tổng dân số thấp thứ 2 của khu vực Tây Thái Bình Dương.

Ngày 12/12, trong bài viết về Nano Kovax, báo *Nikkei Asia* của Nhật nhận định: Việt Nam là một trong số 42 quốc gia có thể sản xuất vaccine ngừa COVID-19 đáp ứng các tiêu chuẩn của WHO.

Việt Nam là điểm sáng hiếm hoi của thế giới trong cuộc chiến chống COVID-19 suốt năm qua. *Nguồn: tintuc.vn*

2. Hiệp định EVFTA chính thức có hiệu lực

Từ ngày 1/8, Hiệp định Thương mại tự do Việt Nam - EU chính thức có hiệu lực. Hiệp định này không chỉ tạo động lực cho kinh tế Việt Nam phát triển mà còn gia tăng vai trò, vị thế của nước ta trên trường quốc tế.

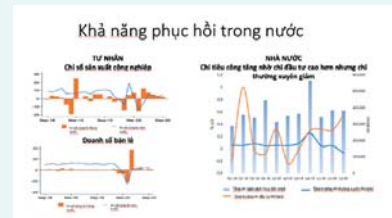
Theo đó, EU sẽ xóa bỏ 99,2% số dòng thuế cho hàng xuất khẩu của Việt Nam và thực hiện các cam kết về thương mại, sở hữu trí tuệ để giúp nâng cao chất lượng đầu tư vào Việt Nam. Hiệp định EVFTA cũng đặt ra những thách thức cho Việt Nam trong việc tuân thủ các cam kết và tham gia hệ thống giải quyết tranh chấp giữa chính phủ và nhà đầu tư, đặc biệt là phải chú trọng đến quy tắc xuất xứ hàng hóa xuất khẩu.

Sau gần 10 năm kể từ ngày khởi động đàm phán, Hiệp định Thương mại tự do Việt Nam - Liên minh châu Âu chính thức có hiệu lực. *Nguồn: buinland.com*

3. GDP tăng trưởng trong bối cảnh kinh tế toàn cầu suy thoái

Trong khi kinh tế toàn cầu suy thoái nặng nề do ảnh hưởng của đại dịch COVID-19, Việt Nam là

Nghiên cứu về khả năng phục hồi kinh tế Việt Nam của TS Jacques Morisset - Chuyên gia kinh tế trưởng Ngân hàng Thế giới tại Việt Nam. *Nguồn: Lao Động*

một trong số ít quốc gia có tốc độ tăng trưởng tổng sản phẩm (GDP) từ 2-3%.

Kinh tế Việt Nam cũng ghi nhận những điểm sáng như: xuất siêu đạt mức kỷ lục hơn 20 tỷ USD, thu hút 2.500 dự án đầu tư trực tiếp nước ngoài với tổng số vốn đăng ký đạt gần 15 tỷ USD, khoảng 180 ngàn doanh nghiệp thành lập mới và quay trở lại hoạt động, tăng 0,9% so với năm trước. Đặc biệt, lần đầu tiên chỉ trong vòng một năm, Ngân hàng Nhà nước đã 3 lần giảm lãi suất điều hành.

Đây là thành quả to lớn của Việt Nam trong việc thực hiện mục tiêu kép "vừa phòng chống dịch, vừa phát triển kinh tế".

4. Ra mắt robot trí tuệ nhân tạo do người Việt sản xuất

Ngày 21/11, tại diễn đàn Công nghệ giáo dục EDU 4.0, Trí Nhân - người máy AI đầu tiên của Việt Nam được ra mắt công chúng. Trí Nhân là robot nam cao khoảng 1,8m, được in 3D với 5 giác quan,

Robot AI Trí Nhân tại buổi ra mắt. Nguồn: Thanh Niên

có các yếu tố mô phỏng sinh học như tim, phổi nhân tạo và chuỗi ADN.

Robot Trí Nhân được sáng chế để phục vụ giáo dục, hỗ trợ việc dạy học của giảng viên và học tập của học sinh, sinh viên thông qua giải đáp "facts & figures". Trí Nhân có thể trả lời được các kiến thức của hầu hết lĩnh vực, nhất là toán học. Đặc biệt, chàng robot này còn có cá tính, trí tuệ, cảm xúc riêng và có khả năng đóng vai như một người bạn thân.

Trí Nhân được giới chuyên gia đánh giá cao, mở ra kỳ vọng ứng dụng và phát triển trí tuệ nhân tạo ở Việt Nam.

5. Thiên tai gây thiệt hại lớn trên nhiều địa phương

Năm 2020 ghi nhận nhiều diễn biến thiên tai bất thường. Trong đó, lũ lụt miền Trung được xem là đợt lũ lụt lịch sử mới với mức báo động IV, cấp bậc thiên tai nguy hiểm, rủi ro rất lớn của Việt Nam.

Chỉ trong tháng 10 và 11/2020, đã có 7 cơn bão liên tiếp đổ bộ vào miền Trung, trong đó cơn bão số 9 mạnh nhất trong 20 năm trở lại

Thôn Hữu Tân, xã Tân Ninh, huyện Quảng Ninh (Quảng Bình) bị nước lũ cô lập hoàn toàn. Nguồn: TTXVN

đây. Mưa lũ kéo dài gây sạt lở kinh hoàng tại Thủy điện Rào Trăng 3 (Thừa Thiên - Huế), Nam Trà My và Phước Sơn (Quảng Nam), Hướng Hóa (Quảng Trị), làm 249 người chết, mất tích; khoảng 50.000 ha lúa, hoa màu bị thiệt hại; hơn 4,5 triệu con gia súc, gia cầm bị chết, cuốn trôi. Đồng thời, tình trạng sạt lở bờ sông, bờ biển tiếp tục xảy ra tại Đồng bằng sông Cửu Long, động đất ở Mường Tè (Lai Châu), Mộc Châu (Sơn La)... cũng gây tổn thất lớn về người và tài sản.

6. Tiệc trăng máu: Hiện tượng phòng vé Việt sau đại dịch

Tiếp nối *Ròm*, *Tiệc trăng máu* là tác phẩm điện ảnh Việt thứ hai ra mắt công chúng sau thời gian dài phòng vé "ngủ đông" vì dịch COVID-19. Với doanh thu 175 tỷ đồng (tính đến ngày 1/12), bộ phim này thuộc top 5 phim Việt ăn khách nhất mọi thời đại, chỉ đứng sau *Hai Phượng*, *Cua lại vợ bầu*, *Mắt biếc* và *Em chưa 18*. *Tiệc trăng máu* xác lập kỷ lục là phim điện ảnh đầu tiên của Việt Nam đứng đầu phòng vé suốt 4 tuần đầu công chiếu.

Bộ phim xoay quanh một trò chơi đơn giản là mọi người phải công khai toàn bộ nội dung tin

Poster phim *Tiệc trăng máu*. Ảnh: CGV

nhắn, cuộc gọi, email, thông báo ứng dụng mà mình nhận được. Trò chơi nhỏ đơn giản lại trở thành cuộc đấu cân não đầy kịch tính và kích thích sự tò mò của con người về bí mật của người khác. *Tiệc trăng máu* đã bóc trần bản chất con người, lôi cuốn khán giả bởi những cú plot-twist đầy bất ngờ.

7. Âm nhạc Underground từ "lạch ngàm" bước ra ánh sáng

Đầu tháng 8, nhạc Việt bị khuấy động bởi dòng nhạc Underground lần đầu tiên bước ra ánh sáng. Với sự đổ bộ của hai gameshow đình đám *Rap Việt* và *King Of Rap* đã chính thức mang rap đến công chúng qua lượt rating luôn "on top" trên nhiều nền tảng. Loạt ca khúc từ các thí sinh sau chương trình được khán giả chia sẻ rầm rộ, replay liên tục như *Bắc Kim Thang*, *Người cha cầm*, *Sợ quá cơ*, *Cái gì cũng giận...*

Rap Việt - dòng nhạc vốn thuộc

Sau 37 giờ ra mắt, MV *Đi về nhà* của rapper Đen Vâu chính thức đạt vị trí Top 1 Trending YouTube Việt Nam với 7,2 triệu lượt xem. Nguồn: tin.vn

về "thế giới ngầm" - đang có xu hướng lan rộng trên các bảng xếp hạng V-pop. Nhiều ca khúc rap hit "triệu views" từng chiếm giữ Top 1 trending của YouTube trong suốt thời gian dài như *Hồng nhan - Jack*, *Bigcityboy - Binz*, *Hai triệu năm - Đen Vâu...*

8. Cà phê bọt biển trở thành

"hot trend" trong mùa dịch

Trong thời gian cách ly xã hội, nhiều người trẻ đã làm món cà phê bọt biển và đồng loạt đăng tải lên các trang mạng xã hội. Cà phê bọt biển hay cà phê Dalgona "làm mưa làm gió" trên các nền tảng công nghệ như Facebook, Instagram, Tik Tok với hashtag #dalgonacoffee.

Cà phê bọt biển là thức uống của Hàn Quốc gây "bão" vào cuối năm 2019. Tuy nhiên, đến đầu năm 2020 khi dịch COVID-19 bùng phát, các quán cà phê đóng cửa, người dân được chính phủ khuyến cáo không ra đường thì thức uống này trở thành "hot trend" ở Việt Nam.

Dalgona cà phê có "ngoại hình" bắt mắt nhưng rất dễ làm với các nguyên liệu đơn giản như cà phê hòa tan, sữa tươi. Sau trào lưu, cà phê bọt biển cũng trở thành món mới trong menu của nhiều quán giải khát.

9. Hai huyền thoại thể thao chia tay thế giới

Đó là Kobe Bryant và Diego Maradona.

Huyền thoại bóng rổ Kobe Bryant qua đời sau vụ tai nạn trực thăng ngày 26/1. Cầu thủ này đã 5 lần vô địch giải bóng rổ nhà nghề

Bầu cử Tổng thống Mỹ là sự kiện chính trị quốc tế nổi bật vào cuối năm 2020.

Mỹ NBA, 2 huy chương vàng Olympic và 18 danh hiệu All-stars. Không chỉ giới thể thao, "Rắn Mamba đen" Kobe Bryant còn để lại nhiều thương tiếc cho giới nghệ sĩ và người hâm mộ trên thế giới.

Ngày 25/11, truyền thông Argentina xác nhận "Cậu bé vàng" Diego Maradona đã mất ở nhà

Sự ra đi của Kobe Bryant và Diego Maradona đã khiến cả thế giới tiếc nuối.

Ảnh: sportmedia.new

riêng sau cuộc phẫu thuật u não. Maradona là tiền đạo lừng danh của đội tuyển bóng đá Argentina và nhiều câu lạc bộ lừng danh ở châu Âu. Người hâm mộ xứ tango đã đổ ra khắp nơi trên đường phố để hát, thấp nền, gọi tên Maradona. "Vua bóng đá" Pele ngậm ngùi viết: "Thật buồn khi mất đi một người bạn, thế giới mất đi một huyền thoại".

10. Gay cán bầu cử tổng thống Mỹ

Cuộc bầu cử Tổng thống Mỹ lần thứ 49 diễn ra từ ngày 3/11, với cuộc đua của hai ứng viên Joe Biden và Tổng thống Mỹ đương nhiệm Donald Trump.

Nhiều vấn đề nổi cộm trong quá trình bầu cử như cuộc tranh luận gay gắt của hai ứng viên, Donald Trump bị nhiễm COVID-19, nghi vấn gian lận phiếu bầu, biểu tình diễn ra căng thẳng... Tất cả khiến cho cuộc bầu cử tổng thống Mỹ năm nay được chú ý hơn bao giờ hết.

Đây cũng là cuộc bầu cử mà tỷ lệ cử tri bỏ phiếu đạt mức kỷ lục chưa từng thấy kể từ năm 1900, khi cả Trump và Biden đều nhận hơn 74 triệu lá phiếu, vượt qua số phiếu kỷ lục của Barack Obama là 69,5 triệu vào năm 2008. Kết quả, Joe Biden đã đắc cử với 306 phiếu đại cử tri và được dự đoán sẽ trở thành tổng thống thứ 46 của Hoa Kỳ ■

Cà phê bọt biển là thức uống nổi bật của giới trẻ trong năm nay. Ảnh: gadgetsafrica.com

HCMUS.TWICE GIÀNH NGÔI VÔ ĐỊCH GIẢI AN TOÀN THÔNG TIN ASEAN

Hoàng An

Hai lần đứng nhất vòng sơ khảo và chung khảo với điểm số lần lượt 6.064 và 6.900, đội HCMUS.Twice của Trường ĐH KHTN ĐHQG-HCM đã giành giải Nhất cuộc thi *Sinh viên với An toàn Thông tin ASEAN năm 2020*. Ngay sau đó, nhóm này đại diện cho Việt Nam tham gia cuộc thi *An toàn Thông tin Cyber SEAGame 2020* và giành ngôi vị Á quân.

Thầy Trần Anh Duy (đứng đầu, bên trái) và 4 thành viên đội HCMUS.Twice gồm: Quốc Trung, Vương Hy, Hoài Lâm, Hồng Ân.
Ảnh: Hoàng An

Đây được xem là sự "khẳng định bất ngờ" khi lần đầu tiên sinh viên trường đại học này tiến vào vòng chung khảo và "ẵm" trọn chức vô địch sau nhiều năm liền vắng bóng trên đấu trường quen thuộc.

"Twice" không đơn giản là tên nhóm nhạc

Đội HCMUS.Twice gồm 4 bạn: Vương Hy, Nguyễn Hy Hoài Lâm, Nguyễn Thụ Hồng Ân và Nguyễn Quốc Trung. Họ là sinh viên lớp Cử nhân tài năng ở các khóa khác nhau của Khoa Công nghệ Thông tin (CNTT) và đều là thành viên Câu lạc bộ An toàn Thông tin (ATTT) do thầy Trần Anh Duy - Trưởng đoàn nhóm HCMUS.Twice, giảng viên Bộ môn Công nghệ Phần mềm, Khoa CNTT - làm chủ nhiệm. Được biết, thầy Trần Anh Duy cũng là người đứng ra tổ chức cuộc thi ATTT cấp trường theo cách thức như một giải đấu cấp khu vực để tìm

ra những "quân cờ" chủ chốt tham gia sân chơi lớn về ATTT.

Trải qua vòng thi cấp trường, thầy Trần Anh Duy đã chọn ra 3 đội xuất sắc tham gia vòng sơ khảo cấp khu vực cuộc thi *Sinh viên với ATTT ASEAN*. Sau vòng sơ khảo, đội HCMUS.Twice dẫn đầu bảng, tiếp tục vào vòng chung khảo và mang thành tích "khủng" về cho trường. Vòng chung khảo diễn ra ở Hà Nội, đây cũng là lần xuất quân đáng nhớ của 5 thầy trò. Sau khi nhóm được xướng tên giải Nhất ở vòng chung kết, cả 5 người nhận ra "Twice" không đơn giản là tên một nhóm nhạc.

"Em nghĩ đó là một lời tiên tri khi nhóm hai lần liên tiếp đứng đầu bảng xếp hạng ở hai vòng thi" - Quốc Trung vui vẻ nói. Vương Hy tiết lộ thêm: "Cũng có lẽ vì nhóm đã cùng nhau cầu nguyện chiến thắng ở đền Ngọc Sơn". Chia sẻ về tên gọi của nhóm, thầy Trần Anh Duy cho biết,

Nhóm thường có những buổi trao đổi kiến thức và tài liệu để học hỏi nhau.
Ảnh: Hoàng An

Twice là một nhóm nhạc nổi tiếng ở Hàn Quốc, cùng với hai đội được chọn ở vòng thi cấp trường đều mang tên hai nhóm nhạc Kpop là Blackpink và RedVlet. Khi một mình Twice đứng riêng có thể sẽ không ai nhớ đến nhưng nếu cả 3 đội cùng tiến sâu vào vòng trong và đứng cạnh nhau, tất cả sẽ được mọi người chú ý.

Theo thầy Trần Anh Duy, 4 bạn trong HCMUS.Twice là những mảnh ghép bổ sung cho nhau. Mỗi thành viên đều mạnh về một mảng để đảm bảo khi thi đấu ai cũng có nhiệm vụ riêng và thể hiện được sở trường của mình.

"Chẳng hạn, Vương Hy chuyên về mảng mã hóa, Hoài Lâm và Hồng Ân mạnh ở mảng khai thác lỗ hổng cho web. Còn Quốc Trung tuy là thành viên nhỏ tuổi nhất, chỉ mới là sinh viên năm 3 nhưng mảng khai thác lỗ hổng phần mềm và dịch ngược mã nguồn thì ở trường chưa ai qua được em. Đây cũng là 4 đề tài lớn trong bài thi, nên sự lựa chọn 4 bạn này về một đội, theo tôi là phù hợp nhất" - Thầy Trần Anh Duy khẳng định.

Giải thưởng tiên phong

Đối với Trường ĐH KHTN có lẽ đây là lần

đầu tiên mà trường ra quân một cách bài bản và cũng là lần đầu tiên trường giành trọn chức vô địch ở hai vòng đầu, thẳng tiến vào *Cyber SEA Game 2020*, tái khẳng định vị trí của mình sau nhiều năm liền giải đấu ghi tên các trường như Bách Khoa, Công nghệ Thông tin.

Thầy Trần Anh Duy - người thành lập câu lạc bộ ATTT và trực tiếp hướng dẫn đội, chia sẻ: "Sau khi về Khoa CNTT hơn một năm, tôi nhận thấy sân chơi về lĩnh vực ATTT cho các bạn sinh viên chưa được chú trọng. Ở các mùa giải trước, hầu như các bạn chỉ là đội tự phát nên thành tích chưa được cao. Chính vì vậy, tôi bày tỏ ý muốn được đồng hành cùng các bạn và đầu tư sức lực cho kỳ thi này. May mắn thay, lãnh đạo khoa rất ủng hộ và tin tưởng thầy trò chúng tôi".

Ngày đội có mặt ở Hà Nội dự thi vòng chung khảo, cả 5 người đều rất tự tin. Riêng thầy đánh giá rất cao về thực lực của 4 bạn. "4 bạn trẻ thực sự rất giỏi, thời gian ôn tập tuy ngắn ngủi nhưng các bạn phát huy được hết năng lực của mình" - thầy nói thêm.

Lần vô địch này chính là phát pháo mở đường để Khoa CNTT tìm nguồn tài trợ, tập trung đầu tư chuyên sâu về lĩnh vực ATTT vốn không phải là thế mạnh của khoa, cũng như mở ra một sân chơi chính thức về ATTT cho các bạn sinh viên. Tuy đây là một tiền đề tốt để khoa có đà vươn lên ở các mùa giải sau, cho "đàn em" có cơ hội được chinh phục cuộc thi lớn về công nghệ nhưng "không vì thế mà khiến cho các khóa sau cảm thấy áp lực".

Thầy Trần Anh Duy tin tưởng: "Cả đội HCMUS.Twice sẽ là đàn anh truyền đạt lại kinh nghiệm và kiến thức cho các đàn em thừa thắng xông lên". Các thành viên của HCMUS.Twice cũng hào hứng chờ đợi cuộc thi *Sinh viên với An toàn Thông tin ASEAN năm 2021* để cùng các đàn em chinh phục những nấc thang mới ■

Đấu trường của sinh viên

Cuộc thi "Sinh viên với An toàn thông tin ASEAN 2020" là một hoạt động trong khuôn khổ sự kiện thường niên "Ngày An toàn thông tin Việt Nam" năm 2020. Chương trình do Hiệp hội An toàn Thông tin Việt Nam (VNISA) chủ trì, phối hợp Cục Công nghệ Thông tin, Bộ GD&ĐT và Cục An toàn Thông tin, Bộ TT&TT tổ chức. Đây là giải đấu dành cho sinh viên ở các trường đại học Việt Nam và một số trường thuộc khu vực ASEAN.

Đội giành chức vô địch ở cuộc thi này sẽ có cơ hội tham gia Cyber SEAGame, cuộc thi về kỹ năng đảm bảo an toàn thông tin dành cho các đối tượng trẻ (dưới 30 tuổi) khu vực ASEAN với sự hợp tác tài trợ của Nhật Bản. Cuộc thi được Trung tâm Nâng cao Năng lực An toàn Thông tin ASEAN - Nhật Bản tổ chức với mục đích tạo cơ hội cho sinh viên, kỹ sư trẻ hoạt động trong lĩnh vực an toàn thông tin của các nước trong khu vực ASEAN được giao lưu, trao đổi kinh nghiệm.

KORONA - TRÒ CHƠI Ý NGHĨA VỀ CUỘC CHIẾN CHỐNG COVID-19

Ảnh Trình

Bộ sản phẩm Korona được thiết kế nhỏ gọn với hình ảnh, màu sắc hấp dẫn, đẹp mắt. Ảnh: NVCC

Tận dụng thời gian cách ly tại nhà vì COVID-19, nhóm sinh viên đã nghiên cứu và sáng tạo thành công bộ trò chơi chiến thuật Korona đơn giản nhưng thú vị, góp phần phổ biến cách phòng chống COVID-19 đến cộng đồng.

người với người, giúp người chơi học được 5 cách phòng chống các đại dịch xảy ra ở hiện tại và tương lai, từ đó họ có thể chủ động bảo vệ mình.

Nhóm đã có doanh thu khi bán được hơn 250 bộ sản phẩm. Đây là động lực để nhóm tiếp tục cải tiến và sáng tạo thêm sản phẩm khác. Minh chia sẻ: "Sản phẩm của tụi mình còn đơn giản, trong khi các bạn trẻ muốn trò chơi có nhiều chức năng và thú vị hơn. Vì vậy, tụi mình quyết định phát triển thêm sản phẩm để đáp ứng nhu cầu của nhiều bạn trẻ ngày nay".

Theo Minh, phiên bản trò chơi hiện tại của nhóm chỉ hướng đến trẻ em (6 - 10 tuổi) còn bản nâng cấp sắp tới là dành cho các bạn trẻ (10 - 20 tuổi). Nhóm hoàn thiện và tung sản phẩm trong vòng một tháng. Chi phí cho dự án lần này khoảng 30 đến 40 triệu đồng, chủ yếu là nguồn vốn cá nhân. Sản phẩm của nhóm đang được bán trên Shopee với giá 129 ngàn đồng, tuy nhiên nếu được bán ở nhà sách thì giá sẽ cao hơn.

Từng thất bại 6 dự án

Xuất phát bằng niềm đam mê khởi nghiệp, Minh và Kiệt quyết định dùng số tiền dành dụm từ việc dạy thêm, làm thêm để khởi nghiệp bằng dự án Korona Board Game. Minh tập tành khởi nghiệp từ năm 17 tuổi và từng thất bại đến 6 dự án. "Mình đam mê khởi nghiệp vì muốn đóng góp sức mình cho quê hương, đất nước" - Minh chia sẻ.

Dự án đầu tiên của Minh là về cách chơi

Korona Board Game là ý tưởng của hai bạn sinh viên Võ Đức Minh (Trường ĐH KHTN ĐHQG-HCM) và Nguyễn Anh Kiệt (Trường ĐH Cần Thơ). Vượt qua các ý tưởng nổi bật nhất đến từ các trường đại học, Minh và Kiệt đã xuất sắc giành Quán quân cuộc thi Ý tưởng khởi nghiệp - CiC 2020.

5 cách phòng chống virus phổ biến

Korona phiên bản Original (Giới hạn) là cách chơi đơn giản dựa trên 5 cách phòng chống virus phổ biến với tất cả loại dịch bệnh, kể cả đại dịch đang hoành hành trên toàn cầu hiện nay. Người nào nhanh chóng làm đủ 5 cách phòng chống virus trước sẽ sống sót và chiến thắng, ngược lại chậm sẽ chết vì nhiễm bệnh. Đồng thời, người chơi có cơ hội "cà khịa" người sắp thắng bằng những lá bài loại bỏ, trao đổi hoặc cách ly.

Bộ trò chơi Korona gồm 54 lá bài; trong đó có 35 lá phòng chống virus (7 lá phòng chống mỗi loại), 10 lá loại trừ (2 lá loại trừ mỗi loại), 9 lá chức năng (3 lá "có qua có lại", 3 lá "đòi quà sinh nhật", 3 lá "đưa đi cách ly").

Trò chơi Korona giúp tăng sự tương tác giữa

BTC trao giải Quán quân cho dự án Korona Board Game. Ảnh: Ảnh Trinh

game Liên Minh Huyền Thoại. Thế nhưng, dự án này thất bại nhanh chóng vì Minh còn khá mơ hồ về công việc kinh doanh. "Mình lập một trang web, sao đó quảng cáo trên Facebook và nhận rất nhiều lượt tương tác của mọi người. Tuy nhiên, mình không biết làm thế nào để thu được tiền. Dự án chết vì không có đủ tiền để duy trì" - Minh nhớ lại.

Không nản chí, năm lớp 12, Minh tiếp tục thử sức trong cuộc thi nghiên cứu khoa học cấp quốc gia. Theo đó, Minh cùng bạn lập một website thi trắc nghiệm online giúp học sinh luyện thi THPT. Dự án này giành giải Ba nghiên cứu khoa học cấp quốc gia. Thế nhưng dự án này cũng chết vì không kiếm được tiền, mặc dù nó có đến 7.000 người dùng.

Trải qua nhiều thất bại, cộng với sự nỗ lực trau dồi kiến thức về khởi nghiệp, nhóm tự tin triển khai dự án Korona. Nhóm suy nghĩ, thống nhất ý tưởng rồi truyền tải chúng thành các chi tiết trên lá bài. "Có khi ngồi chăm chú cả ngày nhưng bọn mình vẫn không vừa ý với diện mạo lá bài. Cũng có khi vẽ được một chi tiết ưng ý, dù nhỏ nhưng đủ khiến chúng mình vui suốt mấy ngày liền" - Minh bộc bạch.

Điều khó khăn nhất của nhóm là quỹ thời gian dành cho dự án khá eo hẹp. "Mình đi học, còn Kiệt đi dạy ở trung tâm tiếng Anh ở Cần Thơ nên thời gian dành cho dự án bị giới hạn rất nhiều. Hầu như tụi mình chỉ làm việc qua tin nhắn trên Facebook. Có thu xếp làm thì mỗi tháng mình về Cần Thơ một lần để làm việc cho tiện hơn với Kiệt" - Minh cho biết.

Tung ra nhà sách

Một mối lo khác của nhóm Minh - Kiệt là chạy "đầu ra" cho sản phẩm. Dù có kênh phân

phối sẵn là thương mại điện tử nhưng nhóm lại chưa có kinh nghiệm về lĩnh vực này. Minh kể: "Khi bán trên Shopee tụi mình không biết làm thế nào để thu hút khách hàng nên lượng sản phẩm bán ra không nhiều. May mắn là nhóm gặp được anh Trần Lâm - đại sứ bán hàng của Lazada. Anh giúp tụi mình bán sản phẩm trên thương mại điện tử tốt hơn".

Hiện tại, nhóm liên hệ nhà sách Phương Nam để phân phối sản phẩm. "Việc bán Korona Board Game ở nhà sách giúp tụi mình có thể tiếp cận 'khách hàng mục tiêu' tốt hơn. Nhóm dự định sẽ mở rộng việc bán sản phẩm ở các nhà sách lớn trên toàn quốc" - Minh giải thích.

Mục tiêu của nhóm là cạnh tranh trực tiếp với các "bộ bài" đang nổi tiếng và thịnh hành như mèo nổ, ma sói, u nô... Theo nhóm, lợi thế cạnh tranh của bộ Korona Board Game là thiết kế, cách chơi sáng tạo và giá cả.

Minh chia sẻ: "Mình nghĩ các bạn trẻ nên triển khai dự án trong thực tế như một cách khởi nghiệp, chứ không chỉ trình bày ý tưởng và làm mô hình để đi thi. Khi thực hiện trọn vẹn dự án và đưa dự án vào thực tế, các bạn sẽ có nhiều cơ hội thành công hơn. Dĩ nhiên, các bạn phải dám thử nghiệm và dám chấp nhận thất bại. Bởi hiếm dự án nào thật sự hoàn hảo ở ngay lần đầu ra mắt" ■

Sản phẩm mang tính giáo dục rất cao

"Những nội dung trong sản phẩm Korona Board Game giúp chúng ta học hỏi rất nhiều. Thực tế, vấn đề phòng dịch đã có rất nhiều phương thức được các phương tiện truyền thông truyền tải đến công chúng, nhưng để nhớ điều này cần phải lặp đi lặp lại nhiều lần. Trẻ em rất chán khi nghe thông tin và hầu như không thích đọc. Khi chơi trò này, kiến thức đi vào trí óc trẻ em một cách tự nhiên. Do đó, bộ trò chơi này không chỉ đơn thuần là mang đến niềm vui, tiếng cười cho trẻ em mà còn mang tính giáo dục rất cao.

Đối với một người startup, yếu tố sống còn là luôn luôn đổi mới, sáng tạo. Mong rằng các bạn sẽ không ngủ quên trong chiến thắng. Ở từng thời điểm, các bạn cần phải cải tiến sản phẩm hoặc sáng tạo những sản phẩm khác để phù hợp với thị trường".

Cô Dương Hoài Giang Hà - chuyên gia huấn luyện, Người sáng lập Microsoft Education ORTHOVN.

GẶP GỠ NHỮNG NHÀ MẬT MÃ HỌC TƯƠNG LAI

Hữu Hưng

Hai đội thi của sinh viên Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM đã xuất sắc giành 2 giải Nhì đồng đội và 2 giải Nhì cá nhân tại kỳ thi Mật mã học quốc tế NSUCrypto 2020, diễn ra từ ngày 18-26/10 theo hình thức trực tuyến. *Bản tin ĐHQG-HCM* đã có cuộc gặp gỡ với hai sinh viên cùng khoa Khoa học và Kỹ thuật Máy tính Nguyễn Thanh Ngân và Nguyễn Phú Nghĩa - giải Nhì bảng đồng đội, để chia sẻ về cuộc thi đặc biệt này.

Nguyễn Thanh Ngân giành giải Nhì ở bảng cá nhân và bảng đồng đội NSUCrypto 2020. Ảnh: NVCC

Thức đến 1-2 giờ sáng luyện đề thi

Nguyễn Thanh Ngân cho biết kỳ thi Mật mã học quốc tế năm nay được chia thành hai vòng. Đề thi gồm những bài toán từ dễ đến khó, đặc biệt những bài toán mở, chưa có lời giải trong mật mã hiện đại như: mã hóa khối (block cipher), mật mã bất đối xứng (public-key cryptography), thám mã (cryptanalysis) và hàm băm (hash).

Sau 24 giờ thi đấu vòng loại căng thẳng, đội của Ngân và Nghĩa cùng 10 đội bạn đến từ các trường đại học lớn tham gia vòng chung kết với hình thức Jeopardy. Các đội phải tập trung giải thử thách theo các chủ đề về khai thác lỗ hổng ứng dụng web; dịch ngược mã nguồn phần mềm; tìm lỗi, khai thác các lỗ hổng trong các ứng dụng server, phần mềm, hoặc đoạn mã; điều tra, phân tích các dấu vết số; giải các bài toán mật mã và giải thuật.

Đến bây giờ Thanh Ngân vẫn còn bồi hồi như ngày biết được kết quả thi. Cô tình nghịch bảo: "Mình cảm thấy khá vui và bất ngờ về kết quả của cuộc thi. Khi biết được sự cố gắng của mình đã kết thành trái ngọt, mình chia sẻ ngay với gia đình, mọi người đều rất vui". Cũng không kém phần sôi nổi khi nhớ về kỳ thi, Nguyễn Phú Nghĩa tâm sự: "Mình thấy rất vui vì kết quả của đội. Tuy nhiên, mình nhận thấy bản thân phải cố gắng hơn ở những năm sau vì năm nay, đóng góp của mình

trong đội là không lớn so với mọi người. Giải thưởng này là động lực để mình tiếp tục phấn đấu trong thời gian tới".

Nói về đề thi ở bảng đồng đội, Phú Nghĩa cho rằng đề thi năm nay cũng tương tự cấu trúc đề thi mọi năm, xoay quanh những vấn đề của mật mã học hiện đại. Tuy không có nhiều điều mới lạ nhưng vẫn giữ được sự cuốn hút. Chàng sinh viên ngành Khoa học Máy tính tiết lộ thêm: "Bên cạnh những câu hỏi vận dụng lý thuyết là những câu hỏi theo hướng mở, không có mức điểm tối đa. Đề NSUCrypto là dạng để kích thích tư duy, khiến ta suy nghĩ về nó, ngay cả sau khi thi, nên mình rất thích".

Để đạt thành tích trên, Thanh Ngân cho biết bản thân đã dành nhiều thời gian để giải bài trên các trang mạng nổi tiếng về mật mã học. Quá trình ôn luyện của cô, cũng như của Phú Nghĩa đều khá vất vả. Thanh Ngân tâm sự: "Mỗi ngày, mình dành khoảng 30 phút để giải bài. Bài nào bị vướng thì dành thêm 2-3 tiếng để tra Google hoặc tìm sách đọc. Hôm nào bài tập ở trường nhiều quá thì có thể giải hơi muộn, có khi thức từ 12 giờ tới 1-2 giờ sáng".

Giải thích về mật mã học, Thanh Ngân cho biết đây là một sản phẩm ứng dụng của toán học vào an toàn thông tin. Một số ứng dụng của nó là bảo mật thông tin của người dùng trên mạng. Các thông tin người dùng gửi đi được mã hóa để bên thứ ba không thể đọc được khi can thiệp vào đường truyền liên lạc giữa hai bên. Mục đích chính của việc mã hóa này là tăng tính bảo mật và bảo vệ quyền riêng tư của con người trên mọi

Nguyễn Phú Nghĩa - thủ khoa đầu vào ĐHQG-HCM năm 2019, đạt giải Nhì bảng đồng đội NSUCrypto 2020.

Ảnh: NVCC

nền tảng công nghệ.

"Với vai trò quan trọng trên, mật mã học từ lâu đã là một ngành học yêu thích của mình. Kỳ thi này là cơ hội để mình đánh giá lại khả năng của bản thân cũng như biết thêm nhiều kiến thức mới" - Ngân cho hay. Cùng suy nghĩ với Ngân, Phú Nghĩa quan niệm: "Cuộc thi là

một trong những dấu mốc đầu tiên của cuộc đời", từ đó nhắc nhở bản thân phải luôn cố gắng không ngừng để đạt những thành tích cao hơn trong tương lai.

Khó khăn của quê nhà là động lực phấn đấu

Theo Thanh Ngân, để đạt thành tích cao trong bất kỳ cuộc thi nào, điều cần nhất là sự kiên nhẫn. Cô bộc bạch: "Trước đây mình rất sợ những vấn đề quá khó hiểu hay phức tạp, nhưng sau khi tiếp xúc với bộ môn mật mã học, mình biết được nhiều cách tiếp cận khoa học hơn. Do đó, khi gặp những vấn đề lạ thì mình sẽ dành thời gian phân tích thay vì ngồi 'cắn bút' như trước kia". Chính sự kiên nhẫn được rèn luyện hằng ngày thông qua những bài toán khó đã giúp Thanh Ngân chạm tay đến giải Nhì ở hạng mục cá nhân và cùng hai bạn khác chinh phục giải Nhì ở hạng mục đồng đội trong cuộc thi.

Còn theo Phú Nghĩa, cách học của mỗi người khác nhau nhưng nếu để tìm một yêu cầu chung nhất cho các sinh viên, cụ thể là sinh viên ngành Khoa học Máy tính, thì đó là khả năng tự học. "Khi đề ra kỷ luật cứng rắn cho bản thân, mình nghĩ thành quả sẽ đến, sau những nỗ lực không ngừng" - Nghĩa nói.

Là thủ khoa đầu vào của ĐHQG-HCM theo phương thức xét tuyển bằng kỳ thi Đánh giá năng lực năm 2019, Phú Nghĩa luôn cố gắng trong các hoạt động, nhất là học tập. Vào môi

trường đại học, Nghĩa tham gia Câu lạc bộ An toàn Thông tin Efiens của trường như một cơ hội để học tập, nâng cao kiến thức. Đây là câu lạc bộ được CTFtime - tổ chức độc lập chuyên đánh giá, xếp hạng các đội thi về bảo mật máy tính - xếp đầu bảng tại Việt Nam về phong trào CTF.

Nghĩa cho biết, Câu lạc bộ Efiens gồm những thành viên có đam mê với an toàn thông tin, trong đó có mật mã học. Hằng tuần, câu lạc bộ tổ chức một buổi gặp mặt để trình bày về những vấn đề thú vị vừa học hỏi được trong tuần qua. Thời gian còn lại, câu lạc bộ chủ yếu hoạt động online để tham gia các cuộc thi an toàn thông tin qua mạng.

"Định kỳ, chúng mình thường mời những chuyên gia về an toàn thông tin đến câu lạc bộ để chia sẻ kiến thức và kinh nghiệm. Câu lạc bộ đã giúp mình có cái nhìn khác hơn về ngành học nói chung, cũng như về bảo mật thông tin nói riêng. Từ đó, mình cảm thấy dễ chịu hơn khi đối diện với những thuật ngữ hay khái niệm mới và cũng an tâm hơn khi làm việc vì biết bên cạnh mình còn có những 'tiền bối' sẵn sàng giúp đỡ mình khi cần" - Nghĩa tự hào giới thiệu về nơi ươm mầm giấc mơ của mình.

Gia đình và quê hương là là nguồn động viên, là nơi chia sẻ mọi vui buồn của Thanh Ngân và Phú Nghĩa. Ngân bộc bạch: "Gia đình, bạn bè, các anh chị là những nguồn cảm hứng, đã truyền cho mình thêm sức mạnh để tham gia kỳ thi". Phú Nghĩa cũng chia sẻ: "Động lực lớn nhất để mình phấn đấu chính là quê hương Quảng Nam. Từ bé mình đã mong muốn sau này có thể đem sức lực để phát triển quê hương, giúp người dân nơi đây bớt đi phần nào khó khăn, vất vả".

Phú Nghĩa dự định sau khi tốt nghiệp đại học sẽ về quê cống hiến. Còn Thanh Ngân muốn tiếp tục học cao hơn. "Mình sẽ tìm một công việc ổn định rồi học lên thạc sĩ ngành Khoa học Máy tính" - Ngân chia sẻ ■

Câu lạc bộ Efiens - Nơi ươm mầm tài năng mật mã học

NSUCrypto là cuộc thi Mật mã học Quốc tế thường niên do các trường đại học, học viện của Nga, Belarus, Bỉ phối hợp tổ chức từ năm 2014. Mục tiêu của cuộc thi là thu hút sự tham gia của các nhà nghiên cứu trẻ trong việc giải quyết các bài toán khó hoặc các bài toán chưa có lời giải để thúc đẩy sự phát triển của mật mã học hiện đại.

Hình thành từ năm 2015, Câu lạc bộ Efiens được sự hướng dẫn giảng viên Khoa Khoa học và Kỹ thuật Máy tính Trường ĐH Bách Khoa, các cựu sinh viên đang nghiên cứu, làm việc tại các trường đại học quốc tế và các tập đoàn lớn về an ninh mạng trong và ngoài nước. Hiện nay, câu lạc bộ có 20 thành viên và là nơi thường xuyên tổ chức các cuộc thi kiến thức chuyên sâu về bảo mật máy tính - CTF.

Efiens có nhiều công bố quốc tế cùng các giải thưởng cao tại kỳ thi Olympiad Mật mã học quốc tế. Trong năm 2020, Efiens thường xuyên tham gia các giải đấu CTF và luôn giữ vững ngôi vị hạng nhất tại Việt Nam.

ĐÔI BẠN THÂN VÔ ĐỊCH CUỘC THI CÔNG NGHỆ

Kim Ngân

Chung niềm đam mê kỹ thuật máy tính từ nhỏ, đôi bạn thân Nguyễn La Thông và Nguyễn Trọng Tín - sinh viên ngành Kỹ thuật Máy tính, Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG HCM đã vượt qua hàng trăm thí sinh, trở thành nhà vô địch cuộc thi *Expert Challenge 2020*.

Nguyễn Trọng Tín và Nguyễn La Thông - đôi bạn thân trở thành tân nhà vô địch *Expert Challenge 2020*. Ảnh: NVCC

Nuôi dưỡng đam mê để chiến thắng

Lúc còn học cấp 3, La Thông và Trọng Tín đã đồng lòng chọn ngành Kỹ thuật Máy tính cùng thỏa mãn đam mê công nghệ của mình. Thông qua Đoàn - Hội ở Khoa Khoa học và Kỹ thuật Máy tính và những người bạn thân thiết, La Thông và Trọng Tín đăng ký tham gia *Expert Challenge 2020* với mong muốn được giao lưu học hỏi và thử sức trong sân chơi công nghệ "hiếm hoi" này.

La Thông chia sẻ: "Lắp ráp, tối ưu hóa máy tính là sở thích của tụi mình từ nhỏ; hơn nữa, lúc vào đại học tụi mình có cơ hội tiếp xúc nhiều loại máy tính, học được nhiều kinh nghiệm từ các thầy cô nên cũng có chút tự tin".

Nhờ chịu khó tìm tòi nghiên cứu và cập nhật kiến thức hằng ngày, nhất là sự kết hợp ăn ý mà

hai chàng trai Bách Khoa giành được chiến thắng một cách thuyết phục. Nói về đồng đội của mình, Trọng Tín chia sẻ: "Thông rất giỏi trong việc lên chiến lược, chuẩn bị chu đáo mọi chi tiết trước cuộc thi. Đó là một trong những lý do quan trọng giúp tụi mình luôn hơn điểm các đội khác".

Bản thân Trọng Tín cũng là một sinh viên làm việc rất cẩn thận, tỉ mỉ. Ở phần thi khó nhất và quan trọng nhất là lắp ráp bộ phận tản nhiệt cho PC, chàng trai này đã thực hiện thuần thục

và chính xác, góp phần giúp đại diện của Trường ĐH Bách Khoa trở thành nhà vô địch cuộc thi năm nay.

Thầy Huỳnh Hoàng Kha, Khoa Khoa học và Kỹ thuật Máy tính, Trường ĐH Bách Khoa, nhận xét: "Lắp ráp máy tính không phải là nội dung được giảng dạy trong chương trình đào tạo. Tuy nhiên, Trọng Tín và La Thông cho thấy sự tự giác trong học tập và năng lực nghiên cứu của mình qua việc chủ động tìm hiểu rất sâu, rất kỹ về lý thuyết và thường xuyên tham gia thực hành, trải nghiệm thực tế. Đó là những tư chất hết sức quan trọng để có thể học tốt trong môi trường đại học".

Luôn cố gắng học hỏi để tiến bộ

Tại vòng 1 cuộc thi *Expert Challenge 2020*, nhóm của La Thông và Trọng Tín có chiến thuật

Đến với cuộc thi, Nguyễn La Thông được tiếp cận với nhiều dòng máy tính có cấu hình cao. Ảnh: NVCC

tốt khi lựa chọn các linh kiện lắp ráp máy tính nhưng do sai sót trong tính toán, vượt mức chi phí mà chương trình đưa ra nên đã bị phạt không được chọn linh kiện trong khoảng thời gian hạn định. Không những mất đi lợi thế tốp đầu mà nhóm còn mất đi cơ hội lựa chọn các linh kiện tối ưu. Tuy vậy, cả hai vẫn cố gắng giữ vững tâm lý và từng bước gỡ rối, hoàn thành xuất sắc các phần thi còn lại.

Ông Lê Duy Thanh, cố vấn chuyên môn của cuộc thi, đánh giá: "Hai bạn Thông và Tín có tư duy tốt, thái độ thi rất nghiêm túc và thể hiện tinh thần cầu tiến mạnh mẽ. Đặc biệt yếu tố mang lại thành công cho hai bạn là tinh thần làm việc nhóm. Ở vòng chung kết, hai bạn đã có sự phân chia công việc chặt chẽ và phối hợp với nhau rất nhịp nhàng".

Có lẽ ít ai biết rằng, Nguyễn Trọng Tín từng phải xin bảo lưu kết quả trúng tuyển vào Trường ĐH Bách Khoa hai năm để "làm việc kiếm tiền". Trọng Tín thử sức với nhiều nghề từ thiết kế đồ họa, kỹ thuật viên máy tính đến kinh doanh... Khi nhìn lại quãng thời gian này, Trọng Tín thấy mình quyết định nóng vội và sai lầm nên đã quay lại giảng đường để được đào tạo bài bản thành kỹ sư công nghệ như bản thân và gia đình mong muốn.

Chia sẻ về thành tích của nhóm, Trọng Tín hào hứng: "Giành danh hiệu quán quân trong một cuộc thi có tính cạnh tranh cao như *Expert Challenge 2020*, tụi mình cảm thấy rất vui và tự hào. Nhưng ở phía trước vẫn có những cột mốc mới mà mình phải tiếp tục chinh phục. Đó là lý do khiến tụi mình luôn cố gắng học hỏi để tiến bộ. Và lại, công nghệ không bao giờ đứng yên cả" ■

Ăn Tết... (Tiếp theo trang 73)

Đặc sản tinh thần mỗi mùa Tết là tiền mừng tuổi mà ai cũng thích mê nhưng có một "trò chơi" mạo hiểm "trời cho" mang tên "đưa mẹ giữ". Lì xì dù nhiều, dù ít hay không có cũng chẳng sao nhưng chắc chắn sẽ "có sao" khi "quánh bài" mình 9 nút có đưa "ba cào" rồi bị phạt quỳ hay uống nước. Mồng Hai "party" lẩu, đồ nướng rồi lập xuống thiết là no nê nhưng "mlem mlem" nhất vẫn là cái vị quen thuộc của mít bí, mít dừa rồi mít sen, nhấp thêm chút trà thơm và chốt màn bằng kẹo đậu phộng. Mồng Ba xúng xính áo đỏ đi chùa cầu may, cầu sức khỏe, thịnh vượng an khang, riêng sinh viên thì mong kiếm "gấu" và qua môn vì một năm mới không "xu cà na" đóng tiền học lại. Ba ngày Tết thấy thế mà nhanh như cắt khiến người ta phải tiếc rề ngẩn ngơ, vui chơi rong ruổi cũng nhiều rồi bất chợt nhận ra Tết Sài Gòn kể cũng ngộ. Cái nơi bình thường chen chúc mệt bỏ hơi tai, hoa cả mắt khi xuân về lại bình yên và nên thơ đến lạ.

Dân tứ xứ đến đây làm ăn, sinh sống rất đông nhưng Tết vừa nói lời chào thì người ta cũng tạm biệt Sài Gòn nhiều lắm. Bước ra đường không có những dòng xe hơi hử, những cái cau mảy nhãn nhỏ vì kẹt cứng lúc tan tầm hay mấy chú công an giao thông cầm cây "quơ quơ" ở ngã ba, ngã bảy. Sài Gòn trở nên bình lặng như thơ, tựa cô gái mơ màng trên những thước phim trắng đen thập niên 1980 mà dân Sài Gòn mê thích. Bởi thế, người ta thường nói vu vơ Tết là dịp để dân tứ xứ trả Sài Gòn về cho người Sài Gòn đứng nghĩa, khế khàng xếp những thanh âm hỗn tạp, những vui buồn năm qua vào ngăn tủ, đẹp yên bình, lắng đọng khiến những con tim vô tư, hồ hững cũng thổn thức mê say.

Người Sài Gòn ăn Tết dung dị mà cũng tung bùng như ai. Và khi mùa Tết qua đi, Sài Gòn sẽ lại dang tay đón chào những cánh chim tứ xứ về lại chốn đô thành rộn rã. Những giao lộ sẽ trở nên tấp nập, những gánh hàng lại sớm chiều mưu sinh, mọi thứ sẽ trở lại với nhịp sống vốn có của nó nhưng cái vị xuân ở đầu môi sẽ khiến bao người nhung nhớ. Tôi như vị khách xa mà cũng như người nhà ngắm nhìn Sài Gòn chơi xuân. Sài Gòn có lắm điều để nhớ mà nhớ tha nhớ thiết chắc là Tết Sài Gòn. Ai nói Tết Sài Gòn nhạt nhẽo ắt hẳn là họ chưa đủ yêu, đủ hiểu cái thành phố hoa lệ này. Lúc nào đó ta hãy thử se sợi chỉ lòng mình vào cái đa sắc của Sài Gòn, biết đâu ta sẽ gặp gỡ cái bản ngã thân quen đâu đó ở một góc Sài Gòn mà ta chưa từng nhận ra ■

Nguyễn Thục Nữ tự tin chào khán giả tại cuộc thi Siêu trí tuệ Việt mùa 2. Nguồn: VieChannel

GHI NHỚ 1.000 CUỐN SÁCH, CỰU SINH VIÊN KHOA Y TRỞ THÀNH SIÊU TRÍ TUỆ VIỆT

Như Quỳnh

Sau khi tập 2 Chương trình Siêu trí tuệ Việt Nam mùa 2 được phát sóng, thí sinh Nguyễn Thục Nữ (24 tuổi) - cựu sinh viên ngành Dược, Khoa Y ĐHQG-HCM, đã gây ấn tượng với công chúng bởi khả năng đọc và ghi nhớ thông tin 1.000 cuốn sách của 200 tác giả trên thế giới.

Ghi nhớ theo bản năng

Từ khi biết đọc chữ, Thục Nữ đã bắt đầu đam mê đọc sách. Đối với cô, sách và bản thân "sinh ra là để yêu nhau, chẳng rời xa nhau". Những năm học cấp 1, Thục Nữ đọc nhiều truyện cổ tích và truyện thiếu nhi. Đến năm học cấp 2, cô bắt đầu tìm đọc những tác phẩm văn học Việt Nam và thế giới. Gia đình đã giúp Thục Nữ bước vào thế giới sách và luôn để cô thoải mái với sở thích của mình. Thục Nữ chia sẻ:

"Lượng kiến thức mà sách mang lại khiến tôi cảm thấy tự tin trong giao tiếp xã hội hơn, thế giới nội tâm cũng dần trở nên phong phú. Đọc những cuốn sách hay như được trò chuyện với những bộ óc tuyệt vời thuộc nhiều thế kỷ khác nhau".

Nhật ký Đặng Thùy Trâm là cuốn sách đã truyền cảm hứng, khơi dậy niềm đam mê nghề y của Thục Nữ. Cô gái trẻ mong muốn có thể góp một phần sức lực của mình để được làm

“ Một cuốn sách hay được tạo nên bởi rất nhiều yếu tố, từ nội dung, nhân vật cho đến nghệ thuật sử dụng ngôn từ, lối kể chuyện và cách dẫn dắt của tác giả. Tất cả đều quan trọng như nhau, nên sẽ không có tiêu chí nào là duy nhất cả. ”

Nguyễn Thục Nữ

những việc ý nghĩa cho xã hội. Đặc thù của ngành y là khối lượng kiến thức chuyên ngành rất nhiều. Bên cạnh việc học ở trường, Thục Nữ còn phải thực tập ở bệnh viện. Tuy nhiên, Thục Nữ luôn cố gắng duy trì thói quen đọc sách, ít nhất là một giờ mỗi ngày. Mỗi năm, cô đọc gấp 25 lần lượng sách mà một người bình thường hay đọc.

Khi được hỏi có phải bản thân sở hữu "trí nhớ máy ảnh" - khả năng ghi nhớ hầu hết mọi thứ đã đọc thường thấy ở các thiên tài, Thục Nữ cho biết cô không có khả năng này mà chỉ "ghi nhớ theo bản năng, cộng thêm một vài phương pháp như mã hóa, bản đồ tư duy". Chia sẻ về bộ sách yêu thích nhất của mình, Nữ bật mí đó là series tiểu thuyết huyền bí gồm bảy phần *Harry Potter* của nữ nhà văn người Anh J. K. Rowling. Bộ truyện viết về những cuộc phiêu lưu phù thủy của cậu bé Harry Potter cùng hai người bạn thân là Ronald Weasley và Hermione Granger, lấy bối cảnh tại Trường Phù thủy và Pháp sư Hogwarts nước Anh; và bộ truyện tranh trình thám lừng danh *Conan* của tác giả người Nhật Aoyama GM SHM.

"Không phải ngẫu nhiên mà *Harry Potter* được mệnh danh là bộ truyện tuổi thơ của rất nhiều người. Tôi là người mơ mộng, thích đắm chìm vào thế giới của sự tưởng tượng, *Harry Potter* giúp tôi thỏa mãn điều đó. Còn *Conan* là bộ truyện tranh thân quen với tôi từ rất nhỏ, gắn liền với nhiều kỷ niệm tuổi thơ của tôi và cho đến tận bây giờ" - Thục Nữ bộc bạch.

Thục Nữ cho biết cô đọc sách tùy thuộc tâm trạng. Có những ngày Nữ đọc 5 cuốn sách, mỗi cuốn khoảng 350 trang. Cô không đặt mục tiêu phải đọc được bao nhiêu, mà khi đọc xong bản

thân nhận được gì từ cuốn sách đó mới quan trọng.

Đừng đắm chìm vào một dòng sách

Nói về tiêu chí chọn sách để đọc, Thục Nữ cho rằng với những tác phẩm kinh điển hoặc nổi tiếng, cô sẽ đọc mà không cần một tiêu chí nào cả. Còn với những cuốn sách mới phát hành, cô sẽ đọc qua lời giới thiệu về nội dung trước, sau đó là nhận xét của những người cùng gu đọc sách với mình.

"Đối với tôi, dấu hiệu của một tác phẩm thành công là ngoài việc được đồng đạo bạn đọc ủng hộ, còn phải chứa đựng những thông điệp, giá trị nhân văn có sức ảnh hưởng lớn đến mọi người. Một cuốn sách hay được tạo nên bởi rất nhiều yếu tố, từ nội dung, nhân vật cho đến nghệ thuật sử dụng ngôn từ, lối kể chuyện và cách dẫn dắt của tác giả. Tất cả đều quan trọng như nhau, nên sẽ không có tiêu chí nào là duy nhất cả" - Nữ chia sẻ.

Theo cô, dòng sách self help như tên gọi của nó, không phải là dòng sách gây hại, nhưng nó tùy thuộc vào độ tuổi của người đọc. Ví dụ, khi chúng ta còn bé, những cuốn như *Đắc nhân tâm*, *Hạt giống tâm hồn...* là những cuốn có ích cho việc nuôi dưỡng một tâm hồn đẹp. "Nhưng chúng ta phải hiểu giữa nội dung sách và thực tế cuộc sống đôi khi rất xa vời. Nên nếu cứ mãi đắm chìm vào một dòng sách, đi theo những thứ ru ngủ bản thân thay vì hành động tích cực thì tôi nghĩ là không nên" - Thục Nữ bày tỏ.

Nữ cho biết, việc chọn sách giấy hay ebook không quá quan trọng. Cô thích cả hai, nhưng thiên về sách giấy hơn. "Nếu so sánh ebook với sách giấy thì đó sẽ là một cuộc tranh luận không hồi kết. Mỗi loại đều có những ưu và nhược điểm riêng, nên tùy theo nhu cầu mà mỗi người tự biết nên chọn loại nào phù hợp. Bản thân tôi hiện tại vẫn đọc song song ebook và sách giấy, và ebook chắc chắn không bao giờ giết chết sách giấy được đâu" - Thục Nữ nói.

Nhấn gửi bạn bè cùng thế hệ, Thục Nữ cho rằng: "Nếu một ai đó không thích đọc sách, đó là vì họ chưa tìm thấy cuốn sách khai sáng cuộc đời mình". Trong thời gian tới, Thục Nữ sẽ cố gắng trau dồi bản thân để chuẩn bị thật tốt cho những phần thi sau của chương trình Siêu trí tuệ Việt. Thục Nữ mong muốn "có thể nâng số sách mình đọc và ghi nhớ lên gấp hai, thậm chí gấp ba lần lượng sách mà mình đã đọc và ghi nhớ được" ■

Thủ khoa tốt nghiệp Trường ĐH KHTN: BƯỚC RẼ BẤT NGỜ VÌ COVID

An Nguyễn

Từng là thủ khoa đầu vào Khoa Toán, Trường ĐH KHTN ĐHQG-HCM, chàng trai cuối thế hệ 9X Nguyễn Minh Huy một lần trở thành thủ khoa tốt nghiệp toàn trường. Đứng trước nhiều lựa chọn cho tương lai, Minh Huy đã quyết định rẽ bước sang lĩnh vực trí tuệ nhân tạo (AI) và tìm kiếm học bổng làm nghiên cứu sinh ở nước ngoài.

Minh Huy liên tục đạt thành tích cao trong những năm học đại học. Nhờ chủ động rút ngắn thời gian học còn 3 năm, cùng số điểm luận văn 9,75, Nguyễn Minh Huy trở thành thủ khoa tốt nghiệp "trẻ nhất" năm 2020.

Minh Huy làm việc tại phòng nghiên cứu ở VinAI Hà Nội.
Ảnh: Hoàng An

Chọn AI tạo vì... COVID-19

Trong 3 năm đại học, Nguyễn Minh Huy luôn đứng tốp đầu về điểm số ở Khoa Toán và đạt giải thưởng ở các cuộc thi về toán học như Olympic Toán Sinh viên. Từng nghĩ bản thân sẽ theo chuyên ngành xác suất thống kê nhưng đến khi được tiếp cận những môn học về AI, Huy đã rẽ hướng một cách bất ngờ như "là một cơ duyên đầy may mắn".

"Đó là thời điểm cả nước đang thực hiện giãn cách xã hội vì dịch COVID-19, trường phải cho sinh viên ở nhà học trực tuyến. Vì có một số môn toán rất khó sẽ dạy online nên khoa cho sinh viên học trước những môn liên quan đến AI. Huy đăng ký học và cảm thấy thật sự bị cuốn hút" - Huy chia sẻ.

Từ đó, Huy tìm sách vở, tài liệu bên ngoài để nghiên cứu thêm, càng học càng say, lối đi cho tương lai cứ thế mở rộng trước mắt Huy. Huy cũng tham vấn ở các đàn anh có kinh nghiệm về mảng này và hiểu được thời cuộc. "Nếu chỉ học xác suất thống kê thì rất khó tìm việc làm hay có cơ hội xin học bổng để du học, vì nó đang dần 'lỗi thời' so với cuộc chạy đua công nghệ đang

diễn ra từng giờ từng phút" - Huy nói.

Vì thế, chàng trai trẻ muốn tìm một vùng đất mới để ứng dụng những kiến thức ở đại học và có tiềm năng đi xa hơn trong tương lai.

Thêm một lần xa nhà

Tốt nghiệp khi mới là sinh viên năm III, Huy đã nhanh chóng tìm được "bến đỗ" mới để tiếp tục việc học ở Viện nghiên cứu Trí tuệ nhân tạo VinAI tại Hà Nội. Đây là nơi sinh viên Việt Nam vừa được đào tạo, vừa được tiếp cận môi trường làm nghiên cứu sinh chuyên ngành AI một cách chuyên nghiệp.

Sau hai năm học ở đây, viện sẽ giúp các sinh viên tìm học bổng nghiên cứu sinh tiến sĩ ở nước ngoài. Huy chia sẻ về lần ra Hà Nội: "Chen lẩn sự hào hứng là một chút buồn tủi. Vì lần xa nhà này đúng nghĩa là xa thật. Cuộc sống ở môi trường mới không hề dễ đối với một chàng trai trẻ, nhưng Huy tin rằng đây là cơ hội để mình lớn lên".

Huy cho biết khi tìm được thông tin VinAI có chương trình đào tạo sinh viên vừa làm vừa nghiên cứu, Huy đã mạnh dạn đăng ký để được phát triển hơn trong lĩnh vực này. Trải qua ba vòng phỏng vấn, tháng 8/2020 Huy được thông báo trúng tuyển. Mặc dù thời điểm này trường vẫn chưa thông báo kết quả Huy đạt thủ khoa tốt nghiệp.

Theo Minh Huy giữa xác suất thống kê và AI có mối liên hệ mật thiết trong việc xử lý, phân tích dữ liệu. Cho nên, những kiến thức nền được học ở bậc đại học có thể giúp Huy dễ dàng trong việc tìm hiểu và ứng dụng vào ngành học mới.

Nói về cách học học "dễ như chơi" của mình, Huy chia sẻ rằng học nhóm từ hai đến ba người là cách tốt nhất để chuyển kiến thức từ lý thuyết khô khan thành tư duy, kinh nghiệm trong từng bài giải. Ngoài ra, ở mỗi môn học, Huy còn dành thời gian đến thư viện để tìm thêm những tài liệu liên quan theo hướng dẫn của giảng viên. Từ những ngày còn ngồi ở giảng đường cho đến khi thành nghiên cứu sinh ở VinAI, Huy vẫn luôn giữ thói quen và cách học hiệu quả này.

Theo Huy, đó cũng là phương pháp giúp mình "một phần để học được những cái hay từ người khác, phần còn lại để việc nghiên cứu, khám phá không trở nên đơn điệu, nhàm chán" ■

Nữ học viên tốt nghiệp cao học với điểm số 9,63

Hoài Thương

Đỗ Nguyễn Hoàng Nga (sinh năm 1996, ngành Kỹ thuật Hóa học) tốt nghiệp thạc sĩ với số điểm 9,63/10 - cao nhất trong số học viên cao học vừa tốt nghiệp của trường vào tháng 11/2020.

Hoàng Nga đọc các dự án khoa học.
Ảnh: Hoài Thương

Cô hiện là Trưởng phòng Nghiên cứu Phát triển Dự án của Trung tâm Nghiên cứu Công nghệ Lọc hóa dầu Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM.

Luôn đặt mục tiêu để phấn đấu

Khi mới tốt nghiệp đại học, Hoàng Nga đã đặt mục tiêu từ năm 20 đến 30 tuổi sẽ tập trung học tập chuyên môn, trau dồi kinh nghiệm thực tiễn, hoàn thành bậc học thạc sĩ và tiến sĩ. Sau năm 30 tuổi, khi đã có nhiều kinh nghiệm, Nga sẽ cùng bạn bè khởi nghiệp.

Theo Hoàng Nga, niềm đam mê lớn nhất của cô là ngành hóa dược. Cô mong muốn sẽ khởi nghiệp ở lĩnh vực này để mang lại nhiều điều hữu ích cho sức khỏe con người. "Tại các công ty về giải pháp công nghệ, bộ phận nghiên cứu và phát triển là một trong những bộ phận cốt lõi nên mình muốn bản thân phải thật sự am hiểu và giàu kinh nghiệm mới bắt đầu con đường kinh doanh" - Hoàng Nga cho biết.

Chia sẻ về công việc, Hoàng Nga tâm sự rằng bản thân cũng không tránh khỏi những lúc căng thẳng vì không nảy ra ý tưởng mới. Để cân bằng cuộc sống, vài năm trở lại đây, cô tìm đến sách. Cô thường chọn sách có chủ đề tình cảm, mang giá trị nhân văn để nhìn cuộc sống ở nhiều chiều khác nhau và trau dồi thêm về cách diễn đạt ngôn từ. "Các dự án hiện nay của mình không chỉ thiên về nghiên cứu khoa học, mà còn đánh giá tính khả thi và ý nghĩa thực tiễn của chúng đối với sự phát triển kinh tế xã hội. Do đó, người làm dự án phải có vốn từ ngữ và cách diễn đạt chặt chẽ, mạch lạc để các ý tưởng được trình bày rõ ràng, có điểm nhấn và tính thuyết phục" - Hoàng Nga lý giải về sở thích mới của mình.

Chú trọng trau dồi tiếng Anh

Một dấu ấn quan trọng của Hoàng Nga trong hai năm học thạc sĩ là chuyến thực tập trao đổi tại Singapore. Chuyến đi 6 tháng này đã đem lại cho cô những bài học và kinh nghiệm quý giá. Ở Đại học Quốc gia Singapore, cô được đào tạo bài bản và chuyên nghiệp từ kiến thức chuyên môn đến tư duy phản biện và giải quyết vấn đề.

Công việc ban đầu không được suôn sẻ vì cô chưa tạo ra thành phẩm như mong muốn. Sau nhiều lần thất bại, Nga nhận ra mình đã bỏ qua một bước trong quy trình tổng hợp. Đây là bài học đầu tiên và cũng đáng nhớ nhất của cô. Mãi sau này Nga vẫn tự nhắc nhở bản thân và các bạn sinh viên rằng "khi làm thí nghiệm, chúng ta không được quá tự tin vào trí nhớ của mình, mọi thứ đều phải được viết ra rõ ràng".

Một lý do giúp Hoàng Nga có được chuyến thực tập trao đổi này là cô có vốn tiếng Anh tốt, thể hiện qua chứng chỉ IELTS mà cô đạt được. Nga chia sẻ rằng cô cảm thấy may mắn vì được tiếp xúc tiếng Anh ngay từ khi mới học lớp 1. Cô luôn duy trì thói quen về nhà đọc lại các bài giảng của thầy cô trong suốt quá trình học tiếng Anh. Bên cạnh đó, Nga cũng thường xuyên nghe và bắt chước phát âm tiếng Anh từ băng cassette, video trên YouTube và chương trình BBC Learning English. Cô cho biết: "Muốn học giỏi tiếng Anh, chúng ta phải tiếp xúc với nó thật nhiều và tự tạo ra cơ hội để tiếp xúc với nó".

Chính vì thế, khi đến Singapore, Nga khá dễ dàng hòa nhập với người bản xứ. Tuy nhiên, kiến thức là không giới hạn nên cô vẫn học hỏi và cải thiện kỹ năng giao tiếp của mình. Cũng nhờ chuyến đi này, khả năng sử dụng tiếng Anh của cô trở nên thành thạo hơn, đặc biệt là kỹ năng viết bài báo khoa học bằng tiếng Anh. Trong nửa năm du học, cô có được hai công bố khoa học quốc tế và sau đó là bảo vệ thành công xuất sắc luận văn thạc sĩ bằng tiếng Anh với số điểm 9,9.

Hoàng Nga trải lòng với các bạn trẻ: "Cuộc sống là của mình, do mình quyết định. Có thể đôi lúc gặp điều không may mắn, nhưng mình phải chấp nhận. Rồi mình phải đứng dậy đi tiếp và cố gắng hơn so với chính mình trong quá khứ" ■

Ăn Tết thời... COVID

Nguyễn Hải - Văn Trình

Đại dịch COVID-19 đã ảnh hưởng đến cuộc sống của mọi người, kể cả suy nghĩ và kế hoạch của sinh viên xa quê về ngày Tết. Vẫn mừng vui, háo hức nhưng không khỏi phân vân, chần chừ...

► **Merviet Saygonaga** - sinh viên Khoa Việt Nam học Trường ĐH KHXH ở NV: **Thích cách người Việt sum họp trong dịp Tết**

Đón năm mới lần đầu tiên ở Việt Nam, tôi cảm thấy có nhiều điều thú vị nhưng cũng không ít hụt hẫng. Tôi rất thích cách người Việt Nam trở về sum họp gia đình, tặng quà, lì xì cho nhau trong dịp Tết. Tuy vậy, ngày Tết ở TP. HCM mọi người đều về quê hết, trong khi tôi đã quen nhìn một thành phố đông đúc. Năm nay, do COVID và tôi sắp hết hạn passport nên phải về nước, chẳng biết tôi có kịp quay lại Việt Nam đón Tết hay không.

Ở Turkmenistan, chúng tôi cũng có những ngày lễ giống Tết Việt như Kurban, Eid Ramadan. Trong dịp Tết Kurban, mọi người thường giúp đỡ nhau, người giàu còn phát thịt cho người nghèo. Tết năm nay, có lẽ tôi sẽ không đến đâu vì dịch COVID. Tôi mong năm sau dịch này sẽ biến mất.

► **Im Dong Gyun** - sinh viên Khoa Việt Nam học Trường ĐH KHXH ở NV: **Canh khổ qua có ý nghĩa rất hay**

Tôi đã sống ở Sài Gòn 5 năm. Cha tôi mở nhà hàng Hàn Quốc nên mỗi năm tôi phải phụ giúp

cha vào dịp Tết vì lúc đó hầu hết nhân viên người Việt đã trở về quê.

Theo tôi, Việt Nam và Hàn Quốc có văn hóa Tết cổ truyền khá giống nhau. Họ đều dành phần lớn thời gian để đi thăm gia đình, họ hàng, cúng tổ tiên và ăn chơi trong những ngày Tết. Tuy nhiên, thời gian nghỉ Tết của Việt Nam quá dài so với Hàn Quốc. Sinh viên Việt Nam thường được nghỉ 3 tuần còn sinh viên Hàn Quốc chỉ nghỉ tối đa là 5 ngày. Ở Hàn Quốc, các chủ quán luôn mở cửa vào ngày Tết, còn ở Việt Nam thì không, điều này khá là bất ngờ với tôi.

Tôi biết ý nghĩa của canh khổ qua - một món mà người Việt thường ăn trong ngày Tết với hy vọng vượt qua khó khăn trong năm tới. Ý nghĩa rất hay, không thể nào quên được. Tôi cũng mong một năm mới "khổ qua" như vậy.

▶ **Lư Văn Thành** - Sinh viên Trường ĐH Luật TP.HCM: **Đón Tết với "5 không"**

Tôi là người Chăm nên việc đón Tết cũng có đôi phần khác biệt. Tết của người Chăm thường rơi vào thượng tuần tháng 1 theo Chăm lịch. Tôi chỉ được bố mẹ, ông bà cho biết thể chứ không thể xác định được thời gian chính xác. Phong tục Tết Chăm phức tạp hơn nhiều so với phong tục Tết Nguyên đán.

Hiện nay, người Chăm đã thay đổi tập tục ăn Tết để phù hợp bước đi của xã hội. Trước Tết,

chúng tôi cũng tảo mộ tổ tiên, ông bà. Trong ngày Tết, chúng tôi cũng thăm hỏi, chúc tết, lì xì nhau, cúng tổ chức những chuyến du lịch, vui chơi cùng bạn bè, người thân. Tôi rất thích Tết. Đó là khoảng thời gian tuyệt vời nhất để tôi gặp lại những người thân sau một năm trời xa cách.

Tuy nhiên, tôi hơi lo ngại dịch COVID tái bùng phát vào những ngày tết cổ truyền sắp đến. Tôi không muốn mình về quê rồi khi quay lên học lại bị cách ly. Cho nên tôi luôn thực hiện đúng khuyến cáo "5 không" của cơ quan y tế.

▶ **Phạm Thị Hương Giang** - sinh viên Khoa Lưu trữ Trường ĐH KHXH&NV: **Sẽ về quê muộn một chút**

Tôi là sinh viên năm III nên thời gian dành cho việc học khá nhiều. Trong tình hình dịch bệnh còn khá phức tạp, tôi cũng đắn đo có nên về quê hay không. Nếu có thể, tôi sẽ về với gia đình muộn một chút, tầm mùng hai, mùng ba Tết.

Tôi thường tự nhủ mình thật may mắn vì đã được hưởng hương vị Tết của cả hai miền Bắc Nam. Tuy nhiên, ở nhiều khía cạnh tôi lại thích Tết miền Bắc hơn. Ở quê tôi, ngày Tết được trang trí vô cùng đẹp, nhà nào cũng đầy sắc màu tươi mới. Ngày rằm tháng Giêng, giữa thời tiết se lạnh mà được cùng gia đình và bạn bè đi hội núi Voi thì quả thật chẳng có điều gì tuyệt vời hơn. Đây là lễ hội đặc biệt nhằm tôn vinh các vị anh hùng dân tộc của quê tôi. Tôi rất mong chờ lễ hội, nhưng hiện tại, tôi vẫn không biết chắc rằng nó có được tổ chức hay không ■

K'Cong trong màu áo đội tuyển Trường ĐH KHTN. Ảnh: SV-League

K'Cong: TÔI MUỐN THỬ SỨC Ở SÂN CHƠI CHUYÊN NGHIỆP

Hoài Thương

Ở SV-League 2020, K'Cong (đội tuyển Trường ĐH KHTN ĐHQG-HCM) nổi lên như một hiện tượng lạ khi giành danh hiệu Vua phá lưới giải đấu với 4 bàn. Hơn thế, K'Cong còn được HLV Cao Tùng A Vĩ đánh giá rất cao về tốc độ lẫn tư duy chiến thuật và khẳng định anh đủ sức thi đấu ở giải chuyên nghiệp.

Hạnh phúc khi được đá bóng

Ngày nhỏ, như bao đứa trẻ khác K'Cong cùng bạn bè trong xóm chơi bóng mỗi khi đi học về. Năm lớp 4, K'Cong được chọn vào đội tuyển bóng đá của trường. Và đây cũng là lần đầu tiên cậu bé người dân tộc thử sức với trái bóng tròn trước sự chứng kiến của hàng trăm người - kỷ niệm mà anh nhớ mãi đến bây giờ.

Tuy nhiên, ở những năm cấp II, K'Cong ít có điều kiện chơi bóng thường xuyên nên ngọn lửa đam mê làm cầu thủ trong anh có phần nguội lạnh. Khi lên cấp III, anh được đá bóng nhiều

hơn. Lúc này K'Cong nhận ra rằng "mình thực sự hạnh phúc khi được đá bóng".

Những năm đại học, K'Cong gây ấn tượng tốt đẹp với giảng viên dạy thể dục khi tăng bóng được 100 cái. Thấy tố chất đặc biệt của chàng sinh viên này, thầy giáo thể dục đề nghị K'Cong lên nhà thi đấu tập dợt với các đàn anh. Từ đó, mỗi tuần 3 buổi, K'Cong đều đặn lên sân để rèn luyện kỹ năng và chiến thuật đá bóng. Đây chính là thời gian hun đúc K'Cong thành một "ngôi sao" bóng đá sinh viên như hiện nay.

Tại SV-League 2020, K'Cong cho thấy nhiều

K'Cong cùng đồng đội giành hạng III chung cuộc tại SV-League 2020.
Ảnh: Hoài Thương

K'Cong nhận danh hiệu Cầu thủ ghi nhiều bàn thắng nhất tại SV-League 2020.
Ảnh: Hoài Thương

tố chất nổi bật ngay từ trận khai mạc cho đến trận cuối cùng. Đặc biệt, trong trận Trường ĐH KHTN gặp Trường ĐH Tôn Đức Thắng, K'Cong lập cú đúp đầu tiên của giải đấu ở phút 20 và 30. Chứng kiến màn trình diễn này của K'Cong, HLV Cao Tùng A Vĩ phải thốt lên: "Em thuận chân phải nhưng có pha dứt điểm rất đẹp thành bàn bằng chân trái. Điều này không phải cầu thủ nào ở V.League cũng làm được".

K'Cong cho biết mình rất thích cầu thủ Nguyễn Công Phượng. Theo K'Cong có hai điều ở cầu thủ này khiến anh ấn tượng sâu sắc: "Công Phượng không chỉ tinh tế, khéo léo trên sân cỏ mà có cả khả năng 'đối mặt với dư luận' tuyệt vời! Anh là một cầu thủ điềm tĩnh và bản lĩnh".

Ước mơ thử sức với bóng đá chuyên nghiệp

Thi đấu hết mình trên sân, đoàn kết với đồng đội, K'Cong thường nhận được những lời nhận xét tích cực từ HLV và đội trưởng. Trên các phương tiện truyền thông, HLV Cao Tùng A Vĩ không ít lần khẳng định K'Cong đủ sức chơi ở giải chuyên nghiệp.

"Tôi rất bất ngờ về K'Cong. Ngày đầu tiên đến nhận chức vụ HLV cho đội tuyển Trường ĐH KHTN, tôi ấn tượng ngay với em này. K'Cong có thể hình đẹp, tốc độ nhanh, xử lý bóng khéo và rất

bén trong khả năng ghi bàn. Một sinh viên chưa được trui rèn bài bản với bóng đá, chưa có cơ hội tung hoành ở sân 11 người nhưng lại có nhiều tố chất tốt. Tôi dõi theo thêm vài ngày thì quyết định xây dựng lối chơi của toàn đội xoay quanh K'Cong. Thực tế cho thấy tôi đã đúng khi em ấy ghi đến 4 bàn ở giải đấu năm nay" - Cựu danh thủ nổi tiếng của đội bóng Thép Miền Nam Cảng Sài Gòn chia sẻ.

Đội trưởng đội tuyển Trường ĐH KHTN Nguyễn Huy Ánh nhận xét: "Mọi người nhìn thấy điểm nổi bật của K'Cong là tốc độ, nhưng điều quan trọng hơn nữa đó là K'Cong có tư duy chiến thuật cực kỳ tốt. Mình đánh giá rất cao K'Cong".

Sau khi SV-League 2020 kết thúc, K'Cong được giới truyền thông chú ý. Cái tên K'Cong bắt đầu xuất hiện trên nhiều tờ báo cũng như những kênh YouTube thể thao nổi tiếng. Ở đó, K'Cong nhận được những đánh giá rất tích cực và cả những lời phê bình, góp ý thẳng thắn.

K'Cong cho rằng những bình luận, đánh giá như vậy rất hữu ích với mình. "Mình đã chuẩn bị tâm lý khi đối mặt với truyền thông. Cách mình đáp lại là nỗ lực thể hiện hết khả năng của mình trên sân, chứng minh cho mọi người thấy mình có thể làm những gì".

Với niềm đam mê trái bóng tròn, K'Cong hy vọng sẽ được thử sức tại một CLB chuyên nghiệp. Đó là chuyện của tương lai, còn bây giờ K'Cong bắt đầu quay trở lại cuộc sống thường nhật của một sinh viên, chuẩn bị làm luận văn tốt nghiệp ■

“C huối ni bán rãng mi?”

"30 rồi, con lấy đi hai nải năm chục cũng được"

"Châu âu, chi đất rứa mi, ba chục đi tau lấy cho mà về cúng quẩy nèn"

"Vây con bán rẻ cho nhe, châu âu năm chi mô mà buồn bán ế ảm quá"...

Ở một góc khác.

"Lấy em cặp đèn cày lẹ lẹ eng oi"

"Đây rồi, hời rứa đi bỏ lũng trực cúi rãng mi".

Đêm ba mươi, ngoài chợ "phường Năm" vẫn rộn ràng tiếng người mua kẻ bán, người ta vừa bán vừa trò chuyện vừa hời hả thu xếp gánh hàng để trở về cho kịp cúng giao thừa. Mẹ Thương đây rồi, "người đàn bà điên" - cái tên cả chợ vẫn hay gọi

bà - vẫn còn ngồi bên cột đèn xanh đèn đỏ cười hả hê, không biết lý do gì. Thường tình bà Thương vẫn rất hay cười, vui cũng cười, buồn cũng cười, đói hay no cũng cười hả hơn, mỗi ngày bà vẫn hay lui tới các sạp quán để xin chút đồ thừa bỏ bụng. Lũ con nít ở đây sợ bà lắm. Cũng đúng thôi, gương mặt đen sạm vì cái nắng miền Trung cùng với tinh thần không ổn định luôn dọa cho những đứa trẻ sợ chết dí. Ngày xưa, tôi cũng sợ bà Thương lắm, có lần đi chợ mua giúp mạ hai ngàn hành ngộ bị bà Thương rượt cho té trầy hai trực cúi. Nhưng lớn lên, rời nhà đi đại học, lúc trở về tôi lại thương bà nhiều hơn là sợ. Cũng ngộ quá ha, một người vô gia cư như bà ấy không biết đã được ai đặt cho cái tên Thương. Thương trong yêu thương, trong đáng

thương hay trong thương nhớ? Tôi chẳng biết và cũng chẳng ai ở cái chợ phường Năm này biết cả. Vây mà ngộ, năm nay đêm ba mươi lại thấy bà ngồi đấy, tôi tò mò tiến lại hỏi:

"Không về nhà cũng hay rãng mà ngồi đây rứa mẹ Thương?"

"Khì khì khì... Tau đi làm Tết ơ mi. Rứa mi không làm Tết hả?"

"Làm Tết là làm chi mẹ? Tết thì nghỉ ngơi tận hưởng chớ ai lại đi làm..."

Bà cười ngả nghiêng không nói gì. Thấy vậy tôi cũng quay mặt đi, nhanh chóng mang cau trầu về cho mạ cúng không lại ăn chửi. Đi trên con hẻm tối thui dẫn vào nhà, tôi vẫn nghĩ mãi không hiểu làm Tết mà bà Thương nói là làm gì nhưng rồi tôi sực nhớ ra là tivi đã sắp phát sóng chương trình Táo quân -

Làm Tết

Thái Thanh

một chương trình mà chưa năm nào tôi bỏ lỡ, vậy nên tôi tạm quên đi nó mà trở về nhà ăn đồ chiên và xem Táo quân.

Khoảnh khắc đêm ngược đã đến, những nén hương trên bàn cúng cũng lụi dần, nhà nhà mang vàng mã ra ngoài hiên đốt, những đồng lửa cháy bập bùng xua đi cái se lạnh đêm khuya. "Đùng... ùng... ùng", lũ trẻ con tranh nhau chạy ra đầu ngõ để chiếm giữ cho mình một vị trí đắc địa có thể ngắm trọn vẹn pháo hoa. Bầu trời sáng rực, xanh đỏ tím rồi lại lóe sáng. Không một hình ảnh nào có thể tuyệt vời hơn. Ngay sau phút giao thừa, ông Mến sống đối diện nhà tôi lanh lảo nói: "Đóng cửa lẹ cả mẹ Thương vô đập đất là toi bây oi, bà mà đập đất thì năm nay làm ăn ra chi". Một tràng cười giòn giã của những nhà hàng xóm xung quanh như thể hiện sự đồng tình với ông Mến. Đúng sau đồng lửa vàng mã đã sắp tàn tôi chợt thấy lòng nặng trĩu. Tại sao họ lại sợ bà Thương đến vậy nhỉ, bà có thực sự đáng sợ không? Tôi lại nghĩ đến hai chữ "làm Tết" của bà nói lúc chiều tối...

Sáng hôm sau, người người diện đồ đẹp, lộng lẫy đi chúc Tết lẫn nhau. Tôi được mẹ giao nhiệm vụ quan trọng là đi đập đất nhà dì. Ngựa bài diện bộ áo dài cách tân tậu được ở Sài Gòn tháng trước, tôi tung tăng chân sáo qua nhà dì với hy vọng sẽ nhận được phong bì dày sộp. Vừa ra tới ngõ chợ đã nghe tiếng cãi nhau ồm ồm, tôi nghĩ bụng đầu năm mà gặp đánh lộn là xui dữ lắm nhưng cũng vì cái sự tò mò mà men lại hóng chuyện. Giữa đồng người vây tròn, tôi lẻ mắt thì thấy bà Thương ngồi lợt thỏm ở giữa, tay cầm mấy quả cau, mấy bịch bột nổ, mấy

nhánh cúc, mấy phong lì xì. Chị Cây đứng bên cạnh tôi mách nhỏ: "Đầu năm đầu tháng mà bà xông vô nhà người khác đó mi, nghe nói gia chủ chưa có người đập đất mà bà tự ý vô rồi, rủa là họ ra chửi cho phải biết". Nghe xong, tôi bản thân đứng như trời trồng, à thì ra làm Tết mà bà nói là đi bán đi buôn vào ngày Tết á hả, sao kỳ cục vậy ta. Người thường đầu năm đầu tháng còn chưa dám đi bán, phải coi ngày, coi giờ, coi mạng người thế mà bà Thương lại tự ý đi bán, tự ý vào nhà người khác. Mà cũng đúng, người chợ nói bà không bình thường, bà "điên" thì làm sao biết được những điều kiêng kỵ đó.

Tôi chợt nhớ lại nhiệm vụ mẹ dặn vậy là lon ton chạy lẹ qua nhà dì. Chừng hai chục phút sau khi đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ, tôi ra về với phong bì như ao ước và hạt dưa giầu trong túi xách, mặc dù ở nhà mẹ tôi đã mua không biết bao nhiêu là hạt dưa, thế nhưng với tôi, hạt dưa bốc từ nhà người khác mang về luôn là ngon nhất. Mới ra khỏi nhà đi tầm mười mấy bước tôi lại đụng mặt bà Thương. Ủa sao tôi có duyên với bà Thương này quá trời. Sáng mùng Một mà gặp bà hai lần rồi. Bà từ đâu không biết xuất hiện trước mặt tôi rồi mếu máo: "Tau đi làm Tết mà người ta chửi đánh quá chầu mi oi". Hai giọt nước mắt rĩ xuống khước mắt kèm nhem của con người chắc đã lâu chưa chịu rửa mặt. Tôi chợt thấy nhói lòng, đưa mắt nhìn đường phố rồi lại nhìn xuống hai giọt nước mắt trên gò má gầy gò.

Mẹ tôi hay bảo đầu năm đầu tháng phải tươi cười hạnh phúc thì cả năm mới hạnh phúc theo được, vậy mà giờ đây, người đàn bà bất hạnh ngay trước mặt tôi

lại đang khóc vào một ngày đầu năm đẹp biết bao nhiêu. Khoảnh khắc ấy tôi ngộ ra thật nhiều điều. Thì ra giữa cái thành phố chỉ bé bằng bàn tay này thôi cũng đủ để chứa đựng biết bao nhiêu mảnh đời. Người đầy đủ sung túc, người bươn chải mới có ăn, người càng cố hòa nhập càng bị đẩy ra rìa xã hội. Thì ra với bà làm Tết chính là đi bán mấy thứ cồng con này đây vào dịp Tết. Bà kể với tôi ngày thường bà bán không ai mua nay Tết đi bán kiếm tiền để dành.

Một sớm đầu năm lạ lùng nhất trong cuộc đời, tôi không hề khoan khoái như mọi năm. Tôi rút tờ một trăm ngàn mới tinh trong túi ra đưa cho bà Thương rồi nói: "Con mua hết nghen mẹ". Bà cười như được mùa: "Mi mần chi mà mua hết rứa?". Tôi nhanh nhẩu đáp lại: "Mua làm Tết chứ mần chi nữa mẹ. Con mua về rồi thay mẹ làm Tết nghe."

Tôi chia tay bà Thương và đi về nhà, lòng có chút hoan hỉ như thể mình vừa giải cứu cả thế giới. Con đường về nhà tôi hôm nay như dài ra lạ thường, hoa mai đã nở vàng cả gốc cây nhà bác Tân. Bình trà nghi ngút khói đã được dọn sẵn trên chiếc bàn gỗ của ông Dung mới tẹt chờ mọi người tới thưởng thức. Mấy đứa con nít xúng xính áo áo quần quần đi nhận lì xì, đứa nào đứa nấy vui như đi trẩy hội và mẹ tôi cũng đã đứng ngay đầu cổng đợi tôi về rồi lên mộ làm cơm, thắp hương đầu năm mới. Từ xa tôi đã nghe thấy tiếng gọi của người đàn bà quyền lực kia:

"Cha mi, có đi lẹ không hay là chọn tau chửi. Đầu năm đầu tháng, đi mô mà đi lâu dữ dần, đi làm Tết à?"

Ồ hay, mẹ tôi cũng biết làm Tết đấy à... ■